

SOCIOLOŠKA STUDIJA
U SVRHU IZRADE SVEOBUH VATNIH
IZMJENA I DOPUNA PROSTORNOG
PLANA UREĐENJA I GENERALNOG
URBANISTIČKOG PLANA
GRADA DUBROVNIKA (2022./2023.)

Jana Vukić

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU FILOZOFSKI FAKULTET

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU FILOZOFSKI FAKULTET
Ulica Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

SOCIOLOŠKA STUDIJA
U SVRHU IZRADE SVEOBUHVAJNIH IZMJENA I DOPUNA PROSTORNOG
PLANA UREĐENJA I GENERALNOG URBANISTIČKOG PLANA
GRADA DUBROVNIKA (2022./2023.)

Jana Vukić

IZDAVAČI:

Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet

Grad Dubrovnik, Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša

Za izdavače:

Domagoj Tončinić

Mato Franković

Autorica studije:

Jana Vukić

Suradnice:

Tihana Pierov

Lora Rajčić

Pia Helena Markota

Recenzenti:

Professor emeritus dr. sc. Tihomir Jukić (Arhitektonski fakultet u Zagrebu)

Profesor u trajnom izboru dr. sc. Miljenko Jurković (Filozofski fakultet u Zagrebu)

Grafičko oblikovanje i računalni slog:

Boris Bui, FF press

ISBN 978-953-379-139-5 (FFZg)

ISBN 978-953-98443-4-7 (Grad Dubrovnik)

ISBN 978-953-379-163-0 (PDF)

<https://www.doi.org/10.17234/9789533971630>

Djelo je objavljeno pod uvjetima [Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodne javne licence \(CC-BY-NC-ND\)](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) koja dopušta korištenje, dijeljenje i umnažanje djela, ali samo u nekomercijalne svrhe i uz uvjet da se ispravno citira djelo i autora, te uputi na izvor. Dijeljenje djela u prerađenom ili izmijenjenom obliku nije dopušteno.

**SOCIOLOŠKA STUDIJA
U SVRHU IZRADE SVEOBUH VATNIH IZMJENA I
DOPUNA PROSTORNOG PLANA UREĐENJA
I GENERALNOG URBANISTIČKOG PLANA
GRADA DUBROVNIKA 2022./2023.**

Jana Vukić

 FF press

Zagreb, 2024.

Sadržaj

UVOD	7
SVRHA I CILJ	15
METODOLOGIJA.....	17
ANALIZA DOKUMENATA.....	18
INTERVJU I FOKUS GRUPE	18
UZORAK FOKUS GRUPE I INTERVJUA.....	18
ANKETA.....	20
ANKETNI UZORAK	21
KODIRANJE PITANJA OTVORENOG TIPA U ANKETNOM UPITNIKU	24
REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	27
PRIKAZ REZULTATA DESK ANALIZE.....	27
PRIKAZ I INTERPRETACIJA REZULTATA TERENSKOG ISTRAŽIVANJA	40
FOKUS GRUPE.....	40
INTERVJUI.....	45
ANKETA.....	46
TEMATSKI PRIKAZ NAJVAŽNIJIH NAGLASAKA	64
DESK ANALIZA	64
TEMELJNI STAVOVI STRUČNJAKA.....	66
TEMELJNI ZAKLJUČCI PROVEDENOG ANKETNOG UPITNIKA... 76	
RASPRAVA O REZULTATIMA	78
ZAKLJUČAK.....	83
SMJERNICE.....	86
LITERATURA	91
IZVORI.....	93
PRILOZI	94
BILJEŠKA O AUTORICI I SURADNICAMA.....	134

UVOD

Zašto sociološka studija u izradi prostornih planova? Urbanističko ili prostorno planiranje temelj je razvoja grada i „općeg sustava regulacije urbanih procesa“, u njemu sudjeluju ili bi trebali sudjelovati različiti akteri „koji svojim odlukama usmjeravaju razvoj grada, njegove okolice i njegovih funkcija i sadržaja.“ (Čaldarović, Šarinić, 2017: 49). No, navedeno sudjelovanje nije ni jednostavno niti uvijek realizirano. Različiti odnosi moći između urbanih aktera u suvremenim gradovima često dovode do disbalansa u zastupanju potreba ili stavova o određenim prostornim pitanjima ili problemima (Šarinić, Čaldarović, 2015:119-129,163-173; Zlatar, 2012:82). Pitanje o svrsi sociološke studije u izradi prostornih planova ne samo da je očekivano, već na određeni način svjedoči o propuštenim prilikama u proteklom razdoblju u vezi planiranja prostora i odgovornog upravljanja prostornim resursima. Nije riječ samo o sociologiji, već o znanosti kao takvoj - kako se nositi s prekomjernom devastacijom prostora? Tko je odgovoran? Kako konstruktivno, na temelju koncepta javnog dobra, preuzeti kontrolu nad prostornim upravljanjem i odlučivanjem? Možemo samo zaključiti da ta pitanja nisu (dovoljno) postavljena u našem društvu, iako bi trebala biti okosnica javne rasprave, jer iz dana u dan svjedočimo problemima, devastaciji prostora, prosvjedima i različitim aferama, ali nažalost ne svjedočimo konstruktivnom dijalogu i rješenjima.

Možda smo se naivno ponadali da će nam pandemija COVID-19 i zatvaranje dati vremena za promišljanje o tome kako dalje (Bašić, Poljanec Borić, 2022) i kako možemo promijeniti pristupe, prakse i vrijednosti (Vukić, 2022) u odnosu prema prostoru, ali realnost je uskoro demantirala svaku naivnost. Tako je na primjer u vrijeme pandemije nakratko gotovo nestao jedan od prilično opterećujućih faktora za kvalitetu i zaštitu prostora (a time i ljudi koji žive u njemu) – turizam. Osjetili smo, kao društvo, u kolikoj je mjeri turizam dominantna gospodarska grana u Hrvatskoj. Njegove pozitivne i negativne posljedice vidljive su na svakom koraku. No ubrzo je turizam bio ponovo u punom zamahu, a s njime i izgradnja novih turističkih kapaciteta (neovisno o stvarnoj potrebi i usprkos njegovoj izrazitoj sezonalnosti).

Osim pandemija, ratova, rastuće društvene nejednakosti i ograničenosti resursa kojima raspolažemo na Zemlji, jedno od važnih upozorenja koja su nam sve vidljivija i jasnija su klimatske promjene. Kako bismo pronašli uporište za promjenu smjera (razvoja)¹ potrebno je samo usmjeriti pozornost na obvezujuće dokumente, poput Ustava Republike Hrvatske, europskih i globalnih dokumenata te međudržavnih dogovora. Zaštita prostora jedna je od okosnica naših ustavnih vrijednosti.

¹ Obično kada se upotrebljava termin „razvoj“ misli se na bezgranični, linearni rast. Čak su i koncepti zelenog i održivog razvoja, iako politički prihvaćeni na međunarodnoj razini, kroz brojne dokumente i razvojne strategije poput UN-ovih Ciljeva održivog razvoja (<https://sdgs.un.org/goals>), već godinama izloženi snažnoj kritici u smislu koncepta "degrowth" tj. „od-rasta“.

Osim toga, prije prejakog oslanjanja na samo jednu gospodarsku granu važno je istražiti prijemni/nosivi kapacitet prostora, posebno u turističkim destinacijama poput Dubrovnika. Numerički podaci koji iskazuju "rezultate" turizma pružaju informacije, ali ne obuhvaćaju sve. Visoke cijene nekretnina, apartmanizacija, zagađenje prirodnog i urbanog prostora samo su neke od ilustracija procesa koji se događaju u našem prostoru. Stoga je ključno prihvatiti društvenu odgovornost kada je riječ o prostoru i svim aktivnostima koje se u njemu odvijaju.

Na primjer čak i odgovorni turisti, iako možda malobrojni, mogu uzrokovati značajnu štetu koja se financijski ne može lako izraziti (Faričić, 2020: 69). Iako turizam čini bitnu gospodarsku i društvenu aktivnost u prostoru Grada Dubrovnika i njegovog urbanog područja, pitanje se postavlja: je li to jedini razvojni put? Koja je cijena takvog razvoja? Tko o tome odlučuje? Pitaju li se građani što žele činiti s prostorom? Pitamo li stručnjake? Odgovor na ta pitanja nemamo, ali ovom studijom želi se dati glas stručnoj i općoj javnosti i posebno stanovnicima Grada Dubrovnika, da odluče što žele i trebaju te kako će preuzeti odgovornost za prostor u kojemu žive.

U studiji se prikazuju rezultati istraživanja odnosa različitih aspekata društvenog prostora i onog fizičkog. Naravno, podjela je isključivo analitička. Svi „društveni odnosi i prostor neraskidivo su povezani jer se svi društveni odnosi odvijaju u nekom prostoru, no dodatna značajka njihova odnosa je neprestana dinamička napetost zbog stalnog međusobnog utjecaja. Prostor utječe na društvene odnose, a društveni odnosi oblikuju i mijenjaju društveni prostor.“ (Šarinić, Čaldarović; 2015:14). Sociološke studije bile su uobičajeni dio prostornog planiranja do kraja osamdesetih godina 20. stoljeća u Hrvatskoj (Svirčić Gotovac; Zlatar, 2012) kao i u drugim državama poput Slovenije, zbog državnog planiranja, no s uvođenjem slobodnog tržišta privatni interesi postaju sve važniji i imaju sve jači utjecaj na proces planiranja (Svirčić Gotovac; Đokić, 2023; Svirčić Gotovac; Zlatar Gamberožić; Nikšić, 2021).

„Sociologija je od početka 1970-ih postala jedna od osnovnih disciplina u društvenim znanostima koja se uključila u proučavanje urbanizma, urbanističkog planiranja i izradu urbanih studija različitih dimenzija i tema.“ (Čaldarović, Šarinić; 2017: 69). Zanimljivo je kako se u samo nekoliko godina (iako taj proces danas traje preko 30 godina) briga za kvalitetu života stanovnika, stanovanje i adekvatnu opremljenost sadržajima „prebacila“ iz generalnog urbanizma i planiranja prostora u odluke lokalnih i/li regionalnih administrativnih tijela (jedinica lokalne samouprave, županije ili mjesnu samoupravu), često bez adekvatne koordinacije među različitim razinama donošenja odluka i planova. U tom je smislu „socijalističko prostorno planiranje“ bilo puno jasnije u smjernicama koje se trebaju zadovoljiti i poštovati, ali zapravo je riječ o istim smjernicama koje danas čitamo u strategijama EU i drugih međudržavnih ili međunarodnih i ostalih organizacija gdje se govori o inkluzivnosti, jednakosti u pravu na stanovanje, važnosti kulturne i prirodne baštine te krajolika ili regionalnom razvoju. „S obzirom na 'socijalistički karakter društva' očekivalo se da i urbanizam bude 'socijalistički'. Što je to trebalo značiti u najširem smislu, nije lako objasniti, ali najvažniji elementi tadašnjih rasprava uključivali su i sljedeće:

1. pravednost u pristupu urbanim tekovinama
2. izostanak socijalne diferencijacije i stratifikacije
3. izostajanje ili minimiziranje rezidencijalne segregacije
4. ostvarivanje prava na stan za svakoga
5. izgradnja humanih stambenih naselja
6. očuvanje baštine i prirodnog prostora
7. pravedna raspodjela stanova (stanarskih prava)
8. podjednak razvoj cijele zemlje (ruralnih i urbanih prostora):“ (Čaldarović, Šarinić; 2017:69,70)

Danas se urbano planiranje u zemljama bivše Jugoslavije bori s ograničenjima zakonskog sustava i nedovoljnom participacijom javnosti u procesima donošenja odluka (Svirčić Gotovac; Zlatar Gamberožić; Nikšić, 2021:76). Jedan od mehanizama koje su preporučivali urbanisti jesu gradski projekti koji bi stavili u prvi plan javni interes i to na prostorima, tj. urbanim područjima od velike važnosti, prema adekvatnim dugoročnim razvojnim vizijama gradova - takvi modeli postoje u brojnim europskim zemljama i njihova značajka je da su dugogodišnji i time (u osnovi) neovisni o trenutnim političkim ili ekonomskim akterima (Jukić; Smode Cvitanović, 2011). Međutim, urbano planiranje u tranzicijskim zemljama i periodu obilježilo je dugogodišnje zanemarivanje „društvene dimenzije urbanog života i stanovanja, kao i strategijskog i dugoročnog urbanog planiranja“ (Svirčić Gotovac; Zlatar Gamberožić; Nikšić, 2021:76).

U upravljanju prostorom u suvremenom kontekstu također postoji niz problema, od onih koji se odnose na različite nadležnosti (općine, županije, gradovi..) i kompleksnu te često neučinkovitu prostornu podjelu (i u planskom smislu i u onom političkom) koja obično ide nauštrb onih manje razvijenih krajeva, ruralnih ili manjih otočnih primjerice, što se izravno odražava na kvalitetu života. Kvaliteta života može biti narušena i u vrlo razvijenim prostorima koji zbog određenih vanjskih čimbenika bivaju izloženi prekomjernom iskorištavanju njihove infrastrukture (vrtići, škole, rekreacijski i drugi sadržaji) ili kulturno-povijesne baštine (povijesne jezgre gradova). „Planiranje i organiziranje načina korištenja prostorom povijesne jezgre mora uzeti u obzir stanovnike, njihova sjećanja, navike, kao i svakodnevne potrebe, ostaviti im prostora za svakodnevne aktivnosti i omogućiti im korištenje fizičkim prostorom koji je stoljećima bio namijenjen upravo stanovnicima, a tek je u posljednjih nekoliko desetljeća taj odnos narušen u korist 'prolaznika', često jednodnevnih posjetitelja i turista. Takva praksa dovodi u opasnost navike, običaje i potrebe stanovnika stavljajući ih na marginu kao smetnju turističkoj atraktivnosti određenog prostora. Tako Dubrovnik biva predstavljen kao kulisa za snimanje globalno popularnih filmova i serija prije nego povijesno mjesto u kojemu postoje kontinuitet života i bogatstvo lokalne kulture.“ (Klempić Bogadi; Vukić; Čaldarović, 2018: 22,23). Važno je napomenuti kako obnavljanje gradskog tkiva „obuhvaća obnovu fizičke strukture, ali uvijek se odnosi i na društveni i simbolički aspekt gradskog prostora. Urbana regeneracija i revitalizacija uključuju ekonomske i financijske, fizičke i okolišne aspekte, kao i društve-

ne aspekte i zajednicu (stanovnike, korisnike prostora i građane) te zapošljavanje i pitanja problema stanovanja.“ (Klemić Bogadi; Vukić; Čaldarović, 2018: 58). U zbornicima radova Strategije urbane regeneracije (2016) i Urbana sanacija (2018) čiji je izdavač Hrvatski zavod za prostorni razvoj raspravljana su pitanja i problemi urbane regeneracije, urbane obnove i sanacije nezakonite gradnje. Nakon potresa u Zagrebu Arhitektonski fakultet objavio je i vrijednu javno dostupnu publikaciju o urbanoj obnovi koja isto daje uvid u različite procese urbanih transformacija i njihove elemente (Jukić; Mrđa; Perković, 2020). U prostornom kontekstu Grada Dubrovnika relevantni su koncepti urbane preobrazbe, a posebno regeneracije i urbane sanacije pa ćemo ih pobliže objasniti. U radu pod nazivom „Urbana regeneracija – posljedica ili preventiva“ urbanist Tihomir Jukić (2016:53,54) navodi sljedeće: „ Ako je riječ o regeneraciji i sanaciji prostora, izrazito je bitno odrediti im ciljeve. To su najčešće:

1. ponovno oblikovanje gradskih središta
2. obnova zapuštenih područja
3. poboljšanje uvjeta postojećeg stanovanja
4. raščišćavanje sluma
5. očuvanje kvalitetnog gradskog fonda
6. rješavanje prometnih problema
7. izgradnja novih javnih sadržaja
8. povratak izgubljenog identiteta
9. afirmiranje postojećih i planiranje novih javnih prostora
10. podizanje novih javnih parkovnih površina
11. trend gentrifikacije“.²

Većina navedenih elemenata je primjenjiva na Grad Dubrovnik, baš kao što je to u procesima koji odražavaju socijalističke principe urbanizma, tako odražavaju i suvremene europske strategije prostornog razvoja i relevantne hrvatske dokumente koji se bave prostornim razvojem na različitim razinama, bilo državne, regionalne ili lokalne uprave.

U okviru uvoda, već smo spomenuli ključni pojam koji čini temelj ovog sociološkog istraživanja - urbana kvaliteta života. Kvaliteta života u urbanom kontekstu obuhvaća složen skup faktora, sadržaja i infrastrukturnih elemenata te njihov doživljaj od strane stanovnika. Jednostavno rečeno, kvalitetu života u gradu čine dva osnovna skupa pokazatelja (Marans, Stimson, 2011: 3):

1. Objektivni pokazatelji: Ovi pokazatelji obuhvaćaju infrastrukturnu opremljenost naselja, pristupačnost sadržaja i usluga, prometnu povezanost, kvalitetu zraka, gustoću stanovanja, stopu nezaposlenosti, obrazovnu strukturu stanovništva, stambeni fond, cijene nekretnina, stopu kriminala i drugo.

² U ovom se aspektu misli na pozitivne prostorne aspekte gentrifikacije tj. uređenja prostora, a ne negativne koji se očituju u promjeni socijalne strukture stanovništva u koristi viših društvenih slojeva koji „istiskuju“ iz prostora one nižeg socijalnog statusa. (op. autorice).

2. Subjektivni pokazatelji zadovoljstva stanovnika: Ovi pokazatelji mjere zadovoljstvo stanovanjem i susjedstvom, percepciju sigurnosti, zadovoljstvo dostupnim sadržajima i uslugama, zadovoljstvo zdravljem, životom, obiteljskim i poslovnim statusom itd. Istraživanje može obuhvatiti pojedinačne aspekte ili sveobuhvatno, te se može provoditi na razini grada ili specifičnih kvartova.

Kako bi se ostvarila visoka kvaliteta života potrebna je aktivna participacija svih aktera društvenog života na određenom području – stručnih, političkih, ekonomskih i civilnih (koji uključuju građane, stanovnike, ali i korisnike prostora).

Prostorne i društvene strukture su neraskidivo povezane, iako svatko ima svoj osobni doživljaj prostora i „uokviravanja“ značenja prostora³. Upravo je zato subjektivni aspekt kvalitete života, analiza doživljaja i stavova civilnih aktera - posebice stanovnika koji imaju najmanje moći i najmanje su uključeni u donošenje odluka o prostoru, ali ga svakodnevno koriste iznimno važna za razumijevanje, upravljanje i posebno dugoročno i kvalitetno planiranje prostora. To je posebno izraženo kada se radi o prostorima iznimno bogate kulturne i prirodne baštine, priznate i zaštićene na svjetskoj razini (Vukić; Kranjec, 2022). Grad Dubrovnik je zbog svoje posebnosti („biser Jadrana“ prema UNESCO-u) - u čiju elaboraciju nije potrebno ulaziti - dugi niz godina bio i od značajnog interesa za znanost, valorizaciju i konzervaciju baštine, koja nažalost nije urodila dovoljnom snagom da se sve spoznaje „prenesu“ u svakodnevni život i upravljanje kulturnom baštinom i krajolikom. Postoji čitav niz vrijednih studija koje su tijekom godina napravljene o Dubrovniku, na interdisciplinarni način, spajanjem urbanizma i povijest umjetnosti (poput Milana Preloga) ili sociologije i demografije s urbanizmom i povijesti umjetnosti (poput Ivana Rogića), ali rezultati u stvarnoj zaštiti baštine, krajolika i prostora općenito su i dalje vrlo ograničeni (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018:17-24). Zašto? Zato što znanost ne može biti dovoljna sama po sebi. Potrebna joj je snaga koja će znanstvenu spoznaju primijeniti u svakodnevnom životu.

Elaborirajmo navedeno - integrativno shvaćanje kulturnih krajolika kao procesa sveobuhvatne interakcije između prirodnog, humanog i kulturnog, uz „integrativni participativni pristup povijesnom, urbanom, ruralnom, tradicionalnom i prirodnom krajoliku“ zajedno mogu pružiti okvir za valorizaciju, zaštitu i uspješno upravljanje kulturnim dobrima i prostorom (Vukić, Kranjec, 2002:307,308). Navedeni se procesi, da bi bili doista uspješni, ne mogu odvijati *top-down* pristupom („spuštanjem“ strategija, pravila ili dobrih praksi s institucionalnih razina), već je nužna aktivna participacija svih aktera društvenog života na određenom području – stručnih, političkih, ekonomskih i civilnih (koji

³ Goffmanovim rječnikom engl. *Framing*. Goffman, Erving. *Frame Analysis*. (1974, 1986) *An Essay on the organization of the Experience*. Northeastern University Press. Koncept se odnosi na referentne okvire koji pojedincu omogućuju snalaženje u društvenom kontekstu života, odnosno složenim društvenim odnosima koji ne podrazumijevaju samo osobne interakcije već i strukturno definirane odnose te načine na koje pojedinac te odnose razumije, tumači i u njima djeluje.

uključuju građane, stanovnike, ali i korisnike prostora) kako bi prakse svakodnevnih korisnika prostora bile uistinu usklađene sa zaštitom i kvalitetnim upravljanjem prostorom i kulturnim krajolikom (sveobuhvatno shvaćenim). Nužna je kontinuirana komunikacija, kroz stručnu medijaciju, između različitih aktera i društvenih razina (lokalne, regionalne, nacionalne i međunarodne, ali i institucionalne i mikrorazine svakodnevnog života u određenom prostoru) (Vukić, Kranjec, 2002:314).

Društveni kolektiviteti poput gradova u suvremenom društvu složene su dinamičke strukture (društvene, a ujedno i prostorne) u kojima se neprestano „pregovara“ o ekonomskim odnosima, društvenim nejednakostima, političkim, ekonomskim, kulturnim, demografskim i okolišnim odnosima. Pritom se svaka prostorna cjelina ili grad razlikuje u odnosima moći (dominacije) navedenih područja – u nekima je jači, u nekima slabiji. Prethodno spomenute „pregovore“ sačinjavaju (među)odnosi *kolektivnih predodžbi* (kolektivna svijest), *društvenih praksi* i *prostorne morfologije* (urbana forma) (Šarinić; Čaldarović, 2015: 166-171). Što znači da se društveni život u određenom prostornom kontekstu mijenja ovisno o svakoj od navedenih značajki, kao i uslijed međuodnosa različitih društvenih polja (da se poslužimo rječnikom P. Bourdieua) i naših osobnih „povijesti“, iskustava i stavova. Francuski sociolog Pierre Bourdieu ističe kako „unutar društvenog svijeta, i to ne samo unutar simboličkog sustava (jezik, mitovi i dr.), postoje objektivne strukture neovisne o našoj svijesti ili volji aktera, koje su sposobne voditi i ograničavati njihove prakse i reprezentacije“, dok istovremeno uz njih postoje „sheme percepcije, mišljenja i djelovanja“ (akcije) koje čine habitus pojedinca (Bourdieu, 1989:15)⁴. Ukratko, naše je djelovanje ujedno ograničeno i omogućeno strukturnim „okvirom“ u kojemu se odvija, na naše stavove, prakse i djelovanje utječu objektivne, strukturne odrednice društvenog i prostornog kolektiviteta u kojemu živimo. Strukturne odrednice postoje i reproduciraju se ili mijenjaju na temelju djelovanja političkih, ekonomskih, stručnih i civilnih aktera te našeg osobnog iskustva (habitusa). Primijenimo li navedene teorijske koncepte na prostor Dubrovnika, na temelju ranije provedenih istraživanja (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović; 2019; Rogić i sur. 1986, 1987) možemo istaknuti da je Dubrovnik prostor snažne kolektivnih predodžbi (prepoznate važnosti i simbolike kulturne, povijesne i prirodne baštine te krajolika), jedinstvene urbane i prostorne forme (morfologije, koja uključuje povijesne dijelove i pojedinačne spomenike, kao i prirodne krajolike, otoke i zaštićenu prirodnu baštinu) te specifične, mediteranske prakse života (koja je prepoznata i u okviru UNESCO-ve zaštite Dubrovnika). Navedene značajke čine Dubrovnik prostorom koji zahtijeva integrativni pristup prostornom planiranju, valorizaciji i zaštiti kulturnog krajolika te prirodnog ambijenta. Stoga je od iznimne važnosti uključivanje svih relevantnih aktera u procese donošenja odluka o prostoru od samog početka procesa.

⁴ Za detaljnije pojašnjenje vidjeti: Kalanj, Rade (2002). „Pierre Bourdieu. Sociologija i anagažman“. *Socijalna ekologija*. Vol. 11 (2002) No. 1-2 (97-113).

PARTICIPACIJA ili sudjelovanje aktera u odlučivanju o prostoru. Kada govorimo o prostoru i sudjelovanju građana u odlučivanju o njemu, prvo se postavlja pitanje: što je participacija? „Participacija građana u urbanoj obnovi može imati različite oblike: od informiranja i konzultiranja do aktivne uključenosti u donošenje odluka kroz partnerske odnose s drugim urbanim akterima. Najvažnije je razumjeti da je participacija proces, i to partnerski proces kojim se svim akterima daje dovoljno moći da njihova stajališta budu uzeta u obzir pri donošenju odluka. Partnerski odnos stručnjaka i građana omogućuje informiranje stručnjaka o potrebama i stavovima stanovnika prilikom planiranja urbane obnove te omogućuje eventualne modifikacije tijekom procesa njezine provedbe⁵“.

Iduće pitanje je: kako ostvariti participaciju? „Participacija jest i mora biti stručno vođen proces kontinuiranog uključivanja različitih društvenih grupa u urbanu transformaciju. Građani nisu stručnjaci pa ih je potrebno kontinuirano informirati na adekvatan način, kako bi se steklo povjerenje i određena znanja nužna za sudjelovanje u procesima odlučivanja. Potrebno je omogućiti pristup informacijama i ispitati stavove građana o različitim aspektima urbane obnove te ih uključivati u oblikovanje planova i prostorne intervencije⁶“.

Iz sociološke perspektive participacija u pitanjima prostora ima osnovnu svrhu biti medijator civilnim i stručnim te političkim akterima, a čitavoj zainteresiranoj javnosti pomoći artikulirati njihove potrebe za podizanje kvalitete života uz edukaciju i očuvanje svih prirodnih i kulturnih vrijednosti koje prostor o kojemu se radi čine ili koje on posjeduje. *Prostor je kompleksan spoj ideja, značenja i memorije, simbola te fizičkih artefakata (baštinskih i suvremenih)* koji se u njemu nalaze ili su se nalazili, ali iz perspektive urbane sociologije najvažnije je naglasiti kako jedino „grad po mjeri čovjeka“ i prostor kao iznimna vrijednost (ustavna, društvena i osobna) mogu biti temelj vizije razvoja, pa tako i temelj kvalitetnog planiranja te upravljanja prostorom. U konačnici – na koga se planiranje i upravljanje prostorom najviše odnosi nego na stvarne korisnike?

Prema nacrtu Strategije razvoja urbanog područja Dubrovnik do 2027.: „Urbano područje Dubrovnik područje je održivog, pametnog, diversificiranog i otpornog gospodarstva visoke dodane vrijednosti za društvo i okoliš, održive i pametne mobilnosti te prostorno ravnomjerno raspoređene visoke kvalitete i mogućnosti života i rada⁷“ Kako bi se navedena vizija ostvarila potrebno je: „naglasiti da govoreći o socio-prostornom razvoj

⁵ Vukić, Jana (2022). „Urbana obnova i građani – važnost participacije“ u: Jukić, Tihomir; Perković, Kristina; Mrđa, Ana (2020). Urbana obnova. Urbana rehabilitacija Donjega grada, Gornjega grada i Kaptola / Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba, Arhitektonski fakultet, 2020. (<https://www.arhitekt.hr/files/file/URBANA-OBNOVA.pdf>)

⁶ Vukić, Jana (2022). „Urbana obnova i građani – važnost participacije“ (ibid.)

⁷ Strategija razvoja urbanog područja Dubrovnik do 2027. (str. 5, nacrt, dostavio Grad Dubrovnik). U sastav Urbanog područja Dubrovnik ulaze sljedeće jedinice lokalne samouprave: Grad Dubrovnik kao grad središte, Općina Župa dubrovačka, Općina Dubrovačko Primorje i Općina Konavle.

u prvom redu govorimo o odnosu koji se gradi između kulture i prirode na jednom prostoru. U taj odnos kultura donosi vrijednosti, norme, običaje, simbole, ili najkraće rečeno – način života. Priroda donosi ono što obično nazivamo resursima, donosi raznolikost životnih zajednica, specifične ritmove i, naravno, prirodne procese i zakone. Rezultat tog odnosa je jedna vrsta posebnog krajolika koji se u najširem smislu može nazvati kulturnim krajolikom, a uključuje različite krajolike, naselja i prirodne elemente nastale kao rezultat više ili manje usklađenog djelovanja čovjeka i prirode. Navedene tendencije idu u prilog zaključku da je prostor zadobio status posebne vrijednosti koja u sebi uključuje različite aspekte: ekološki, ambijentalni, ekonomski, socijalni, kulturni.“ (Mišetić, 2017:197).

Posebnost participacije građana i svih civilnih aktera, kroz stručno vođeni proces i uz suradnju političkih aktera, u ranim fazama oblikovanja prijedloga (izrade izmjena i/ li dopuna) prostornih planova odnosi se upravo na mogućnost da se stručnim akterima omogući izravan uvid u komplekse prethodno navedene aspekte (ekološke, društvene, kulturne, ekonomske i druge) te se postigne suglasnost oko prioriteta određenih elemenata prostornih planova (namjena prostora i dr.) i procesa prostorne transformacije. Ova studija rezultat je primjene upravo takvog pristupa i osim izravne koristi u smislu pravovremenog informiranja i uključivanja relevantnih aktera njezina je korist i u edukaciji svih aktera te u potencijalnom stvaranju temelja za konsenzus i rješenja koja su najbolji izbor za sve i prostor kao iznimnu vrijednost. U zaključku ovog uvoda, istraživanje se pozicionira kao temeljno promišljanje o sociološkim aspektima prostornog planiranja, s posebnim fokusom na grad Dubrovnik. Razmatrana su pitanja o sociološkoj perspektivi prostora, naglašavajući važnost promišljanja o urbanoj kvaliteti života i njezinim raznolikim indikatorima.

Na kraju uvoda možemo reći da je dan kratki sumarni pregled temeljnih socioloških aspekata koji prožimaju prostorne planove, uz naglasak na identifikaciji stvarnih potreba lokalnog stanovništva, održivom prostornom planiranju te odgovornom upravljanju prostornim resursima. Svrha izrade sociološke studijom očituje se u tome da je ovakav uvid potreban kako bi se dublje razumjela dinamika prostora, uzimajući u obzir globalne izazove poput klimatskih promjena te lokalne specifičnosti, primjerice, utjecaj turizma na urbanu kvalitetu života.

Istraživanje je posvetilo posebnu pažnju konceptu urbane kvalitete života, istražujući objektivne i subjektivne pokazatelje koji čine njezinu suštinu. Fokus studije je na gradu Dubrovniku, s ciljem razumijevanja specifičnosti tog prostora i pružanja relevantnih smjernica za prostorno planiranje.

SVRHA I CILJ

Svrha izrade sociološke studije je analizirati i integrirati ključne aspekte zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine, istovremeno potičući održivi razvoj i poboljšanje kvalitete života na prostoru Grada Dubrovnika. Znanstvenim prikupljanjem i analizom stavova, potreba i percepcija lokalnog stanovništva, studija ima za cilj identificirati ključne izazove i prilike s kojima se Dubrovnik suočava. Fokus je na integraciji perspektive građana, stručnjaka i drugih relevantnih aktera kako bi se stvorile smjernice koje odražavaju autentične potrebe i vrijednosti Dubrovnika.

Studija je imala zadatak *oblikovati smjernice za sveobuhvatne izmjene i dopune Generalnog urbanističkog plana (GUP) i Prostornog plana (PPU) Grada Dubrovnika*, s posebnim fokusom na aktivno uključivanje civilnih i stručnih dionika kroz stručno vođeni proces participacije. Ovaj proces obuhvaća sve faze, počevši od pripreme urbanističkog koncepta pa do oblikovanja konkretnih prijedloga. Sociološka studija ima širi domet od samo ispitivanja potreba i prijedloga građana i stručnjaka; ona pruža dublji uvid u urbanistički aspekt, čime igra ključnu ulogu u objedinjavanju i sagledavanju ukupnih potreba i razvojnih zahtjeva stanovnika Grada Dubrovnika.

Na temelju prethodno navedenog Studija je koncipirana od 3 istraživačka dijela: *provedba istraživanja* (analize sadržaja i terenskog dijela tj. provedbe participativnog procesa), zatim *komparacija i kontekstualizacija rezultata* istraživanja i posljednje, *oblikovanje smjernica*.

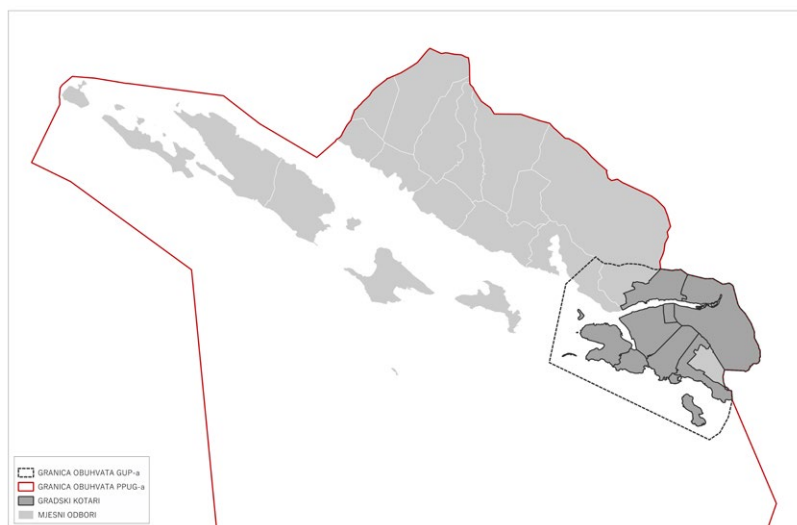
Prva faza izrade bila je faza sociološke analize. Cilj sociološke analize bio je istražiti temeljne prostorne i društvene značajke Dubrovnika, a zatim identificirati civilne aktere relevantne za participativni proces u izradi izmjena i dopuna navedene prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika. Provedba analize postojećih podataka trajala je *od veljače do kraja travnja 2023. godine*. Provedena je analiza relevantnih dokumenata i stručnih podloga, te analiza javno dostupnih internetskih stranica udruga i građanskih inicijativa Dubrovnika. Naručitelj je dostavio izrađivaču Filozofskom fakultetu, odnosno autorici studije svu relevantnu dokumentaciju koja nije bila javno dostupna, a ostali relevantni podaci, dokumenti, studije i literatura preuzeti su kroz javni pristup (popis je u prilogu). *U okviru sociološke analize, na temelju prethodno provedenih analiza dokumenata i analiza aktivnosti udruga civilnog društva na području Grada Dubrovnika predložene su metode i razrađen je okvirni hodogram participativnog procesa koji se sastoji od uvida u stavove civilnih i stručnih aktera te zainteresirane lokalne javnosti.*

Participativni proces. Prvi dio participativnog procesa odnosio se na prikupljanje stavova stručnih aktera putem 2 fokus grupe i niza intervjua kao nadopune fokus grupama. U ovoj fazi sudjelovali su stručnjaci iz akademske zajednice s nacionalne razine (radi dobivanja generalnih uvida) i lokalni stručnjaci (dobivanje specifičnih uvida). Vrijeme provedbe: travanj 2023. godine za fokus grupe, a za intervjue svibanj 2023. g. Drugi dio participativnog procesa odnosio se na prikupljanje stavova civilnih aktera, odnosno udruga, pred-

stavnika mjesnih odbora i predstavnika gradskih kotara Grada Dubrovnika. U tu svrhu organizirane su 3 fokus grupe. Vrijeme provedbe: travanj 2023. godine za fokus grupe, a za intervjuje svibanj 2023. g. Treći, finalni dio participativnog procesa odnosio se na prikupljanje stavova zainteresirane, lokalne javnosti na području obuhvata prostorno planske dokumentacije (GUP i PPU). S navedenom svrhom provedena je online anketa (uz preporuku eventualne dopune provedbom ankete tehnikom papir-olovka zbog mogućih tehnoloških i drugih prepreka, a kako bi se omogućilo kroz jedinice mjesne samouprave tj. u kontroliranim uvjetima, sudjelovanje svim zainteresiranim građanima lokalne zajednice). Vrijeme provedbe: svibanj/lipanj 2023. g. U skladu s navedenim pripremljen je poziv na participaciju i dogovoreno je informiranje javnosti i otvaranje izravnih kanala komunikacije od strane Grada Dubrovnika, odnosno Upravnog odjela za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša o svim aktivnostima koje se provode s navedenom svrhom.

U trećoj fazi, fazi komparacije i kontekstualizacije dobivenih podataka, fokus je bio na usporedbi kvalitativnih rezultata s kvantitativnim nalazima anketnog upitnika u svrhu dobivanja cjelovitog uvida u iskustva si percepciju sudionika istraživanja. Tijekom ove faze, definirane su konzistentnosti odgovora i razlike u stavovima između prikupljenih podataka. Kroz takav integrativni pristup, dobiven je koherentan narativ o pitanju kvalitete života stanovnika Dubrovnika i šire okolice, te su na temelju toga stvorene smjernice u posljednjem dijelu ove studije.

U nastavku je grafički prikaz prostornog obuhvata planova (PPU i GUP Grada Dubrovnika) i jedinica mjesne samouprave na koje se planovi odnose (mjesni odbori i gradski kotari). Osim administrativne podjele u studiji je u analitičke svrhe korištena prostorno-funkcionalna podjela na Grad i predgrađe, Priobalje, Gornja sela i Elafite. Prostorni obuhvat na koji se studija odnosi je sljedeći (izvor urbanistički tim Izvođača):

Grafički prikaz prostornog obuhvata GUP-a i PPU-a Grada Dubrovnika s prikazom mjesnih odbora i gradskih kotara.

METODOLOGIJA

S obzirom na svrhu i ciljeve studije, dominantni pristup prikupljanju, obradi i analizi podataka bio je *kvalitativan pristup*, ali je korištena i kvantitativna analiza, primjerice kod anketnih podataka (iako nisu provedene kompleksnije statističke analize, već je studija bazirana na deskriptivnim statističkim obradama podataka). Odabrane su metoda analiza sadržaja, fokus grupa, intervju i anketa kako bi se pokušalo dobiti obuhvatniji uvid u kontekst stavova građana Dubrovnika i njegove okolice po pitanju kvalitete života i prostornih planova. Korištenje miješane metodologije je ovdje omogućilo bolje razumijevanje različitih isprepletenih aspekata svakodnevnog života građana Dubrovnika i okolice, te će oni biti predstavljeni i opisani u nastavku ove studije. Redoslijed provođenja istraživanja je slijedeći: prvo je provedena analiza relevantne literature i dokumenata, zatim su u travnju 2023. godine provedene fokus grupe, u svibnju i lipnju 2023. godine intervjui i posljednje, provedba anketnog upitnika tijekom lipnja do početka srpnja 2023. godine. Nakon toga su prikupljeni podaci obrađeni i analizirani te su na temelju dobivenih rezultata napisane smjernice koje su priložene na kraju ove studije.

Dakle, ovo istraživanje se može podijeliti u 3 faze, kako je prethodno već navedeno, provedba istraživanja (analize sadržaja i terenskog dijela), zatim komparacija i kontekstualizacija rezultata istraživanja i posljednje, oblikovanje smjernica. Vrijeme provedbe prve faze studije bilo je od veljače do početka travnja 2023. godine, a druge faze od travnja do srpnja 2023. godine. Tijekom srpnja i kolovoza podaci su obrađeni i analizirani te je izrađen izvještaj o provedenim aktivnostima koji je uključivao i smjernice. Nakon toga kroz proces validacije procesa i rezultata od strane Naručitelja (Grad Dubrovnik) i Izvođača (Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet) te nakon recenzentskog postupka izrađena je Studija u obliku u kojem se javno predstavlja.

Prva faza izrade studije je obuhvatila sociološku analizu relevantnih dostupnih podataka, relevantnih dokumenata i stručnih studija (za čiju je dostavu odgovoran naručitelj Grad Dubrovnik) te analiza stavova civilnih aktera kroz analizu javno dostupnih sadržaja (FB grupe, internetske stranice udruga i dr.) kako bi se adekvatno pripremio teren za iduću fazu, a to je terenski dio istraživanja (provedba participacije). Druga faza sastojala se od terenskog istraživanja provedenog metodama fokus grupe, intervju a i ankete. U posljednjoj fazi istraživanja su stvorene smjernice za budući rad na temelju prikupljenih, obrađenih i analiziranih podataka. Ukupno je provedeno 5 fokus grupa, od čega 2 sa stručnjacima, 1 s udrugama civilnog društva i po 1 s predstavnicima mjesnih odbora i gradskih kotara Grada Dubrovnika (zadnje dvije bile su organizirane i prema dominantnom fokusu na vrstu prostornog plana koji je najznačajniji za sudionike). Posljednje je proveden anketni upitnik s ukupnim brojem sudionika $N=287$. U sljedećim poglavljima će podrobnije biti objašnjena korištena metodologija fokus grupa, intervju a i anketnog upitnika s opisom korištenih uzoraka.

ANALIZA DOKUMENATA

Analiza dokumenata provedena je prema temama relevantnim za istraživačke ciljeve, odnosno promjene u prostorno planskoj dokumentaciji. Kao što ističe Brayman (2012) pristup je bio interpretativan s ciljem „kodiranja teksta u smislu sadržavanja određenih subjekata i tema“, odnosno radilo se o kategorizaciji fenomena od interesa (Brayman, 2012: 297, 298) (prostor, baština, krajobraz, održivi razvoj i dr.) u svrhu sociološke analize i njihove kasnije primjene u pripremi protokola za fokus grupe, intervjuje i teme anketnog upitnika. Kako bismo ilustrirali kompleksnost ovog procesa možemo citirati uvodni tekst knjige o kvalitativnom istraživanju Braymana i Burgesa (1994): „Puno knjiga o kvalitativnim istraživanjima naglašavaju proces istraživanja i ukazuju na to da kvalitativno istraživanje ne može biti reducirano na određene tehnike ili set koraka, već se radi o dinamičnom procesu koji zajedno povezuje problem, teorije i metode.“ (Brayman, Burges, 1994: 2). Stoga se često koristi i engleska riječ *messy* kao ilustrativni opis kvalitativnih istraživanja, jer se radi o neprestanom prilagođavanju, vraćanju, kombiniranju i prilagođavanju tijekom istraživanja, kao i obrade i analize podataka. Tako u Braun i Clark (2022) ističu „kvalitativnu analizu zamišljamo kao avanturu, koja je obično neuredna i organska, složena i izazovna“ (Braun i Clark, 2022: 44). Zbog pojašnjenja navodimo kako autorice tumače tematsku analizu (TA): „Na vrlo osnovnoj razini, TA je metoda za razvijanje, analiziranje i tumačenje uzoraka u kvalitativnom skupu podataka, što uključuje sustavne procese kodiranja podataka za razvoj tema“, pritom su teme „krajnja analitička svrha“ (Braun i Clark, 2022: 74).

INTERVJU I FOKUS GRUPE

Fokus grupe održane su tijekom travnja 2023. godine u Zagrebu (u prostoru Urbani-stice d.o.o., prva fokus grupa) i u Dubrovniku (u Velikoj i Maloj vijećnici Grada Dubrovnika). Prva fokus grupa okupila je sudionike iz akademske zajednice iz različitih područja znanosti relevantnih za prostorno planiranje, upravljanje i razvoj. Intervjui su provedeni pisanim putem i to u formi polustrukturiranog intervjuja, kao nadopuna specifičnih tema kojima se pojedini stručnjaci bave (detaljnije u prikazu rezultata intervjuja).

UZORAK FOKUS GRUPE I INTERVJUA

Kriteriji izbora sudionika fokus grupa i intervjuja bili su:

1. za stručne aktere:

- struka i iskustvo bavljenja određenom temom relevantnom za prostorne planove (za sve stručnjake): prostorno planiranje / urbanizam / arhitektura; povijest umjetnosti / zaštita i očuvanje graditeljskog nasljeđa; prometna infrastruktura; ekonomija i turizam; urbana sociologija, geografija i demografija;
- lokalno stručno/znanstveno iskustvo i djelovanje (samo za stručnjake s područja Dubrovnika);

2. za civilne aktere:

- civilne udruge: relevantnost aktivnosti i iskustva vezanih uz prostor te različite aspekte njegova korištenja, valorizacije i očuvanja;
- službeni predstavnici mjesne samouprave : 8 gradskih kotara (GK) 15 i 17 mjesnih odbora (MO).

Mjesto i datum	Vrsta sudionika	Broj pozvanih sudionika	Broj prisutnih sudionika	Glavni fokus	Dodatni materijali (dopune i očitovanja)
Zagreb, 12.4.2023.	Stručnjaci – akademska zajednica	10	7	PPU i GUP	ne
Dubrovnik, 20.4.2023.	MO Grada Dubrovnika (16 MO)	16	14 (MO Koločep i MO Riđica nisu prisustvovali)	PPU	da
Dubrovnik, 21.4.2023.	Lokalni stručnjaci	15	5 (6 spriječenih, 3 bez odaziva)	GUP	ne
Dubrovnik, 21.4.2023.	Udruge	15	9 (3 spriječenih, 2 bez odaziva)	PPU i GUP	ne
Dubrovnik, 21.4.2023.	GK Grada Dubrovnika (8 GK)	16 (2 po GK/ MO)	12 (prisutni predstavnici svih GK)	PPU i GUP	da

Tablica 1 - Detaljan prikaz osnovnih informacija fokus grupa.

Fokus grupe s mjesnim odborima odnosile su se više na PPU, iako je i GUP bio tema, a fokus grupa s GK više na GUP pa je u njoj sudjelovao MO Bosanka zbog prostornog obuhvata navedenih planova. Uz pozive koji su u prilogu studije svim sudionicima fokus grupa detaljno je objašnjen prostorni obuhvat prostornih planova (GUP i PPU) Grada Dubrovnika, a prema potrebi detaljnije su se pokazivali obuhvati konzervatorske zaštite (UNESCO, Ministarstvo kulture i medija) i ostalih relevantnih stručnih podloga, strategija i drugih relevantnih dokumenata (EU, državna, županijska, regionalna i druge razine). U okviru je napomena koja je bila dio poziva na sudjelovanje u fokus grupama i intervjuima kako ne bi bilo zabune između sociološkog i urbanističkog aspekta koji se ne poklapaju (sociološki je znatno širi, a urbanistički se odnosio isključivo na one prijedloge i komentare koje je moguće prostorno oblikovati i primijeniti u zakonskom okviru prostornog planiranja u RH).

Voditeljica fokus grupa i intervjuja bila je dr. sc. Jana Vukić u ime izrađivača sociološke studije (Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet). Fokus grupe su ključni dio participativnog procesa za potrebe izrade sveobuhvatnih izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika. Kao dodatak fokus grupama plani-

rani su i odrađeni intervjui sa stručnjacima (N=8) radi produbljanja uvida u određene aspekte prostornih planova i odnosa različitih znanstvenih i drugih aspekata koje oni objedinjuju (npr. konzervatorska podloga, krajobrazna podloga, urbanistički i zakonski okvir te stavovi i potrebe stanovnika), što je detaljnije objašnjeno u kasnijim dijelovima studije.

Osnovni ciljevi fokus grupa bili su:

1. identificiranja ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života
2. identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja u izradi prostorno-planske dokumentacije.

Bilježenje fokus grupe provedeno je, uz suglasnost i informirani pristanak svih sudionika, audio snimkom rasprave (uz poštivanje svih etičkih pravila zaštite sudionika u slučaju eventualnog iznošenja osjetljivih podataka) koja je transkribirana od strane istraživačkog tima i korištena isključivo u svrhu izrade sociološke studije te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke). Sudionici nisu anonimni već se uz zaključke i citate u studiji navode imena i struke ili funkcije i/li organizacije civilnog društva koje sudionici zastupaju. Svi sudionici prije početka fokus grupe bili su upoznati s uvjetima njezine provedbe i dali su usmeni pristanak.

Ukupno je u intervjuiima sudjelovalo 8 stručnjaka. Svim ekspertima su poslana ista pitanja formulirana na temelju urbanističkih tema i u dogovoru s izrađivačima prijedloga izmjena i dopuna prostornih planova (Urbanistica d.o.o.) Pojedini stručnjaci više su iznosili i razrađivali stavove i prijedloge o području vlastitog stručnog i znanstvenog interesa, dok su drugi odgovarali na sva pitanja. Ukratko se može zaključiti da se rezultati intervjua poklapaju s rezultatima provedenih fokus grupa sa stručnjacima (u Zagrebu i Dubrovniku). Važno je pritom naglasiti da je 2 sudionika iz područja arhitekture i urbanizma sudjelovalo u FG u Zagrebu, međutim zbog ograničenog vremena nisu bile pokrivena sve teme pa su pozvani da kroz intervju detaljnije elaboriraju stavove.

Intervjui su provedeni tijekom svibnja i početka lipnja 2023. godine.

ANKETA

Anketni upitnik u ovom je istraživanju korišten kao participativni alat koji omogućuje uključivanje svih zainteresiranih sudionika, a ne omogućuje nužno reprezentativnost. Uzorak je neprobabilistički, prigodni tip uzorka, stoga je važno istaknuti *ograničenost anketnog uzorka*. S obzirom na ograničenost uzorka, u obradi i analizi podataka prikupljenih anketnim upitnikom odlučeno je koristiti isključivo deskriptivnu statistiku. Deskriptivna statistika pruža korisne informacije o srednjim vrijednostima, rasponu, varijabilitetu i drugim karakteristikama uzorka, ali važno je naglasiti da se rezultati ne mogu jednostavno generalizirati na širu populaciju. Iako bi inferencijalna statistika bila idealna za donošenje općenitih zaključaka, ograničenja uzorka sprječavaju da izvođenje širih zaključaka. Unatoč tome, detaljna analiza deskriptivnih statističkih podataka pridonosi razumijevanju speci-

fičnosti uzorka i doprinosi validnosti unutar ograničenog konteksta ovog istraživanja.

Anketni dio participacije omogućio je uključivanje zainteresirane javnosti neovisno o njihovu eventualnom sudjelovanju u prethodno opisanim aktivnostima, a mjesna samouprava zamoljena je da dodatno informira građane u svom području te ih potakne na sudjelovanje u anketi. Ukupan broj sudionika na anketi je $N=287$.

Anketni upitnik „Anketno istraživanje u svrhu participacije u pripremi sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije (GUP i PPU) Grada Dubrovnika“ je bio posljednji dio istraživačke komponente, pa je vrijeme predviđeno za njegovo izvođenje bilo 15. 6. 2023. – 25.6.2023. godine. Pitanja su izrađena na temelju prikupljenih podataka ranijih faza studije, te je bio dostupan putem poveznice na Google Forms platformi. Autorica studije je izradila anketni upitnik specifično za ovu namjenu.

Anketni upitnik se sastoji od informiranog pristanka i 4 cjeline pitanja (Prilog 19):

1. uvodna pitanja o doživljaju Dubrovnika
2. socio-demografski podaci
3. pitanja o kvaliteti života u Dubrovniku i njegovoj okolici
4. specifična pitanja vezana uz teme prostornih planova.

ANKETNI UZORAK

Anketa je ukupno sadržavala 28 pitanja, od čega je 9 pitanja bilo otvorenog tipa.

Otvorena pitanja su služila da ispitanici mogu iznijeti detaljnije stavove o temi mjerenja. Primjerice, iza zatvorenog tipa pitanja koje od ispitanika traži da procijeni svoje zadovoljstvo životom u Dubrovniku, a zatim u vlastitom gradskom kotaru (GK) ili mjesnom odboru (MO), slijedilo je pitanje otvorenog tipa u kojemu se traži objašnjenje prethodnog odgovora i da ispitanik navede čime je nezadovoljan, a čime najzadovoljniji. Pitanja otvorenog tipa nisu bila obavezna za ispunjavanje, ali su u prvom dijelu ankete ispitanici skoro u potpunosti ispunjavali ovakav tip pitanja i pisali su odgovore koji opisuju njihovo zadovoljstvo, želje, prijedloge, kritike, nezadovoljstvo i slično. Pitanja na koja je bilo dovoljno odgovora ispitanika analizirana su zasebno, a ona otvorena pitanja na koja nije odgovorio veći broj ispitanika (zadnja pitanja i dodatno pitanje o razlozima izbora određenog tipa prijevoznog sredstva) zbog malog broja odgovora nisu analizirana zasebno, već su objedinjena i grupirana prema tipu odgovora u krupnije podteme i teme s kojima su semantički bliske zbog kompletnije analize. Kako su najfrekventnije teme u tim odgovorima bile vezane za prijedloge komunalnog i infrastrukturnog poboljšanja (kao i kritike), analizirane su zajedno s ostalim pitanjima otvorenog tipa. Ova opaska se prvenstveno odnosi na 4 pitanja otvorenog tipa: Zašto je navedeni oblik prijevoza Vaš svakodnevni izbor?; Koje sadržaje biste najviše željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika u svrhu poboljšanja kvalitete prostora i života?; Koje sadržaje nikako ne biste željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije?; Molimo Vas napišite ako imate još koji komentar povezan s budućim prostornim razvojem grada. (Prilog 19).

Kako bi se pojasnio uzorak i podjela na prostorno-funkcionalne cjeline na koje se referira kasnije u studiji u prikazu rezultata i koje čine jednu od okosnica oblikovanja urbanističkih i socioloških smjernica navodimo relevantne dijelove demografske analize provedene u isto svrhu izrade sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostornih planova Grada Dubrovnika (autorica Sanja Klempić Bogadi, neobjavljeni interni materijal): „Grad Dubrovnik čine 32 naselja u kojima prema Popisu stanovništva 2021. živi 41.562 stanovnika što je u odnosu na 2011. smanjenje od 2,5%. U prostornoj raspodjeli stanovništva izrazita je tendencija koncentracije u gradskom naselju Dubrovnik (26.922). U njemu živi 64,8% stanovnika ove administrativne jedinice. U mreži naselja dominiraju populacijski mala naselja. Dvadeset naselje je veličine između 100 i 500 stanovnika, dok osam naselja ima manje od 100 stanovnika. Samo jedno naselje, Nova Mokošica ima više od 5000 stanovnika, dva naselja, Mokošica i Zaton imaju više od 1000 stanovnika. (...) Naselja unutar Grada Dubrovnika koja čine predgrađa Dubrovnika su populacijski mala, izuzev Nove Mokošice i Mokošice koje su se razvili kao sekundarni centar, uglavnom sa stambenom funkcijom. (...) Na zapadnom dijelu Grada Dubrovnika mogu se izdvojiti dvije prostorne cjeline. Jednu čine naselja u priobalju koja se gospodarski uglavnom razvijaju na temelju turizma. Među njima Brsečine i Trsteno bilježe depopulaciju, dok Orašac i Zaton imaju porast stanovnika kao rezultat pozitivnog prirodnog prirasta i pozitivnog migracijskog salda. U području priobalja živi 2065 stanovnika. (...).

U zaobalju ovih naselja nalazi se ruralno zaleđe tzv. Gornja sela. To su sve izuzetno male demografske zajednice s ukupno 785 stanovnika. (...) U okviru administrativnog Grada nalaze se i tri naseljena otoka Koločep, Lopud i Šipan s četiri naselja. Prema podacima posljednjeg popisa 2021. na njima je ukupno živjelo 985 stanovnika.“ (Klempić Bogadi, 2023).

Prikaz ispitanika⁸ prema mjestu prebivališta ukazuje na razlike u odazivu, pri čemu je očekivano najveći odaziv u prostoru Grada i predgrađa kao prostorno-funkcionalne cjeline koja obuhvaća sve gradske kotare, dok su odazivi u ostalim prostorno-funkcionalnim cjelinama - Otoci, Priobalje, Gornja sela - znatno manji. Kako bismo pojasnili socio-demografski aspekt odgovora na anketni upitnik prethodno je naveden ulomak iz demografske analize koja se izrađuje u svrhu predmetnih sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostornih planova Grada Dubrovnika. Kao što je već navedeno ukupni broj ispitanika je 287, od čega 59% žena i 41% muškaraca.

Anketa je provedena online tehnikom u periodu od 15.6.2023. do 4.7.2023. godine na prigodnom uzorku zainteresiranih stanovnika Grada Dubrovnika. Ukupni broj ispitanika je 287, od čega 59% žena i 41% muškaraca. Uzorak je prigodan što odgovara participativnom procesu, a poziv je bio usmjeren svima koji su bili zainteresirani za sudjelovanje u pripremi sveobuhvatnih promjena predmetnih prostornih planova. Anketni upitnik izradila je autorica studije specifično za ovu namjenu. Anketa se sastojala od informiranog pristanka (u prilogu) i četiri cjeline pitanja: uvodnih pitanja o doživljaju Dubrovnika,

⁸ Detaljniji sociodemografski opis stanovništva se nalazi u prilogima.

socio-demografskih podataka, pitanja o kvaliteti života u Dubrovniku i specifičnim pitanjima vezanim uz teme prostornih planova (PPUG i GUP Dubrovnika). Ukupan broj pitanja bio je 28, od čega je većina pitanja bila zatvorenog tipa uz dodatnih 8 pitanja otvorenog tipa koja su analizirana kako bi se stekli dublji uvidi u određene teme i stavove sudionika istraživanja. U pitanjima zatvorenog tipa ispitanicima su ponuđene tvrdnje na koje su mogli izabrati stupanj slaganja od 1-5 pri čemu je 1 predstavljao najnižu razinu slaganja (izrazito neslaganje), a 5 najvišu razinu slaganja (izrazito slaganje) s određenom tvrdnjom. Samo jedno pitanje zatvorenog tipa (pitanje o načinu kretanja) bilo je pitanje višestrukog izbora, odnosno ponuđeni su odgovori od kojih su ispitanici mogli izabrati jednu opciju tj. način kretanja koji koriste u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. 17 Otvorena pitanja kodirana su induktivnom metodom (Braun i Clarke, 2006, 2022; Bryman, 2012; Saldaña 2016), prema učestalosti ponavljanja, lokalnim izrazima i temama (npr. prostorne promjene, identitetski markeri i dr.). Sve analize rađene su u programu Excel tako da su preuzeti svi odgovori na anketu, pa je provedena kvantitativna analiza isključivo deskriptivnog tipa na zatvorenim pitanjima (bez kompleksnijih statističkih obrada i analiza podataka), a na otvorenim kvalitativna analiza i kodiranje kao što je prethodno navedeno (dio otvorenih odgovora o sadržajima analiziran je i kodiran u Numbers Appleovom iOS programu, koji je ekvivalentan Microsoftovom Excelu). Detaljniji opis nalazi se u nastavku (u dijelu studije u kojem se opisuje provedba participativne aktivnosti.) Ograničenja rezultata provedene ankete odnose se na očekivano odstupanje sudionika od opće populacije i na način provedbe ankete, online a ne tehnikom papir-olovka (uživo). Online provedba anketa povlači određene specifičnosti uzorka koje ćemo ukratko navesti: viši udio visokoobrazovanih, radno aktivnih i žena, a značajno manji udio starijih (u demografskoj slici udio starije populacije znatno je viši nego u provedenoj anketi). Potrebno je naglasiti poteškoću koja se dogodila u inicijalnoj fazi provedbe anketnog upitnika zbog koje se dogodio mali odaziv u početnoj fazi istraživanja, te je vrijeme trajanja provedbe anketnog ispitivanja je produženo, pa je anketa bila dostupna od 15.6. – 4.7.2023. godine. Grad Dubrovnik je poziv prvotno objavio na stranici *Upravnog odjela za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša*, ali s pristupom anketnom upitniku preko platforme *Vox Populi*⁹ uz obaveznu prijavu u sustav e-građanin. Problem je nastao u činjenici što prijava u NIAS e-građanin onemogućuje anonimnost koja je anketom i od strane izrađivača

⁹ Službena obavijest o provedbi ankete objavljena na stranicama Grada Dubrovnika: „Anketnom upitniku može se pristupiti na Voxpopuli, prvoj platformi u Republici Hrvatskoj koja omogućava sudjelovanje građana u donošenju odluka: <https://voxpathuli.edubrovnik.hr/> Važna napomena: Potrebno se prijaviti na platformu Voxpopuli putem sustava NIAS e-građanin, nakon čega će anketa biti dostupna. Grad Dubrovnik poziva sve zainteresirane da se odazovu i svojim sudjelovanjem doprinesu postupku izrade prostorno-planske dokumentacije koja je jedan od temelja budućeg razvoja Dubrovnika. Anketa je anonimna, a namijenjena je svim punoljetnim stanovnicima na području grada Dubrovnika.“ Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/vijesti/anketni-upitnik-nastavak-participativnih-aktivnosti-na-izradi-sveobuhvatnih-izmjena-i-dopuna-ppu-a-i-gup-a-grada-dubrovnika-16976> (preuzeto 22.6.2023.).

studije garantirana te onemogućuje sve koji ne koriste sustav da ispune anketu –odaziv na anketu u prvom valu bio je iznimno nizak (svega tridesetak ispunjenih upitnika¹⁰). Kao rezultat navedenih proceduralnih problema nakon konzultacija Izrađivača s Naručiteljem produljen je rok za ispunjavanje ankete i omogućen je izravni pristup linku <https://forms.gle/Z8LAX3znGTB2gwCc7> na Google Forms platformi do 4.7.2023. godine što je dovelo do većeg odaziva građana stoga je ukupan broj sudionika anketnog istraživanja N=287 što predstavlja zadovoljavajući prigodni uzorak na kojemu je moguće provesti osnovne analize (uzorak nije reprezentativan pa tako zaključci mogu biti samo indikativni), te usporediti rezultate s rezultatima ostalih prethodno provedenih participativnih aktivnosti (fokus grupe i intervjui). Posljednje, anketnom upitniku je pristupilo znatno više građana iz samog Dubrovnika u odnosu na stanovnike mjesnih odbora (Dubrovnik 83,28%, a mjesni odbori 16,72%). Zbog velike razlike u sudjelovanju ispitanika nije bilo moguće raditi inferencijalnu usporedbu dobivenih rezultata između odgovora Dubrovčana i stanovnika mjesnih odbora, te se rad zadržao na deskriptivnim pokazateljima.

No, navedena ograničenja ovakve tehnike provedbe anketnog upitnika su u granicama koje dozvoljavaju tumačenje i analizu rezultata. Jedino je potrebno ovo ograničenje imati u vidu da se ne bi izvodili zaključci na opću populaciju. S obzirom na svrhu i uvjete provedbe participacije u ovoj fazi izrade prijedloga izmjena i dopuna GUP-a i PPUG-a, online tehnika je primjerena i rezultati ankete su relevantni. Važno je ponovo naglasiti, glavna svrha ankete bila je dobrovoljno uključivanje zainteresirane lokalne javnosti (osim općeg poziva dodatno su višekratno izravno poticani mjesni odbori i gradski kotari da uključe svoje stanovnike, što bi omogućili uključivanje većeg udjela starijeg stanovništva, no odaziv nije bio ujednačen), ali proveden je niz drugih participativnih aktivnosti koje omogućuju izvođenje generalizacija i zaključaka te davanje urbanističkih i socioloških smjernica. U sljedećim koracima preporučuje se uključivanja pojedinih socio-demografskih skupina u budućim procesima donošenja novih prostornih planova te provedba ankete na reprezentativnom uzorku. Obrada i analiza podataka je provedena u softveru JASP (Version 0.18.1.0).

KODIRANJE PITANJA OTVORENOG TIPA U ANKETNOM UPITNIKU

U skladu s navedenim u studiji je korištena *tematska analiza u kojoj se nastojalo zadržati što otvoreniji pristup kodiranju podataka* kako bi se sačuvala autentičnost odgovora sudionika, u fokus grupama i intervjuiima te prilikom analize otvorenih odgovora u anketi. Korištena *refleksivna tematska analiza* (Braun i Clark, 2022) u kojoj je uloga istraživača da bude „tumač značenja” (Braun i Clark, 2022:80). Navedeno je iznimno relevantno zbog specifičnosti teme studije i njezine interdisciplinarnе primjene u praksi prostornog planiranja (participativni proces sudjelovanja civilnih i stručnih aktera te zainteresirane lokalne javnosti i sociološke smjernice za urbanističke izmjene i dopune prostornih planova)

¹⁰ Broj ispunjeni anketnih upitnika 22.6.2023. u 20h bio je 38.

i pozicije istraživačice kao medijatora između različitih aktera, struka i načina primjene/ prijevoda prijedloga u prostorne dokumente.

Kodiranje podataka se koristilo kako bi se tematski grupirali i lakše analizirali podaci iz velikih skupova dobivenih odgovora putem fokus grupa, intervjuja i dijelova anketnog upitnika gdje postoje pitanja otvorenog tipa. Teme i kodovi¹¹ za kodiranje otvorenih pitanja su pažljivo definirani sukladno preciznim smjericama koje su proizišle iz istraživanja dodatnih tema. Istraživači su posebno istražili nove aspekte kako bi obogatili analizu, pridržavajući se prethodno navedene literature u studiji kao temeljnog vodiča. Također, teme i kodovi za kodiranje otvorenih pitanja pažljivo su definirani kako bi se izbjeglo stvaranje prevelikog broja različitih tema i podtema. Ovaj pristup je omogućio preciznost u analizi, istovremeno omogućujući usporedbu s ostalim pitanjima koja prate anketu. Kako se radi o otvorenim pitanjima koja su međusobno povezana po tematici, teme i kodovi koji su proizašli iz odgovora ispitanika nisu značajno prelazili narativ cjelokupne studije. Prilikom kodiranja odgovora, cilj je bio održati fokus i jasnoću u istraživanju, olakšavajući interpretaciju rezultata i donošenje relevantnih zaključaka. Sve tablice tema, kodova i frekvencija izrađene tijekom obrade i analize podataka prikupljenih u ovoj studiji se nalaze u prilogima na kraju knjige, a sada slijedi pregled glavnih tema otvorenih pitanja:

Anketni upitnik sadrži 8 pitanja¹² otvorenog tipa koji služe kao nadopuna pitanjima zatvorenog tipa.

Prvo takvo pitanje „*Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik*“ je zahtijevalo od sudionika da upišu svoje tri asocijacije o Dubrovniku koje su zatim podvrgnute procesu kodiranja u svrhu preciznije daljnje obrade i analize, te usporedbe s ostalim dobivenim podacima. Kodiranje ovakvog tipa pitanja, s obzirom da se radilo isključivo o nabranjanju, je prvo vršeno tako da se napravila tablica frekvencija pojavljivanja određenog označitelja (asocijacije). Zatim su se asocijacije grupirale u teme prema svojoj semantici u odnosu na Dubrovnik kako bi se precizirala međupovezanost asocijacija u procesu formiranja doživljaja Dubrovnik od strane njegovih stanovnika.

Iduće pitanje otvorenog tipa je naslovljeno „*Objasnite prethodni odgovor (čime ste zadovoljni, a čime nezadovoljni)*“ i služi prethodnom pitanju zatvorenog tipa kako bi podrobnije objasnilo zadovoljstvo, odnosno nezadovoljstvo kvalitetom života u Dubrovni-

¹¹ Tema se odnosi na širi spektar fenomena ili pojava koje se istražuju, predstavlja osnovu za istraživanje i omogućava istraživanje različitih dimenzija nekog procesa. Kod se odnosi na identifikator određene ideje unutar specifičnog seta podataka. Kodiranje je proces obrade i analize podataka u kvalitativnom istraživanju gdje se podacima dodjeljuju oznake (kodovi) u svrhu identifikacije i organizacije podataka. Saldana, J. M. (2015). *The coding manual for qualitative researchers* (3rd ed.). SAGE Publications.

¹² Zbog više razloga, a prvenstveno zbog konzultacije s prometnim stručnjacima u pristupanju problemu i heterogenosti dobivenih odgovora na pitanje otvorenog tipa koje je služilo kao dopuna pitanju izbora prijevoznog sredstva, *Zašto je navedeni oblik prijevoza Vaš svakodnevni izbor?*, pitanje je isključeno iz daljnje obrade i analize. U nastavku su prikazani sistematski načini kodiranja ostalih pitanja otvorenog tipa.

ku ili gradskom kotaru/mjesnom odboru. Odgovori su prvo razdvojeni u odgovore koji se tiču zadovoljstva i one koji se tiču nezadovoljstva ispitanika. Zatim su stvoreni slijedeće teme zadovoljstva koje sadrže pripadajuće kodove: *Infrastruktura, Okolišni faktori, Mir i sigurnost, Ostalo, Javni, društveni i kulturni sadržaj, Odnosi zajednice, Komunalna rješenja, Stil života i Ostalo*. Tema nezadovoljstva uključuje: *Infrastruktura, Komunalni problemi, Turizam, Generalno nezadovoljstvo, Javni, kulturni i društveni sadržaj, Preizgrađenost, Skupoća, Problemi sigurnosti, Demografija i Ostalo*.

Pitanje „*Ako smatrate da je potrebno istaknuti još neki sadržaj navedite koji i ocijenite ga.*“ je nadopuna pitanju zatvorenog tipa „*Za svaki od navedenih sadržaja procijenite u koliko mjeri je dostupan u gradu Dubrovniku.*“. Teme zabilježene i dodijeljene odgovorima na ova pitanja slijede: *Infrastruktura, Javni, društveni i kulturni sadržaj, Zdravstvo, Komunalna infrastruktura, Istraživanje i razvoj, Zelena infrastruktura*.

Teme za otvoreno pitanje *Objasnite prethodni odgovor za pitanje procjene sigurnosti u gradskom kotaru ili mjesnom odboru gdje ispitanici žive su: Briga o okolišu, Infrastruktura, Klimatske promjene, Uzroci nesigurnosti zbog turizma, Strah od potresa, Komunalna pitanja i Ostalo*.

Zatim slijedi „*Koje sadržaje biste najviše željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika u svrhu poboljšanja kvalitete prostora i života?*“: *Zelena infrastruktura, Prometna infrastruktura, Sportsko rekreacijska infrastruktura, Društvena i kulturna infrastruktura, Stambena infrastruktura, Komunalna infrastruktura, Turistička infrastruktura i Znanost i razvoj*.

Pretposljednje pitanje otvorenog tipa je „*Koje sadržaje nikako ne biste željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije?*“: *Zelena infrastruktura, Prometna infrastruktura, Sportsko rekreacijska infrastruktura, Društvena i kulturna infrastruktura, Stambena infrastruktura, Turistička infrastruktura i Znanost i razvoj*.

Posljednje pitanje otvorenog tipa je *Molimo Vas napišite ako imate još koji komentar povezan s budućim prostornim razvojem grada*, koje sadrži ustvari sumiranje svih prethodnih stavova ispitanika uz neke opće komentare.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Slijedeći strukturu sveobuhvatne analize, sljedeća potpoglavlja donose rezultate metoda korištenih u svrhu izrade temeljitog istraživanja. Redoslijed u knjizi prati redoslijed izvođenja po fazama istraživanja: desk analiza, fokus grupe, intervjui i anketa. Prvo su predstavljani rezultati analize 5 relevantnih dokumenata koji se u širem smislu odnose na plan razvoja Dubrovnika i njegove okolice. Zatim, u drugom dijelu, slijede rezultati 5 fokus grupa i intervjua. Posljednje je opisan prikaz rezultata ankete.

PRIKAZ REZULTATA DESK ANALIZE

Cilj sociološke analize, kao prve faze izrade Studije, bio je istražiti temeljne prostorne i društvene značajke Dubrovnika, a zatim identificirati civilne aktere relevantne za participativni proces u izradi izmjena i dopuna navedene prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika. Provedba sociološke analize trajala je od veljače do kraja travnja 2023. godine. Provedena je analiza relevantnih dokumenata i stručnih podloga, te analiza javno dostupnih internetskih stranica udruga i građanskih inicijativa Dubrovnika. Naručitelj je dostavio autorici studije svu relevantnu dokumentaciju koja nije bila javno dostupna, a ostali relevantni podaci, dokumenti, studije i literatura preuzeti su kroz javni pristup (popis je u prilogu).

Analizirani su slijedeći dokumenti: *Strategija razvoja urbanog područja Dubrovnika do 2027.*, *Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ 2021.-2026.*, *Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra starog grada Dubrovnika*, *Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2023.*, *Krajobrazna studija za administrativno područje grada Dubrovnika*. U slijedećim dijelovima će se prikazati osnovni rezultati desk analize svakog dokumenta pojedinačno.

Strategija razvoja urbanog područja Dubrovnika do 2027.

S ciljem osiguravanja ravnomjernog i održivog razvoja svih dijelova Republike Hrvatske, potiče se jedinice lokalne samouprave na korištenje sredstava iz europskih fondova, konkretno ITU mehanizama (Integrirana teritorijalna ulaganja), za što je preduvjet u predmetnom području bila izrada Strategije razvoja Urbanog područja Dubrovnik (skraćeno: SRUP Dubrovnik). Financiranje će tako biti omogućeno u financijskoj perspektivi 2021.-2027. za područje Grada Dubrovnika, Općina Župa dubrovačka, Dubrovačko primorje i Konavle koje čine urbano područje (skraćeno: UP) Dubrovnik. Prema tome, SRUP „predstavlja akt strateškog planiranja u okviru politike regionalnoga razvoja koji služi kao multisektorski strateški okvir kojim se planira razvoj Urbanog područja Dubrovnik” s ciljem „utvrđivanja zajedničkih smjerova razvoja UP-a Dubrovnik, predlaganja zajedničkih pravaca djelovanja te olakšavanjem provedbe zajedničkih projekata UP-a“ (SRUP Dubrovnik, 2022: 5). Izradi SRUP-a prethodila je analiza stanja „uključujući

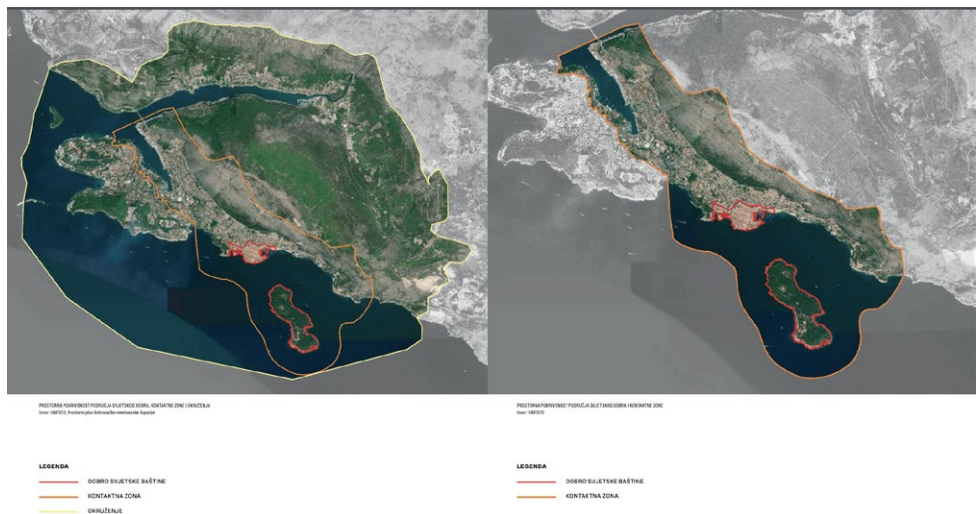
identifikaciju i opis razvojnih potreba, izazova i potencijala, na temelju rezultata participativnog procesa s relevantnim sektorskim dionicima“, kao i provedba participativnih radionica s radnim skupinama uz proces vanjskog vrednovanja dokumenta (SRUP Dubrovnik, 2022: 5). Strategijom se definiraju strateški okvir, posebni ciljevi, prioritetne osi, baza projekata te način provedbe opisanih ciljeva, što se temelji na srednjoročnoj viziji razvoja koja je definirana na sljedeći način:

„Urbano područje Dubrovnik do 2027. godine područje je održivog, pametnog, diversificiranog i otpornog gospodarstva visoke dodane vrijednosti za društvo i okoliš, održive i pametne mobilnosti te prostorno ravnomjerno raspoređene visoke kvalitete i mogućnosti života i rada“ (SRUP Dubrovnik, 2022: 5). Sukladno tome, određena su tri prioriteta „1) Rast unutar limita - Održiv i ravnomjeran razvoj diversificiranog i otpornog gospodarstva visoke dodane vrijednosti za lokalnu zajednicu uz očuvanje resursne osnove povijesnog urbanog krajobraza i prirodnih vrednota 2) Urbani prostor učinkovitog prometnog sustava i prostor usmjeren zelenim, kružnim i energetski održivim rješenjima te zaštiti i obnovi prirodnih i kulturnih resursa 3) Lokalna zajednica kao generator promjena i održivog napretka“ (SRUP, 2022: 5-6).

U kontekstu izrade ove sociološke studije, važno je istaknuti prepoznate razvojne potencijale i potrebe, koje se u prvom redu odnose na društvo, gospodarstvo i urbano okruženje. Bilježe se stagnacija i blagi pad broja stanovnika u UP-u i starenje stanovništva, dok se negativni demografski trendovi posebice ističu na području Grada Dubrovnika i Općine Dubrovačko primorje. Pri tome, treba ipak istaknuti da se na području Grada Dubrovnika bilježi pozitivan migracijski saldo u razdoblju 2016.-2020., što je izrazito važan podatak radi potrebe za daljnjim širenjem grada, za što je smjerove potrebno definirati kroz nove Izmjene i dopune PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika (SRUP, 2022: 12; 14). Nastavno na navedeno potrebno je istaknuti i posljedice turistifikacije koja, između ostalih, direktno utječe na kvalitetu života lokalne zajednice, a odnosi se na povišenje cijena nekretnina namijenjenih stanovanju (SRUP, 2022: 19). Nadalje, za kvalitetan strateški i prostorni razvoj, ključno je definirati viziju koja će usmjeravati navedene procese, a kao što je ranije navedeno, jedan od glavnih ciljeva je postići diversifikaciju gospodarstva koje trenutno uvelike ovisi o turizmu (SRUP, 2022: 26) za što je potrebno poticati razvoj odgovarajuće infrastrukture. Što se tiče urbanog okruženja, najvažnije je istaknuti kako se SRUP-om bilježe negativni trendovi u smislu zapuštanja krajobraznih cjelina, mali broj zelenih površina te zastarjelost i opterećenost prometne infrastrukture (SRUP, 2022: 44; 50).

Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-A „Starim gradom Dubrovnikom“ 2021.-2026.

Navedeno se potvrđuje i kroz analizu dokumenta Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ kojeg je Gradsko vijeće Grada Dubrovnika usvojilo u ožujku 2021. godine, a prostorno obuhvaća „svjetsko dobro, uključujući

Izvor: Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“, ZOD, str. 22-23

povijesnu gradsku jezgru, otok Lokrum i pripadajući akvatorij te kontaktno područje svjetskog dobra zajedno s njegovim okruženjem¹³“ (PU, 2021: 15). Potreba za izradom Plan upravljanja proizlazi iz Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te zahtjeva definiranih Operativnim smjernicama za provedbu Konvencije o svjetskoj baštini koji su prvenstveno usmjereni prema zaštiti izvanredne univerzalne vrijednosti svjetskog dobra, odnosno dobra u cjelini. Sam Plan upravljanja “izrađen je na temelju načela i preporuka UNESCO-a iz 2011. godine o povijesnom urbanom krajoliku (HUL - Historic urban landscape) i prema standardima UNESCO-a definiranim Operativnim smjernicama Svjetskog centra za baštinu” (PU, 2021: 15).

„Izrada Plana upravljanja započela je analiziranjem postojećeg stanja od strane stručnjaka, a u suradnji s javnim tijelima Grada Dubrovnika, pod koordiniranjem Povjerenstva za monitoring nad izradom Plana upravljanja i Zavoda za obnovu Dubrovnika“ (PU, 2021: 18). Tijekom izrade uključuju se relevantni akteri i građani kroz različite participativne aktivnosti namijenjene identifikaciji potreba i potencijala, oblikovanju vizije, ciljeva i prioriteta, izradi nacрта strateških aktivnosti i akcijskog plana. Navedeno je u konačnici

¹³ “Područje svjetskog dobra čine povijesna jezgra s gradskim zidinama, dio predjela Pila s tvrđavom Lovrijenac, kompleks Lazareti i tvrđava Revelin, otok Lokrum i pripadajući akvatorij. Kontaktno područje (buffer zona) u najvećem dijelu obuhvaća povijesni urbani krajolik Dubrovnika, uključujući povijesne predjele Konale, Boninovo i Gruž zapadno od gradske jezgre, Ploče i Sv. Jakov istočno, te vršnu zonu i južnu padinu Srđa. Šire Okruženje (setting) uključuje ladanjski krajolik Rijeke dubrovačke, fortifikacijski krajolik platoa Srđ, turistički krajolik Lapada i Babinog kuka te očuvanu prirodnu stjenovitu obalu i šumovite uzvisine predjela Montovjerne te Velike i Male Petke” (PU, 2021: 16).

definirano na temelju rezultata participativnog procesa i spomenute analize stanja (PU, 2021: 18). Vizija Plana upravljanja s vizijom SRUP-a bliska je u elementima u kojima se održivost vidi kao glavna odrednica razvoja, a glasi: „Grad Dubrovnik štiti i upravlja svjetskim dobrom poštujući zahtjeve društvene, ekološke i gospodarske održivosti. Upravljanje se provodi s ciljem unaprjeđenja i zaštite baštine, ljudi i okoliša u dogovoru s lokalnom zajednicom i ostalim dionicima, uzimajući u obzir njihove potrebe, istovremeno težeći ciljevima održivog kulturnog, okolišnog, demografskog, ekonomskog, turističkog, infrastrukturnog i planskog razvoja“ (PU, 2021: 12).

S obzirom da se radi o dokumentu kojemu su prethodile sveobuhvatne analize koje nisu vidljive u njegovom finalnom obliku, u ovoj sociološkoj analizi fokusirali smo se na analitički dio koji pokriva sociološki i demografski aspekt te izravno prenosi participativne dijelove procesa (s obzirom na autorski tim: dr. sc. Ognjen Čaldarović, dr. sc. Jana Vukić i dr. sc. Sanja Klempić Bogadi navedeno je opravdano i službeno dozvoljeno od strane naručitelja Zavoda za obnovu Dubrovnika). Sociološka i demografska istraživanja provedena su u razdoblju 2016.-2019. godine, a dio je dostupan u knjizi: Klempić Bogadi, Sanja; Vukić, Jana; Čaldarović, Ognjen (2018) Život u povijesnoj jezgri Dubrovnika: sociološko- demografska studija. Dubrovnik: Zavod za obnovu Dubrovnika. Prije svega, treba naglasiti kako je važnost zaštićenog područja (prostor povijesne jezgre i kontaktne zone) „višestruka i iznimno kompleksna jer je to i mjesto života ljudi. Stoga je u analizi i izradi PU nužno sagledavati povijesnu jezgru (PJ) i okolno područje (World Heritage Property) Dubrovnika istodobno kao prostor pod zaštitom UNESCO-a (što uključuje zaštitu fizičke strukture i načina života) i mjesto svakodnevnog života te izrazito jaku turističku atrakciju (lokalno i globalno sagledavanje) i ekonomski iznimno značajan izvor prihoda (za lokalnu i nacionalnu ekonomiju)“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU). Radi se o principu kojeg je potrebno uvažavati prilikom izrade bilo kakvih prostornih studija ili dokumenta, budući da su glavno svojstvo prostora ipak ljudi koji ga svakodnevno oblikuju i mijenjaju.

„Na temelju sociološkog istraživanja 2019./2020. zaključak je: na prostoru WHP-a najviše je ugrožena kvaliteta i način života stanovnika te je potrebno posebnu pažnju posvetiti njihovoj zaštiti, ali problemi su prisutni u čitavoj zoni zaštite“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU).

Osnovni problemi koji se tiču sociološkog i demografskog aspekta područja su:

- a. negativni demografski procesi (depopulacija i starenje),
- b. narušena kvaliteta života zbog pretjeranog, nekontroliranog turizma i nedostatka sadržaja potrebnih za svakodnevni život jer je sve podređeno turističkoj ponudi, a ne stanovnicima (zdravstvena skrb, dućani i dr.) i gotovo isključiva orijentacija na turizam,
- c. nepostojanje objektivno izračunatog (od strane nezavisnih stručnjaka, a provjerenog s lokalnom zajednicom) nosivog kapaciteta (engl. carrying capacity) povijesne jezgre i WHP-a u cjelini,

- d. prometni problemi (gužve, motorizirani promet u mirovanju, turistički autobusi, taksi, dostava i pretovar robe u zonama stanovanja pr. Pile i Ploče, zagađenje zraka i buka i dr., a nemogućnost adekvatne dostupnosti i dostave roba i usluga stanarima PJ),
- e. zagađenje (buka, zagađenje zraka, zagađenje mora)
- f. problemi infrastrukture (kanalizacija, odvodnja oborinskih voda, električna mreža i dr.),
- g. zbrinjavanja otpada (prevelike količine otpada, neadekvatno zbrinjavanje i odvajanje otpada, problem odvoza otpada i dr.)
- h. zelene površine (premalo ih je i neadekvatno održavanje), urbano zelenilo i priroda (padine Srđa),
- i. komunalni red, nepridržavanje pravila i zakona te nedovoljne inspekcije (građevinskih radova, ugostiteljskih objekata, iznajmljivača apartmana i kuća za odmor itd.) te
- j. problemi sigurnosti (u slučaju prirodnih katastrofa, negativnih utjecaja klimatskih promjena i dr.) i smanjenje osjećaja sigurnosti zbog velikog broja stranaca i turista koji svakodnevno koriste prostor u kojemu žive stanovnici WHP-a (nesigurnost je posebno vezana uz ranjive skupine, djecu, starije osobe i samce i druge)“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU).

U tom smislu, iz sociološke i demografske perspektive, ključno je uključiti građane u procese odlučivanja i održati „živi grad“ čije će funkcije služiti na dobrobit lokalnoj zajednici, pozitivno utjecati na trendove starenja stanovništva, depopulacije i gentrifikacije. Stoga se ciljevi Plana upravljanja „primarno odnose na revitalizaciju povijesne jezgre Dubrovnika i okolnog područja, dakle nužno je zadržavanje stanovništva, značajno unapređenje kvalitete života (dostupnost sadržaja i usluga potrebnih za svakodnevni život, rješavanje problema prometa i dostave robe u WHP-u, problema odvoza i odvajanja otpada, unapređenja komunalne infrastrukture, rješavanje problema preopterećenja WHP-a turizmom i smanjenje zagađenja (zraka, mora; svjetlosno zagađenje, buka) te zaštita u unapređenje stanja okoliša (urbane zelene površine i parkovi, zrak, more, Lokrum, padine Srđa i dr.)“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU).

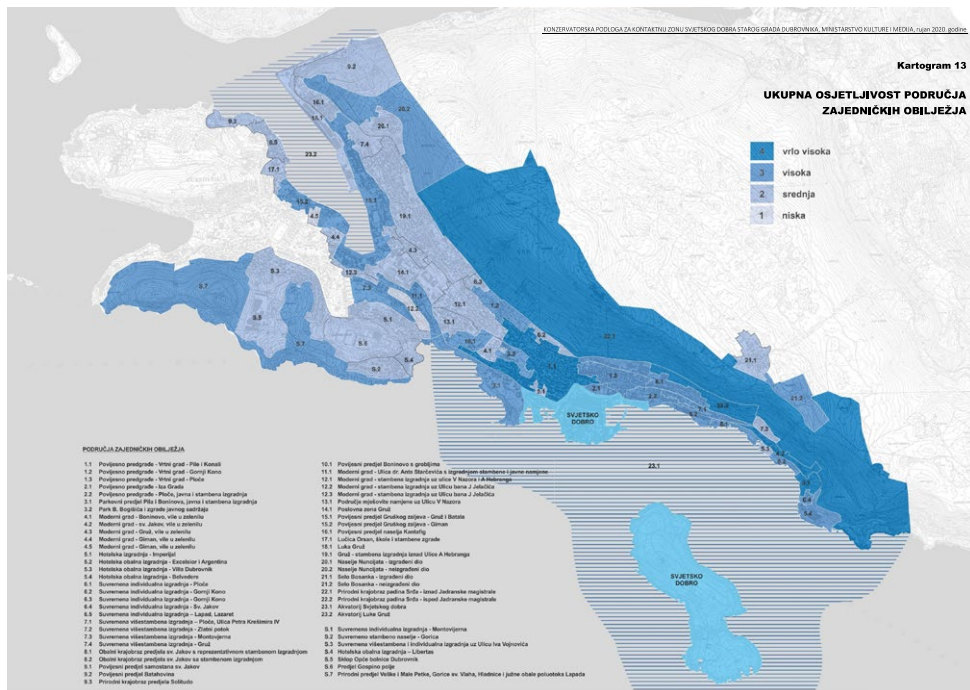
Kako bi se ti ciljevi ostvarili, „potrebno je provesti sveobuhvatno istraživanje kvalitete života na području Grada Dubrovnika na reprezentativnom i prostornom uzorku, pratiti promjene te sustavno razvijati i prilagođavati mjere pojedinim prostorima“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU). Jedan od razloga zauzimanja za takav pristup je i mogućnost usporedbe i nastavak kontinuiteta istraživanja područja – analizirajući ranije provedena sociološka istraživanja, može se zaključiti kako se navedeni problemi kroz vrijeme produbljuju, umjesto rješavaju, što nije karakteristično samo za dubrovačku povijesnu jezgru. Radi se o istraživanjima koja je 1986. i 1987. godine proveo Ivan Rogić s timom stručnjaka: Rogić, I., Kovačević, R. (1986). Dubrovnik – stara gradska jezgra.

Sociologijska studija. Zagreb: Urbanistički institut SRH, Zavod za prostorno planiranje i Rogić, I., Kovačević, R., Sarić, B., Šikić, V. (1987). Dubrovnik – Kontaktno područje stare jezgre: Studija sociologijskih i funkcionalnih aspekata. Zagreb: Urbanistički institut SRH, Zavod za prostorno planiranje. Osim toga, korisna su bila istraživanja provedena u splitskoj gradskoj jezgri Leburčić, A., Maroević, M. i Rogić, I., (2002). Splitska povijesna jezgra: zapušteno srce grada. Sociološka studija. Split: Grad Split, Gradsko poglavarstvo, Služba za staru gradsku jezgru i Rogić, I. (1992). Periferijski puls u srcu od grada. Zamke revitalizacije. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU). Produbljivanje navedenih problema, „žalosna je činjenica i krajnje upozorenje da je potrebno uvesti suštinske promjene prije nego se Dubrovnik pretvori u negativne primjere poput Venecije (ili Sv. Stefana na što upozoravaju stanovnici povijesne jezgre koji su sudjelovali na radionici i fokus grupama u studenom 2019. g.)“ (Čaldarović, Vukić, Klempić Bogadi, radni materijal za PU). Korak prema njihovom rješavanju napravljen je i kroz određene programe Grada Dubrovnika kao što je *Respect the City* (odgovorno upravljanje destinacijom uz smanjenje negativnih utjecaja kao posljedica turistifikacije), dio je ugrađen u širu Strategiju razvoja urbanog područja Dubrovnika i dvije važne stručne osnove koje su izrađene – konzervatorsku i krajobraznu, međutim i dalje ostaje dio važnih problema koji su neriješeni kao što je određivanje nosivog kapaciteta destinacije i/li rješavanje prometnih problema te pokušaj promišljanja strateških koraka za negativne posljedice klimatskih promjena s kojima se posebice suočavaju priobalni gradovi i južna Europa. U idućem dijelu prikazana je analiza najvažnijih dokumenata koji se odnose na navedene teme.

Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra starog grada Dubrovnika

Temelj za izradu konzervatorske podloge bila je Odluka Odbora za svjetsku baštinu koji je 2018. godine prihvatio prijedlog Republike Hrvatske o izmjenama granica kontaktne zone svjetskog dobra „Stari grad Dubrovnik“, zbog čega se može reći da je ovaj dokument „prvi put cjelovito analizirao prostor povijesnog urbanog krajolika Dubrovnika, ocijenio osjetljivost područja te utvrdio smjernice za umanjivanje ili otklanjanje negativnih utjecaja na OUV¹⁴ i na ostale sastavnice prostora“ (MKM, 2020: 8). Cilj izrade konzervatorske podloge bio je „utvrđivanje politike i strategije očuvanja prihvatljivog okruženja povijesne jezgre grada od negativnih utjecaja na izvornost i cjelovitost dobra svjetske baštine. Ovi utjecaji mogu se pojaviti u različitim oblicima i stupnjevima intenziteta, odnosno mogu imati različiti učinak na pojedine sastavnice i attribute dobra svjetske baštine. Pojedini utjecaj može biti vizualni, fizički, izravan, neizravan, kumulativni, reverzibilni, ireverzibilni, trajni ili privremeni itd.“ (MKM, 2020: 8).

¹⁴ Outstanding Universal Value (hrv. Izvanredna univerzalna vrijednost)

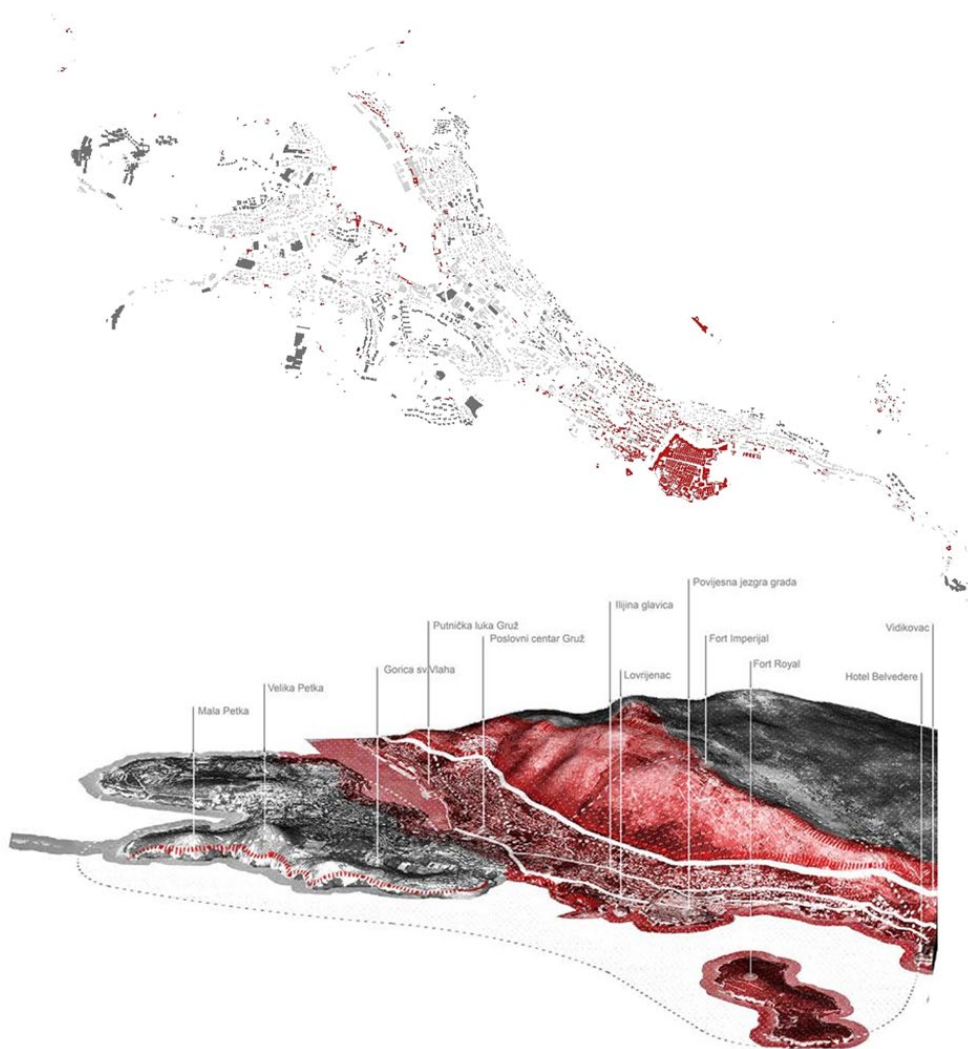
Izvor: Izvod iz grafičkog dijela konzervatorske podloge; Kartogram 13. Osjetljivost područja

Prostorni obuhvat kontaktne zone „u najvećem dijelu obuhvaća povijesni urbani krajolik Dubrovnika, uključujući povijesne predjele Gruž, Boninovo i Konale zapadno od gradske jezgre, Ploče i Sv. Jakov istočno, vršnu zonu i južnu padinu Srđa u punoj širini te dijelove pripadajućeg mora“ (MKM, 2020: 8). Također, sukladno preporukama Odbora za svjetsku baštinu, Podloga u obzir se uzima i neposredno okruženje kontaktne zone (koje je u ingerenciji Izmjena i dopuna Prostornog plana Dubrovačko-neretvanske županije). Sama kontaktna zona, nalazi se „unutar administrativnog područja Grada Dubrovnika, stoga je Generalni urbanistički plan ključni instrument koji propisuje uvjete provedbe svih zahvata unutar prostora svog obuhvata“ (MKM, 2020: 7).

U izradi konzervatorske podloge primijenjena je kompleksna metodologija koja je „prilagođena obilježjima prostora, okolnostima izrade te stupnju dosadašnje konzervatorske obrade prostora, a podrazumijeva povezivanje nekoliko pristupa: 1) koncepta povijesnog urbanog krajolika 2) procjene utjecaja na baštinu 3) integralnog planiranja. Pristup području kao povijesnom urbanom krajoliku uzima u obzir slojevitost kontinuiranog povijesnog razvoja, zatečena obilježja urbanog krajolika Dubrovnika i očuvanje naslijeđenih vrijednosti, uvažavajući potrebe razvoja“ (MKM, 2020: 10). Ovakav pristup omogućio je definiranje područja zajedničkih obilježja za koje se određuje stupanj osjetljivosti uz preporuke postupka za svaki od područja, odnosno daju se „smjernice za za novu gradnju, korištenje i namjenu prostora, izgradnju infrastrukture ta za postupanje

s urbanim i prirodnim uzorcima“ (MKM, 2020: 11). Smjernice, sukladno Zakonom o prostornom uređenju integracijom u GUP dobivaju svoj legitimitet (MKM, 2020: 11), kroz proces javne rasprave za potrebe donošenja izmjena i dopuna prostorno-planske dokumentacije dobiva se uvid javnosti (MKM, 2020: 8), a GUP postaje instrument zaštite vrijedne kulturne i prirodne baštine u okviru budućih urbanih transformacija, uz iznimku „područja unutar obuhvata nacionalne zaštite kulturno-povijesne cjeline Dubrovnika gdje se izravno primjenjuje Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara“ (MKM, 2020: 11). Konzervatorska podloga donosi osvrt i na tada važeći GUP, pri čemu se zaključuje da ne sagledava „cjelovito prostor Dubrovnika kao povijesni urbani krajolik sa svjetskim dobrom u središtu, niti međuodnos pojedinih entiteta i vrsta graditeljske baštine s njihovim prostornim kontekstom te sa svjetskim dobrom kao najvećom prostornom vrijednošću“ (MKM, 2020: 16), što se kroz dane konzervatorske smjernice nastoji izbjeći u sljedećim Izmjenama i dopunama.

U Podlozi se detaljno analiziraju povijesna, strukturna i vizualno-morfološka obilježja prostora, a sklopu izrade ove studije smatramo da je važno istaknuti nekoliko prikaza promjena koje negativno utječu na cjelokupno stanje u prostoru, što se u prvom redu odnosi na pretjeranu izgrađenost dostupnih površina uslijed jačanja procesa turistifikacije što je obilježje gotovo cijelog gradskog područja. U konzervatorskom smislu posebice „su problematični zahtjevi za izgradnjom u neizgrađenom području nekadašnjeg kultiviranog ili prirodnog krajolika na atraktivnim lokacijama s pogledom na gradsku jezgru te zahtjevi za radikalnim rekonstrukcijama i adaptacijama karakterističnih povijesnih zgrada na području povijesnih gradskih predgrađa radi novih smještajnih kapaciteta“ (MKM, 2020: 7). Analizom i vrednovanjem urbanih tipova i uzoraka te ocjene osjetljivosti područja, Podlogom se identificiraju različite vrste degradacije prostora koje su uglavnom povezane sa zahvatima koji narušavaju kontinuitet povijesnog razvoja područja, odnose između izgrađenog i neizgrađenog prostora, odnosno kojima su „prvotni prostorni red i uzorci značajno narušeni arhitektonski neusklađenim dogradnjama, nadogradnjama i zamjenskom gradnjom sa zanemarivim udjelom zelenila“ (MKM, 2020: 55). Kao samo neke od primjera prepoznatih degradacija u prostoru koje imaju direktan utjecaj na izvanrednu univerzalnu vrijednost svjetskog dobra, navest ćemo sjeverni dio predjela Ploča ispod Jadranske magistrale, naselje Zlatni potok, izgradnja naselja Gorica, hoteli Excelsior i Belvedere i dr. (MKM 2020: 55-57). Kao što je spomenuto, slijedeći uvodno spomenutu metodologiju, „na području obuhvata prepoznata su 23 tipa urbanog krajolika, odnosno 51 područje zajedničkih obilježja koja se osim po urbanim uzorcima (prostornom rasporedu urbanih elemenata) razlikuju po funkciji, odnosno namjeni i korištenju prostora te povijesnom razdoblju u kojemu su formirana, odnosno koje ih danas određuje“ (MKM, 2020: 87). Sukladno tome, konzervatorska podloga određuje smjernice za svako pojedino područje prema tipu (Sl. 3), a donosi se i detaljan katalog svakog područja.

*Izvor: Konzervatorska podloga za kontaktnu zonu svjetskog dobra
Starog grada Dubrovnika*

“Ključna konzervatorska određenja (...) polaze od obaveze očuvanja prepoznatih vrijednosti, poticanja poboljšanja stanja i prihvaćanja promjena kojima se ne ugrožava izvanredna univerzalna vrijednost svjetskog dobra u njegovom okruženju. Smjernice proizlaze iz vrednovanja urbanih i prirodnih uzoraka te ocjene osjetljivosti pojedinih gradskih predjela, odnosno područja zajedničkih obilježja. Urbanizirano područje Dubrovnika gotovo je u potpunosti popunjeno postojećom izgradnjom te nema većih prostornih cjelina za uvođenje programa nove urbanizacije, a izgrađenost područja karakterizira prevladavajuća samostojeća izgradnja. Mogućnost nove izgradnje pretežno se odnosi na pojedinačne

interpolacije na neizgrađenim parcelama te na zahvate urbane regulacije manjeg prostornog obuhvata. U cjelovitom sagledavanju prostora mogu se izdvojiti opća načela za čitavo područje kontaktne zone koje je potrebno integrirati u lokalno planiranje i politike urbanog razvoja, a to su očuvanje/održavanje, unaprjeđenje i upravljanje promjenama” (MKM, 2020: 87).

Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2023.

S obzirom na izazove urbanizacije, ekonomskog razvoja, demografskih trendova u Hrvatskoj, kao i globalnih izazova klimatskih promjena u ovoj studiji posebno se ističe nužnost cjelovitog sagledavanja svih elemenata koji utječu na prostor i kvalitetu života, od kojih je zelena infrastruktura prepoznata kao iznimno važan element. Navedeno dokazuje Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2030. godine (Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine) čije dijelove radi jasnije ilustracije navodimo u nastavku. Pri tome, treba istaknuti kako se zelenilo kao važan element kvalitete života u smislu dobrobiti koje nosi unaprjeđenje zelene infrastrukture, ali i kao ambijentalni element, ističe i u Strategiji razvoja urbanog područja Dubrovnik do 2027., Planu upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a “Starim gradom Dubrovnikom”, Konzervatorskoj podlozi za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnik te, naravno, u Krajobraznoj studiji za administrativno područje grada Dubrovnika.

Program razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2030. godine “izrađen je s ciljem uspostave održivih, otpornih, sigurnih i za život ugodnih i uređenih gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Njime će se stvoriti preduvjeti za bolju kvalitetu života i zdravlja ljudi i dati doprinos održivom društvenom, gospodarskom i prostornom razvoju. Urbana područja, posebice gradovi, prepoznati su kao pokretači ekonomskog rasta, ali imaju i najveći utjecaj na održivi razvoj. Važan čimbenik održivog razvoja je unaprjeđenje održivosti urbanih područja, poboljšanje okoliša i povećanje kvalitete života u gradovima. Međutim, sve više gradova bori se s izazovima neodržive urbanizacije, degradacijom i gubitkom prirodnog kapitala, klimatskim promjenama i povećanjem rizika od prirodnih katastrofa. S obzirom da trenutno 75% europskog i 58% hrvatskog stanovništva živi u urbanim područjima, ključnu ulogu u rješavanju razvojnih izazova kao što su klimatske promjene i učinkovito korištenje resursa može igrati stvaranje, očuvanje i upravljanje zelenom infrastrukturom u urbanim područjima. Navedeno će imati snažan utjecaj i na razvoj Hrvatske te pridonijeti zastavljanju daljih negativnih trendova na europskoj i globalnoj razini. Jedan od prioriteta Europske Unije je ostvarenje održive, klimatski neutralne i zelene Europe” (Program razvoja ZI, 2021: 3).

Kako bi se ostvarila srednjoročna vizija razvoja¹⁵ o široko rasprostranjenoj i dostupnoj zelenoj infrastrukturi Programa razvoja ZI, predlažu se tri posebna cilja:

Posebni cilj 1. Kvalitetno planiranje i upravljanje razvojem zelene infrastrukture

Posebni cilj 2. Unaprijeđena, raširena, povezana i lako dostupna zelena infrastruktura u urbanim područjima

Posebni cilj 3. Visoka razina znanja i društvene svijesti o održivom razvoju urbanih područja kroz razvoj "zelene infrastrukture" (Program razvoja ZI, 2021: 5).

Kao važno polazište iz navedenog dokumenta navodimo dio analize stanja u Republici Hrvatskoj; jednim od najvećih nedostataka smatra se nedovoljno iskorištavanje potencijalnih površina za daljnji razvoj te slabo povezivanje zelenih površina u jedinstvenu zelenu infrastrukturu.

Europska okolišna agencija (European Environment Agency; Komunikacija Europske unije o zelenoj infrastrukturi) opisuje zelenu infrastrukturu kao alat za pružanje ekoloških, gospodarskih i društvenih pogodnosti putem rješenja koja se temelje na razumijevanju prednosti koje priroda pruža ljudskom društvu i pokretanja ulaganja koja održavaju i poboljšavaju te pogodnosti. Drugim riječima, to je mreža prirodnih, polu prirodnih područja i zelenih prostora koja pruža usluge ekosustava, pri čemu se potiče dobrobit ljudi i kvaliteta života.

Zelena infrastruktura može pružiti višestruke funkcije i pogodnosti u istom prostornom području. Te funkcije mogu biti okolišne (npr. očuvanje biološke raznolikosti ili prilagodba klimatskim promjenama), društvene (npr. osiguranje kvalitetne odvodnje ili zelenih površina) i gospodarske (npr. stvaranje radnih mjesta i rast cijena nekretnina). Razlika u odnosu na rješenja sive infrastrukture, koja obično imaju samo jednu funkciju kao što je odvodnja ili prijevoz, čini zelenu infrastrukturu privlačnom jer ima potencijal za istodobno rješavanje nekoliko problema. Tradicionalna siva infrastruktura i dalje je potrebna, ali često se može poboljšati rješenjima čije je ishodište priroda (engl. Nature-based solutions).

Krajobrazna studija za administrativno područje grada Dubrovnika

Krajobrazna studija za administrativno područje grada Dubrovnika je „stručna podloga za integralnu zaštitu krajobraza i održivi razvoj prostora Grada Dubrovnika” koja će „na detaljnoj, lokalnoj razini rezultirati jedinstvenim uvidom u inventar krajobraza Grada

¹⁵ “Zelena infrastruktura u urbanim područjima, široko rasprostranjena i dostupna svima, doprinosi visokoj kvaliteti života stanovništva te uspostavi održivih, otpornih i sigurnih gradova i naselja. Zelena infrastruktura jedan je od ključnih elemenata planiranja razvoja urbanih područja pri čemu se potencijali razvoja iste kontinuirano prepoznaju i vrednuju, čime je osigurano ugodno okruženje za život te se ostvaruje doprinos održivom društvenom, gospodarskom i prostornom razvoju. Dostupnost i raširenost zelene infrastrukture dovela je do „povratka prirode u grad” te unaprijeđenja ljudskog zdravlja, kao i kvalitete okoliša u urbanim područjima” (Plan razvoja ZI, 2021: 42).

Dubrovnika s opisom njihovog stanja, trendova, glavnih razvojnih pritisaka i promjena, te integralnom procjenom njihovih kvaliteta kao i smjernicama za njihovu integralnu zaštitu, održivo planiranje i upravljanje“ (Krajobrazna studija, Tipologija 1, 2022: 1). Krajobrazna studija tako, kao i ostale stručne podloge i strategije još jednom upućuje da svaka prostorna intervencija mora biti u skladu s „karakterom krajobraza“ kako se ne bi nepovratno izgubile prepoznate krajobrazne vrijednosti, uz što se ističe kako se krajobraz može shvatiti i kao temelj za razvoj održivog turizma (Krajobrazna studija, Tipologija 1, 2022: 1). S novim Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja Grada Dubrovnika i Generalnog urbanističkog plana, krajobrazna je studija povezana prostornim obuhvatom, kao i smjernicama koje je „kao takve potrebno implementirati u prostorno plansku dokumentaciju (PPU i GUP) Grada Dubrovnika te ostale sektorske dokumente (iz zaštite okoliša i prirode, zaštite kulturne baštine, turizma, ruralnog razvoja itd.) i razvojne strategije“ (Krajobrazna studija, Tipologija 1, 2022: 2), kako bi se ostvario održivi razvoj grada. Izrada studije metodološki je bila koncipirana prema nekoliko faza koje su obuhvaćale: 1. FAZA - Tipologija krajobraza, 2. FAZA – Vrednovanje krajobraza, 3. FAZA – Osvrt na planiranu izradu Strategije zelene infrastrukture Grada Dubrovnika i 4. FAZA – Propisivanje smjernica za očuvanje i unaprjeđenje krajobraza (Krajobrazna studija, Tipologija 1, 2022: 3). Radi se, dakle, o kompleksnoj metodologiji kojom su istraženi aspekti različitih tipova krajobraza na području Grada Dubrovnika, dok ćemo u ovoj studiji fokus staviti na prikaz ugroženih krajobraza (kao rezultat analize osjetljivosti krajobraza i razvojnih pritisaka), preporuke vezane uz zelenu infrastrukturu te smjernice koje se predlažu za izmjenu prostorno-planske dokumentacije. Ugroženost krajobraza se procjenjuje „na temelju međudjelovanja prethodno definirane osjetljivosti krajobraznih područja i intenziteta, količine i rasprostranjenosti razvojnih pritiska na istom krajobraznom području. Pritom se ugroženost karaktera krajobraznog područja povećava s povećanjem osjetljivosti i intenziteta pritiska, i obrnuto. Najugroženiji krajobrazi su u pravilu oni najvrjedniji koji su izvrgnuti razvojnim pritiscima većeg intenziteta“ (Krajobrazna studija; Vrednovanje, 2022: 30). Pri tome, skrenut ćemo pozornost na analizirane pritiske, iz razloga što se određene „prijetnje“ mogu iščitati i iz prethodno analiziranih dokumenata, s naglaskom na konzervatorsku podlogu – kao najvažniji prepoznati su razvoj turizma i urbanizacija, izgradnja prometne infrastrukture, deagrarizacija, razvoj marikulture u morskom obalnom pojasu, veliki rekreacijski kompleksi – golf tereni (golf teren na Srđu) te divlja odlagališta otpada što se sveukupno može stupnjevati od niske do visoke razine (Krajobrazna studija; Vrednovanje, 2022: 18). Nadalje, analiza ugroženosti krajobraza, ukazala je da su visoko ugrožena „područja naselja Riđice, Mravinjca, Mrčeva i Kliševa, Ljubač, Brsečine, Trsteno i južni obalni dio Zatona u primorskom dijelu obuhvata, dok su na užem području Grada to područje Petrovog sela, Padine i ladanjsko područje Rijeke dubrovačke, Srđ i obalne padine na području Sv. Jakova, Povijesni vrtni garda Pile i Konali i luka Gruž a na otocima uvale Suđurađ i Donje Čelo te Lopudski zaljev s kultiviranom udolinom u zaleđu“, dok su nisko ugroženi „krajnji sjeveroistočni dio zaleđa Primorja, sjeveroistočni dio Jakljana, jugozapadne padine Lopuda i otvoreno more“ (Krajobrazna studija; Vrednovanje, 2022: 30).

Treba istaknuti i analizu degradirajućih krajobraza koja „predstavljaju negativna obilježja u prostoru smanjujući pritom u prvom redu vizualno-doživljajne, a potom i prirodne te kulturno-povijesne kvalitete krajobraza“ (Krajobrazna studija; Vrednovanje, 2022: 30). Radi komparacije s prethodnim potpoglavljima, istaknut ćemo degradacije povezane s novom stambenom i turističkom izgradnjom. Stambena izgradnja u neprilagođenom mjerilu, u odnosu na neizgrađeni okoliš u najvećoj se mjeri odnosi na područje Zatona (Štikovice), Babinog Kuka, Lapada, Monotvjerne, padina Gruža i Gruškog polja, Rijeci Dubrovačkog, Malom Zatonu i Orašcu (Krajobrazna studija; Vrednovanje, 2022: 34). Ističu se i primjeri veličkih i manjih turističkih sklopova koje karakteriziraju zgrade neprilagođenih gabarita čija je izgradnja utjecala na prirodni red i sklad u zatečenom prostoru, poput hotela President i Neptun (kao i vizualno povezanih hotela Palace, Rixos i Belvedere), hotel Lafodia u lopudskom zaljevu, kompleksa Vrtovi sunca u Orašcu itd. (Krajobrazna studija; Vrednovanje, 2022: 38).

U vezi s Programom razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2023., naglasit ćemo kako „otvorene/zelene površine Grada Dubrovnika predstavljaju veliku vrijednost grada i okolice jer su dio dubrovačkog prostornog identiteta“ (...) „njihova vrijednost je veća jer su ujedno i baštinci kulturnih vrijednosti u starim dijelovima grada. Vrtni prostori starih ljetnikovaca, klaustri samostana, ali i gradski trgovi, čine urbani prostorni identitet, pa njihovom zaštitom se ujedno štiti i kulturna baština kroz zelenu infrastrukturu“ (Krajobrazna studija, Zelena infrastruktura, 2022: 11). Kao veliki problem ističe se gubitak zelenih površina radi intenzivne izgradnje koje imaju ne samo ambijentalne i identitetske vrijednosti vezane uz kvalitetu života, nego i okolišne - gube se apsorbirajuće površine koje imaju ulogu i u neutralizaciji posljedica klimatskih promjena, čiji nedostatak utječe i na stvaranje poplava, klizišta i odrona (Krajobrazna studija; Zelena infrastruktura, 2022: 12).

Postizanje ciljeva iz Programa razvoja zelene infrastrukture, odnosno „implementacija zelene infrastrukture na administrativnom području Grada Dubrovnika i njeno povezivanje s različitim sektorskim alatima, a posebice prostornim planiranjem, bit će omogućena kroz izradu Strategije i Akcijskog plana zelene infrastrukture (Krajobrazna studija; Zelena infrastruktura, 2022: 12), za što će podloga biti izrađena krajobrazna studija. U studiji se donose preporuke za izradu Strategije i Akcijskog plana čiji je cilj integracija novo uspostavljenih aktivnosti u prostorno-plansku dokumentaciju, pri čemu je potrebno staviti naglasak na specifičnosti Grada Dubrovnika.

U posljednjem dijelu krajobrazne studije, donose se opće smjernice za integralnu zaštitu i održivi razvoj koje se dijele prema smjernicama za: 1) Za zaštitu, planiranje i upravljanje prirodnim krajobrazima 2) Za zaštitu, planiranje i upravljanje antropogenim (kulturnim) krajobrazima 3) Za očuvanje slike krajobraza/krajobraznog identiteta i vizura 4) Za ublažavanje klimatskih promjena 5) Za sanaciju i unaprjeđenje degradiranih krajobraza i 6) Za očuvanje visokovrijednih i najugroženijih dijelova krajobraza koje prate i dogovarajući grafički prikazi.

PRIKAZ I INTERPRETACIJA REZULTATA TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

FOKUS GRUPE

Osnovni protokol fokus grupe uključivao je raspravu o sljedećim temama:

1. Identifikacija postojećih prostornih problema (pretjerana izgradnja, deagrarizacija ili dr.) i (smjera) gospodarskog razvoja Grada.
2. Prostorne transformacije suvremenoga grada:
 1. planiranje javnih sadržaja
 2. komunalna opremljenost
 3. prometna povezanost i smjer širenja grada
 4. vrednovanje kulturno-povijesne baštine i zaštita prirodnog/kulturnog krajolika
 5. aspekti detaljnog planiranja i natječaja (područja unutar predmetnih planova za koja je potrebna detaljnija razrada).
3. Zaključna identifikacija temeljnih problema i prijedloga.

Diskusija je dozvoljavala slobodu rasprave i širenja određenih tema tijekom fokus grupe, ovisno o dinamici sudionika i relevantnosti određenih aspekata koji su se pojavljivali tijekom rasprave. Navedena fleksibilnost omogućila je da se pokriju sve teme koje su sudionici smatrali relevantnima, a dopuna je omogućena i putem dodatnih intervjua kao što je prethodno objašnjeno.

FOKUS GRUPA 1: MJESTO ODRŽAVANJA GRAD ZAGREB, STRUČNJACI (AKADEMSKA ZAJEDNICA)

Na sudjelovanje u fokus grupi 1 upućeno je 10 poziva stručnjacima iz područja prostornog planiranja/urbanizma/arhitekture (3), povijesti umjetnosti (1), prometne infrastrukture (1), ekonomije i turizma (1), urbane sociologije (1), geografije (2) i demografije (1). Na dogovorenom terminu nisu prisustvovali stručnjaci iz područja: arhitektura/urbanizam/prostorno planiranje (1), ekonomija i turizam (1) i geografija (1)¹⁶. Zbog toga su uvršteni u dio istraživanja koji se provodi metodom intervjua, zajedno s ostalim stručnjacima za područja: ekonomija i turizam, znanosti o moru/ekologija. Sažetak zaključaka fokus grupe je predstavljen u nastavku.

Osnovni zaključci. Kako bi se unaprijedio život u Dubrovniku, ključno je implementirati kvalitetniji i pravedniji raspored sadržaja, s fokusom na podizanju općenite kvalitete života. Nedefiniranost tipa turizma predstavlja izazov koji zahtijeva pažljivo razmatranje kako bi podržao razvoj grada bez negativnih utjecaja na stanovnike. Osim toga, suočava se s problemom neusklađenosti zakonodavnog okvira i nadležnosti različitih institucija,

¹⁶ U prilogu studije se nalazi detaljan popis sudionika fokus grupe i poziv na sudjelovanje.

često s oprečnim zahtjevima, što zahtijeva kontinuirane napore za postizanje usklađenosti. Nužno je postaviti ograničenja u opterećenju prostora, posebice u vezi s prometom, turizmom i izgradnjom, istovremeno štiteći i poboljšavajući zelene prostore. Očuvanje ruralnih područja, koja predstavljaju "nevidljivi Dubrovnik," zahtijeva strateško planiranje kako bi se podržala poljoprivreda, očuvali ruralni prostori i poboljšala kvaliteta života kroz održivi turizam. Održiva mobilnost je ključna, ali se mora paziti da prometna infrastruktura ne ugrozi ruralne dijelove poput Gornjih sela. Definiranje zona koje su isključivo turističke i pružanje potpore cjelokupnom razvoju grada kroz restriktivan prostorni plan važno je kako bi se sačuvali netaknuti prostori poput ruralnih dijelova i prirodnih resursa. Izniman izazov predstavlja UNESCO-ova zaštita Starog grada Dubrovnika, koji se suočava s problemom opadanja broja stanovnika i loših uvjeta života zbog prevelikog opterećenja turizmom. Stoga je ključno razmisliti o novim planovima za stanovanje u drugim dijelovima grada. Održivi razvoj Gruža kao "novog grada" i obnova *brownfielda* u tom području, uz očuvanje vizure iz Grada, postaju važni elementi strategije. Također, treba inzistirati na zaštiti javnog prostora i urbanih zelenih zona, bez obzira na vlasništvo, kako bi se spriječila privatizacija i očuvala kvaliteta urbanih prostora.

FOKUS GRUPA 2: MJESTO ODRŽAVANJA GRAD DUBROVNIK, MJESNI ODBORI GRADA DUBROVNIKA

Pozvani su predstavnici svih mjesnih odbora Grada Dubrovnika. Prisustvovali su svi predstavnici osim predstavnika mjesnog odbora Koločep i predstavnika mjesnog odbora Riđica.

Dodatni materijali¹⁷ (prijedlozi, očitovanja i dr.) mjesni odbor su dostavljali nakon održane fokus grupe mailom. Svi materijali ušli su u analizu. U ovoj fokus grupi se ističe potreba za razvojem područja mjesnih odbora, eventualno širenje građevinskih zona, ali u skladu s okolišem uz zaštitu vrijednih vizura i baštine na korist prvenstveno lokalne zajednice (rješavanje stambenog pitanja, zadržavanje mladih obitelji). Najčešće se ističu problemi s nedostatkom kanalizacijske mreže, te neucrtavanjem pojedinih dijelova osnovne infrastrukture uz nedostatak javnih i društvenih sadržaja te unaprjeđenje infrastrukture u svrhu boljeg prometnog povezivanja i poboljšanja kvalitete života (npr. trajektno pristanište, obilaznica Orašca, odvojak za Bosanku...). Slijedeći paragraf će opisati osnovne zaključke fokus grupe 2.

Osnovni zaključci. Mjesni odbor Šipanska Luka je izrazio potrebu za širenjem građevinskih zona uz očuvanje vrijednih vizura i baštine, rješavanje problema kanalizacijskog sustava i neucrtanih cesta, posebno u lijevoj strani uvale. MO Suđurađ predlaže proširenje glavne ceste, rješavanje problema tzv. divljih cesta i predlažu izgradnju reciklažnog dvorišta, heliodroma i POS-ovih stanova. MO Lopud ističe važnost Sjekrice i prijedlog uspostavljanja kružne linije za bolje povezivanje otoka i predlažu razvoj Gruža kao „novog

¹⁷ Potpuni tablični prikazi se nalaze u prilogu na kraju ove knjige.

grada“. MO Brsečine se zalaže za rješavanje preopterećenosti lučice i nedostatka parkirnih mjesta, kao i želju za pregovaranje s Gradom oko nedostataka društvenih sadržaja i infrastrukture. Gornja sela (MO Ljubač, MO Mrčevo, MO Gromača, i MO Mravinjac) su dali slijedeće prijedloge: očuvanje autentičnosti krajolika i promišljeno proširenje građevinskih područja, razvoj sela uz održavanje ravnoteže s okolišem, poboljšanje odnosa izgrađenosti i prilagodba gradnje okolišu, rješavanje problema pristupne ceste kroz Orašac, izgradnja obilaznice Orašca i razvoj sela uz očuvanje okoliša, rješavanje problema prometovanja teške mehanizacije i poboljšanje infrastrukture. MO Zaton se zalaže za planiranje društvenih sadržaja, zaštitu zelene zone, te širenje građevinskih zona uz održivost i zaštitu okoliša. MO Orašac predlaže izradu zaobilaznice prema Gornjim selima, infrastrukturna poboljšanja, upisivanje infrastrukture i rješavanje problema prometovanja teške mehanizacije. MO Trsteno iznosi prijedlog poboljšanja komunalne infrastrukture, prometne sigurnosti, širenje građevinskih zona prema Orašcu i Napoleonovom putu. MO Dubravica ističe problem nedostatka pitke vode i problem nepostojanja adekvatnog kanalizacijskog sustava, a zatim navode potrebu za urbanizacijom i poboljšanjem pristupnih puteva. MO Bosanka predlaže proširenje ceste, rješenje prometne povezanosti i zaštitu vizure kao i izdvajanje A zone od B zone zbog gradnje. Posljednje, MO Osojnik ima zahtjev za odvajanjem vrtića od osnovne škole, unapređenje nerazvrstanih cesta i plansko širenje građevinskih zona za potrebe lokalnog stanovništva.

FOKUS GRUPA 3: MJESTO ODRŽAVANJA GRAD DUBROVNIK, LOKALNI STRUČNJACI

Poziv za sudjelovanje upućen je lokalnim stručnjacima/kinjama¹⁸. Ukupno je upućeno 15 poziva, na koje se odazvalo 12 sugovornika.

Osnovni zaključci. Perspektiva lokalnih stručnjaka podupire određena stajališta iznesena u dosada provedenim fokus grupama, ali ipak postoje neka odstupanja. Dubrovnik, kroz rastući turizam i sezonsku fluktuaciju, suočava se s ozbiljnim izazovima. Formiranje Gruža kao novog središta grada zahtijeva precizno urbanističko određivanje podcentara i dodjelu svih potrebnih funkcija. Naglašen je problem prometa koji zahtijeva temeljitu analizu i planiranje. Ključ za sagledavanje situacije leži u dnevnim migracijama u aglomeraciji. Nužna je urbana sanacija i preobrazba uz detaljno planiranje prometa, posebno uzimajući u obzir zaleđe. Nedostatak sadržaja u Gružu zahtijeva izradu Detaljnih planova uređenja (DPU) kako bi se područje obogatilo i postalo atraktivnije. Očuvanje otočkih i morskih resursa, uključujući estuarij Omble, Lokrum i plato Srđa, ključno je za dugoročni razvoj grada. Proglašavanje parkom prirode dijelova otoka i zelenih zona neophodno je kako bi se sačuvala biološka raznolikost i spriječilo širenje grada na Gornja sela, koja su botanički rariteti. Smanjenje svjetlosnog onečišćenja i promicanje urbane ekologije su

¹⁸ Stručnjaci koji se nisu mogli odazvati u terminu održavanja fokus grupe uvršteni su u dio istraživanja koji je proveden metodom intervjua.

neizostavni aspekti razvoja. Kulturna infrastruktura ima ključnu ulogu u očuvanju identiteta grada, a izračun kapaciteta nosivosti i zaštita pomorskog dobra postaju imperativi. Sveobuhvatna sanacija predstavlja dugoročno rješenje, naglašavajući potrebu za detaljnim planiranjem putem Urbanističkih planova uređenja (UPU). Podržavajući UPU kao ključni alat za rješavanje prostornih problema, ističe se izazov primjene zakonodavnog okvira i obaveza provedbe javnog natječaja. Sanacija zelenila, prometni problemi te uspostava povezanosti smatraju se ključnim faktorima, a dolina Komolca se ističe kao važno područje, uz upozorenje na klizišta, što ga čini prikladnim za industrijsku zonu, a ne za stanovanje.

FOKUS GRUPA 4: MJESTO ODRŽAVANJA GRAD DUBROVNIK, CIVILNE UDRUGE

Pozivi su upućeni u dogovoru s Naručiteljem sljedećim udrugama i organizacijama civilnog društva: Društvo arhitekata Dubrovnik, Udruga Mjera (izuzeli su se iz procesa), Placa kolektiv (udruga se nije odazvala pozivu), Zajednica tehničke kulture Dubrovnik, Udruga inovatora Dubrovačko-neretvanske županije (udruga se nije odazvala pozivu), Udruga Korak Dubrovnik, Društvo turističkih vodiča Dubrovnik, Udruga DART (nisu prisustvovali), Art radionica Lazareti, Hrvatska gorska služba spašavanja, DEŠA Dubrovnik (spriječeni, nisu prisustvovali), Green Sea Safari Dubrovnik (spriječeni, nisu prisustvovali), Hrvatsko planinarsko društvo Sniježnica, Društvo prijatelja dubrovačke starine, Društvo građevinskih inženjera Dubrovnik.

Osnovni zaključci. U kontekstu stambenih pitanja u Dubrovniku naglašava se izazovnost situacije. Problem leži u nedostatku adekvatnih stambenih rješenja te potrebi za detaljnim planom, posebice Urbanističkim planom uređenja (UPU), usmjerenim prema povijesnoj jezgri. Promet postaje ključna prepreka, s obzirom da su sve ustanove smještene u povijesnoj jezgri, a pristup do njih je ograničen. Stoga, predloženo je razmatranje izmještanja tih institucija u Gruž kako bi se olakšala dostupnost. Nedostatak prostora za udruge također je identificiran kao izazov. Postoji široko suglasje da udruge nemaju adekvatan prostor te da je potrebno pronaći zadovoljavajuće rješenje koje omogućuje zajedničko korištenje multifunkcionalnih prostora, uz mogućnost dijeljenja prostora s Gradskom knjižnicom (GK) za sastanke i druge aktivnosti. Disperzija sadržaja i raznovrsnost lokacija postaju ključni, uz naglasak na programima prilagođenim svim dobnim skupinama, uključujući mlade, starije stanovnike i osobe s invaliditetom. Javni sadržaji se nameću kao prioritet, s potrebom za disperzijom i dijeljenjem prostora, pridržavajući se policentričnog pristupa. Povezanost otoka s glavnim kopnom postaje nužna, uz osiguravanje adekvatnih sadržaja za stanovnike. Ljetnikovci se predstavljaju kao potencijalna rješenja za smještaj udruga, pod uvjetom da su obnovljeni prema stručnim propisima. Kultura stanovanja i kvaliteta prostora postaju ključni, a javni natječaji su prepoznati kao neophodni za osiguranje javnih sadržaja u gradu.

FOKUS GRUPA 5: MJESTO ODRŽAVANJA GRAD DUBROVNIK, GRADSKI KOTARI GRADA DUBROVNIKA

Pozvana su po dva službena predstavnika svakog gradskog kotara Grada Dubrovnika, prisustvovali svi gradski kotari (ali ne po 2 predstavnika). Dodatni materijali¹⁹ (prijedlozi, očitovanja i dr.) gradski kotari su dostavljali nakon održane fokus grupe mailom. Gradski kotarevi u Dubrovniku suočavaju se s nizom urbanističkih izazova koji zahtijevaju pažljivo planiranje i koordinaciju.

Osnovni zaključci. Postoji potreba GK Mokošice za razmatranjem rive kao rješenja nedostatka javnog prostora, ali i kao potencijalno rješenje nedostatka nogostupa uz cestu koja prolazi uz more te problema slabe povezanosti s glavnom cestom. GK Montovjerna je istaknula problem nedostatak sportske i prometne infrastrukture, generalni problem prometa i pakiranja smatrajući da postoji potreba za kružnim tokovima u kvartu, potreba za proširenjem parkinga na gradske parcele i, naposljetku, istaknut je nedostatak komunalnih vezova i plaža. GK Grad naglašava potrebu izrade UPU-a za zaštitu prostora, uz važnost poštivanja konzervatorske podloge i nužnost ograničenja turističkih djelatnosti. Istodobno, ističu potrebu za zaštitom zelenih površina, zelenom regeneracijom i proširenjem šetnica. Dodatno, ističe se potreba za prometnim rješenjima usmjerenima od Grada, uz podršku javnom gradskom prijevozu. GK Komolac navodi kao najveći problem kotara problem klizišta i oborinskih voda, te ih zanimaju potencijalni smjerovi širenja grada. Opći zaključci prisutnih predstavnika gradskih kotara su razmatranje proširenja parkinga na gradskim parcelama u svrhu unapređenja kvalitete života, promišljanje o „*by passu*“ u više kotareva kako bi se rasteretio promet i istraživanje mogućnosti povezivanja brodskim linijama. Prodiskutirao se problem prometa, te je zajedno zaključeno da brza cesta ugrožava izvor Omble, što dovodi do zahtjeva za izmještanje industrijske zone.

Sveukupno, sugovornici se slažu u potrebi za pažljivim urbanističkim planiranjem, izradom UPU-a te očuvanjem povijesnih i prirodnih resursa u cilju održivog razvoja grada Dubrovnika.

¹⁹ Osim održane fokus grupe MO i GK su dostavili različite vrste priloga (prijedlozi i očitovanja MO i GK). Prilozi su dostavljani mailom su dostavljeni mailom Upravnom odjelu za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša Grada Dubrovnika, Urbanistici d.o.o. i voditeljici sociološkog istraživanja dr. sc. Jani Vukić. Svi dostavljeni materijali ušli su u obradu podataka i razvrstani su prema razinama prostornih planova na koja se odnose te prema prostorima na koje su se odnosili. No, dio prijedloga nije u okviru onoga što propisuju prostorni planovi pa nije mogao biti adresiran urbanističkim smjernicama i prijedlozima izmjena, ali je zato sav prikupljeni materijal naveden u ovoj studiji i predstavlja njen važan doprinos širem sagledavanju razvojnih potreba Grada Dubrovnika.

INTERVJUI

Nakon analize podataka, tijekom mjeseca svibnja upućeni su pozivi na sudjelovanje u intervjuima stručnjacima koji nisu prisustvovali provedenim fokus grupama, a čije mišljenje je procijenjeno kao relevantno za teme PPU-a i GUP-a, ili stručnjacima koji su prisustvovali, ali je bilo potrebno dodatno pojašnjenje određenih aspekata rasprave zbog vremenskog ograničenja fokus grupa. S navedenim ciljem napravljen je popis stručnjaka koji je u nastavku zajedno s komentarom o (ne)sudjelovanju (detaljni pozivi u prilogu dokumenta). Ukupno je u intervjuima sudjelovalo 8 sugovornika od 17 poslanih tijekom svibnja i početka lipnja 2023. godine.

Pri prikazu rezultata, važno je na početku istaknuti da analiza nije obuhvatila stavove ekonomista i stručnjaka za turizam, s obzirom na njihovu nemogućnost sudjelovanja u predloženim participativnim aktivnostima. Navedeno predstavlja značajno ograničenje u opsegu istraživanja. U svjetlu navedenog, kako bi se dobila cjelovita slika, preporučljivo je, ukoliko se istraživanje nastavi, aktivno uključiti ekonomske stručnjake, stručnjake za turizam te, po mogućnosti, stručnjake iz područja urbane ekologije u participativni aspekt istraživanja. Time bi se osiguralo šire razumijevanje relevantnih tema, jačajući tako ukupnu valjanost rezultata istraživanja. Pojedini stručnjaci više su izražavali stavove o području vlastitog stručnog i znanstvenog interesa, dok su drugi odgovarali na sva pitanja. Ukratko se može zaključiti da se rezultati intervjuja poklapaju s rezultatima provedenih fokus grupa sa stručnjacima (u Zagrebu i Dubrovniku). Važno je pritom naglasiti da je 2 sudionika iz područja arhitekture i urbanizma sudjelovalo u FG u Zagrebu, međutim zbog ograničenog vremena nisu bile pokrivene sve teme pa su pozvani da kroz intervju detaljnije elaboriraju stavove. Istaknuti su problemi prometa koji je potrebno regulirati jačanjem javnog prijevoza, izmještanjem prometa u mirovanju i ograničavanjem ulaska osobnih automobila turistima (uz adekvatnu organizaciju javnog prijevoza). Istaknuta je sveopća devastacija prostora i nužnost zaštite prirode, uvođenja zelene infrastrukture i uređivanja problema oborinskih voda.

Problem „život grada“ pod zaštitom UNESCO-a tj. Starog grada Dubrovnika adresiran je dvojako – s jedne strane kao već izgubljen slučaj, dok s druge strane kao potencijal za pametno upravljanje (ne planiranje, već stvaranje zajedničke vizije svih aktera u razvoju grada Dubrovnika!) i doseljavanje mladih obitelji pod povoljnim uvjetima i različitim oblicima subvencija i poreznih olakšica i sl. Problematizirana je i *buffer* zona koja ograničava razvoj Gruža, a Gruž je upravo postao i prepoznat je od struke kao takav, novi centar Grada te mu treba pružiti kvalitetno planiranje i unapređenje infrastrukture i sadržaja. Širenje grada u okolna područja svakako se odbija u primorju, a Komolac i Pobrežje prepoznaju se kao potencijali. Zaštita baštine mora ostati osnova svake intervencije jer je baština ujedno i pokretač gospodarstva i razvoja, pri čemu je nužno sačuvati javni prostor i posebno priobalni pojas i plaže.

ANKETA

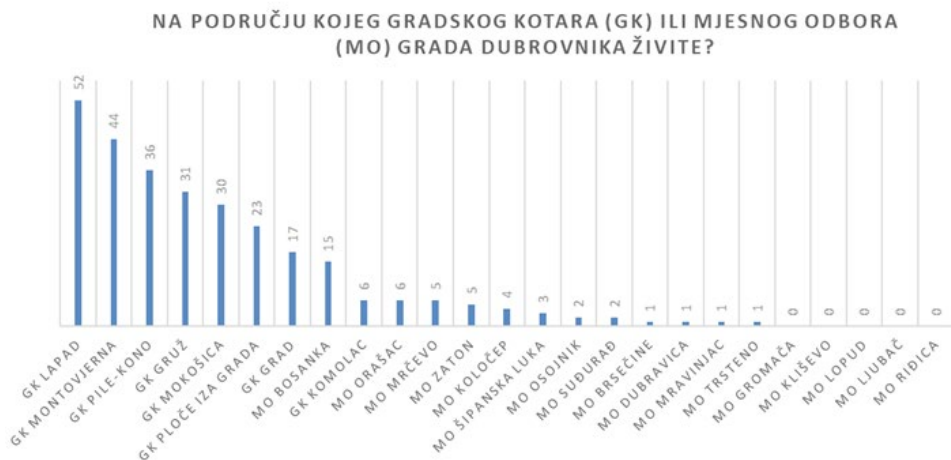
Rezultati anketnog upitnika (N=287) prikazani su prema tematskim cjelinama počevši s detaljnim prikazom socio-demografskih podataka ispitanika. Slijede teme kvalitete života i specifične teme GUP-a i PPU-a Grada Dubrovnika. Prikazani su najvažniji rezultati analize podataka, uz opise i grafičke prikaze. Sama metodologija provedbe ankete i cjelokupnog participativnog procesa nalazi se u prethodnim dijelovima studije.

PRIKAZ SUDIONIKA ANKETNOG UPITNIKA PREMA SOCIODEMOGRAFSKIM ZNAČAJKAMA

Upute za razumijevanje grafičkih prikaza:

Svi histogrami u ovom radu se tumače s lijeva na desno. Korištene su skale procjene u rasponu od 1 do 5. Najniža vrijednost (1) označava najveći stupanj neslaganja (nimalo se ne slažem, u potpunosti je nedostupan, osjećam se izrazito nesigurno), zatim slijedi (2) koja označava manji stupanj neslaganja (ne slažem se, nedovoljno je dostupan, osjećam se sigurno), (3) označava neutralno stajalište (niti se slažem, niti se ne slažem, niti je dostupan, niti je nedostupan, niti se osjećam sigurno, niti nesigurno), (4) označava manji stupanj slaganja (osjećam se sigurno, dostupan je u dovoljnoj mjeri, slažem se) i posljednje, (5) najveći stupanj slaganja (u potpunosti se slažem, osjećam se izrazito sigurno, u potpunosti je dostupan). Svaki histogram sadrži pripadajuću legendu koja sadrži naziv odgovarajućeg stupnja slaganja s određenom tvrdnjom koju prikazuje. Legende je potrebno čitati po redu s lijeva na desno. Svaki stupac histograma sadrži broj koji označava broj ispitanika koji su označili datu vrijednost. U tekstualnom dijelu se nalazi prosječna skalarna vrijednost odgovora dobivena mjerenjem uz pripadajuću standardnu devijaciju.

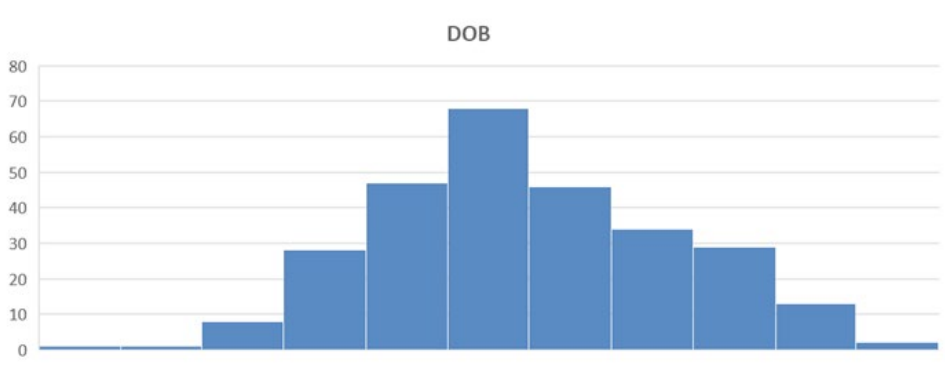
Najveći odaziv na anketu u vidu prostorno-funkcionalnih cjelina je s područja Grada i predgrađa (područje na koji se odnosi GUP i PPU), a manji na ostalim prostorima. Na

Grafički prikaz 1 - Na području kojeg gradskog kotara ili mjesnog odbora živite?

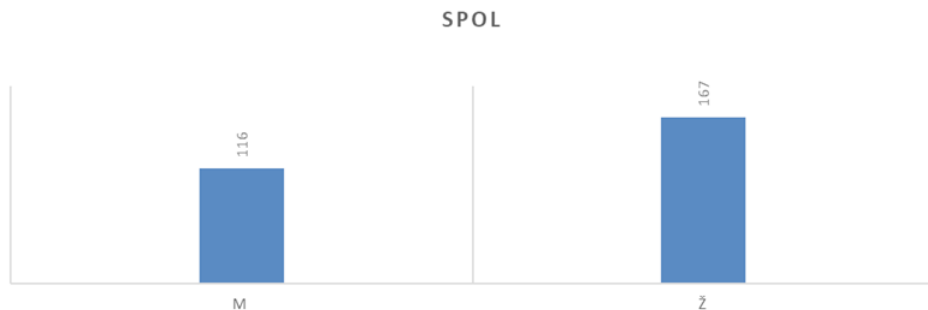
anketni upitnik su se u silaznom redoslijedu odazvali: GK Lapad (52), GK Montovjerna (44), GK Pile-Kono, GK Gruž (31), GK Mokošica (30), GK Ploče iza Grada (23), GK Grad (17), MO Bosanka (15), GK Komolac (6), MO Orašac (6), MO Mrčevo (5), MO Zaton (5), MO Koločep (4), MO Šipanska Luka (3), MO Osojnik (2), MO Suđurađ (2), MO Brsečine (1), MO Dubravica (1), MO Mravinjac (1) i MO Trsteno (1). Niti jedan od ispitanika ankete nije se odazvao iz područja MO Gromača, MO Kliševo, MO Lopud, MO Ljubač i MO Riđica. Odziv, gradskih kotara iznosi 83,28%, a mjesnih odbora 16,72%. Iako postoji izrazito velika razlika između sudionika u anketnom upitniku, ona je nadomještena od strane mjesnih odbora aktivnom participacijom u fokus grupama.

Što se tiče dobne strukture ispitanika anketnog upitnika, prosječna dob iznosi oko 45 godina (SD=12.679), (grafički prikaz 2).

Grafički prikaz 2 - Dob ispitanika.

Po pitanju spolne strukture sudionika anketnog upitnika, više ispitanika su žene (69%, N=169) u odnosu na muškarce (41%, N=118).

Grafički prikaz 3 - Spol.

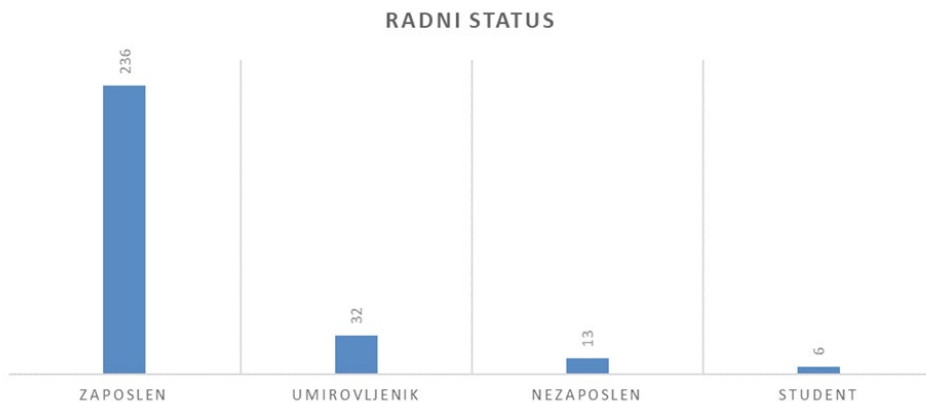
Većina ispitanika kao najviši postignuti stupanj obrazovanja navodi visoku stručnu spremu, odnosno visoku školu, fakultet ili više (70.3%, N=202), zatim slijedi četverogodišnja škola ili gimnazija (15,5%, N=44), viša škola (11%, N=32) i posljednje, tro-

godišnja strukovna srednja škola (3,2%, N=9). U ovom dijelu ankete nitko nije naveo osnovnoškolsko obrazovanje ili izostanak/djelomično osnovnoškolsko obrazovanje kao svoj najveći stupanj obrazovanja. U ograničenju studije je napomenuto kako online ankete uobičajeno imaju veći odaziv visokoobrazovanih i time mogu stvarati dojam pristranosti. U ovom slučaju, u demografskim karakteristikama je vidljiv značajan udio visokoobrazovane populacije (70,383%, N=202), te se time potvrdilo jedno od ograničenja da visokoobrazovani čine češće veći udio uzorkovane populacije u online anketama/istraživanjima. Dubrovačko-neretvanska županija je prema službenim podacima iz popisa stanovništva 2021. godine bila 3. županija s najvećim udjelom visokoobrazovanog stanovništva (26,8%).

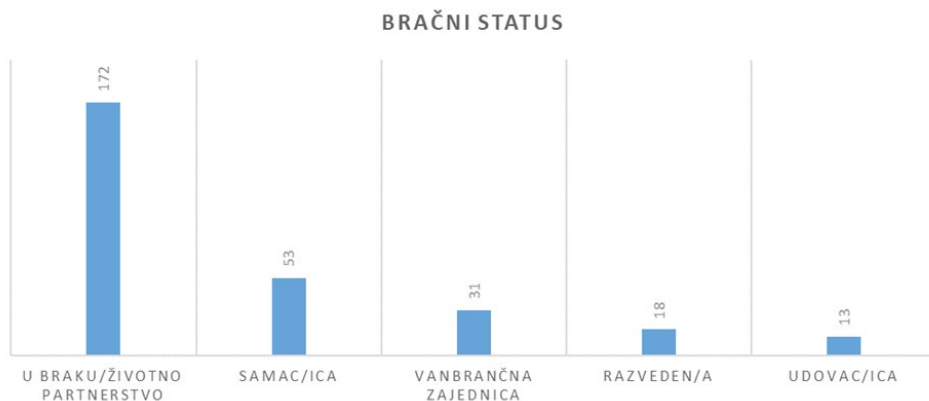
Grafički prikaz 4 - Razina obrazovanja.

Na pitanje o zaposlenju, uvjerljivo najveći broj ispitanika 82,23% (N=236) se izjasnio kao zaposlen/a, zatim se 11,15% (N=32) izjasnilo kao umirovljenik/ca, nezaposlen/a 4,53% (N=13) i student/ica 2,09% (N=6).

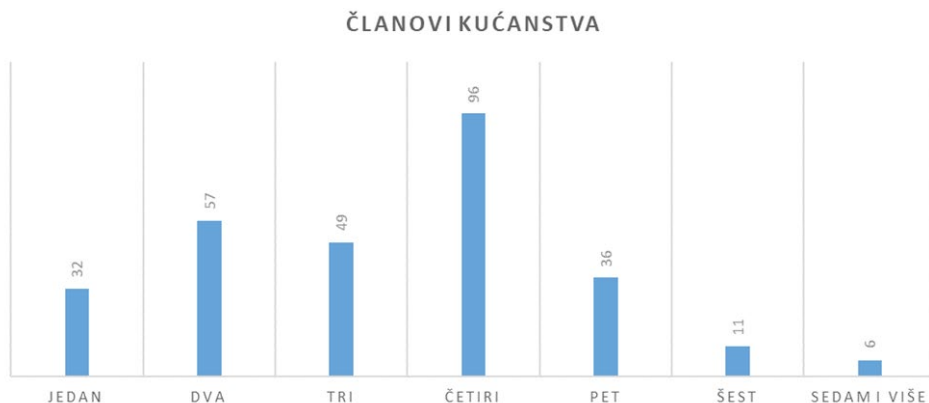
Grafički prikaz 5 - Radni status.

Većinu uzorka čine ispitanici koji su u bračnoj zajednici ili formalno sklopljenom životnom partnerstvu (59,93%, N=172). Zatim slijede samci/ice (18,47%, N=53), vanbračna zajednica (10,8%, N=31), razveden/a (6,27%, N=18) i posljednje, udovci/ice (4,53%, N=13). Navedene značajke uzorka važno je imati na umu kod tumačenja podataka o (priuštivom) stanovanju, potrebama za određenim infrastrukturnim i drugim sadržajima koji su od važnosti kod urbanističkog projektiranja prostora. Iz tog razloga je potrebno promatrati kategorije „u braku/životno partnerstvo“ i „vanbračnu zajednicu“ zajedno, jer će takva kućanstva brojiti više od jednog člana, što je važno za kreiranje urbanističkih politika.

Grafički prikaz 6 - Bračni status.

Posljednji demografski podatak zastupljen u ovoj anketi je broj članova kućanstva. Najviše ispitanika se izjasnilo kao kućanstvo s četiri člana (33,45%, N=96), zatim kućanstvo s dva člana (19,86%, N=57), kućanstvo s tri člana (17,07%, N=49), kućanstvo s pet članova (12,54%, N=36), kućanstvo s jednim članom (11,15%, N=32), kućanstvo sa šest članova (3,38%, N=11) i posljednje, kućanstvo sa sedam članova ili više (2,09%, N=6)

Grafički prikaz 7 - Članovi kućanstva.

ANALIZA UVODNOG PITANJA

Na uvodno prvo pitanje „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“ odgovorilo je 283 ispitanika, te se time htjelo utvrditi identitetske markere Dubrovnika i njihove eventualne polaritete, odnosno negativne asocijacije. Odgovori su kategorizirani prema frekvenciji pojavljivanja, pri čemu su 3 najbrojnije asocijacije „more“ (f=61), „zidine“ (f=54) i „Grad“ (f=54). Odgovori su doslovno preuzeti iz ankete, te su tematski grupirani prema svojoj semantici.

S obzirom na široki spektar dobivenih odgovora, asocijacije su kodirane u 5 velikih tema²⁰:

1. Tema broj 1 - Povijesni označitelj (simbolička slika Grada),
2. Tema broj 2 - Identitetski označitelj (simbolička slika Grada),
3. Tema broj 3 - Emocionalni označitelji (vezanost uz Grad),
4. Tema broj 4 - Priroda i
5. Tema broj 5 - Turizam.

Teme broj 1 i broj 2 se odnose, po uzoru na raniju socio-demografsku studiju o Dubrovniku (Klempić Bogadi, Vukić i Čaldarović, 2018: 63-65), upravo na različite identifikatore povijesti, kulture, baštine i nasljeđa stanovnika. Prva tema, Povijesni označitelj, se odnosi na simbolički doživljaj Dubrovnika kroz asocijacije koje reflektiraju njegovu bogatu povijest. Neke od asocijacija u ovoj kategoriji uključuju pojmove poput „Republika“, „sloboda“, „karantena“, „neovisan“ i „Libertas“, a odnose se na direktne identifikatore Dubrovačke Republike. Druga tema se odnosi na baštinske elemente koji su sabrani u vidu materijalne i nematerijalne baštine i tradicije koju ispitanici povezuju s prostorom Dubrovnika poput „Festa“, „Sv. Vlaho“, „Orlando“, „muzeji“ ili „arhitektura“. Zbog toga su ove dvije teme neupitno povezane kao ukupni baštinski elementi i specifični povijesni označitelji nasljeđa Dubrovačke Republike, a prema Klempić Bogadi, Vukić i Čaldarović (2018) „*upravo povijesni ambijenti i pojedinačni elementi povijesnih jezgri najjači (su) simboli gradova te su uz njih građani najviše vezani*“ (2018: 64). Slijede emocionalni označitelji (vezanost uz Grad) kao tema broj 3 koji se odnose na subjektivan osjećaj pripadnosti mjestu, u ovom slučaju Dubrovniku. Ispitanici su svoje sentimente izrazili kao asocijacije, a neke od njih uključuju „obitelj“, „ljudi“, „idila“, „raj“ i „ljubav“. Osjećaj emocionalne vezanosti ili pripadnosti uz prostor se također opisuje u studiji splitske povijesne jezgre (Leburčić, Maroević, Rogić, 2003), zatim u studiji o Zagrebu (Čaldarović i Lay, 1979), a prethodne studije o Dubrovniku (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018; Rogić i Kovačević, 1986) su to, također, potvrdile. Pretposljednja, tema broj 4 je priroda koja obuhvaća doslovno prirodne elemente asocijacija na Dubrovnik poput otoka dubrovačkog akvatorija, plaže Banje, Srđa i drugih opisa prirode. Peta tema je Turizam, koja se odnosi na pojmove: „turisti“, „kruzeri“, „turizam“ i „odmor“.

²⁰ Detaljan opis procesa kodiranja naveden je u poglavlju „Metodologija“ i u prilogima studije.

U nastavku slijedi tablica frekvencija asocijacija koje su se ponovile više od 10 puta u odgovorima, a u prilogima se nalazi potpuna tablica s frekvencijama učestalosti odgovora.

Tablica frekvencija	f
More	61
Zidine	54
Grad	54
Kultura	32
Povijest	29
Dom	24
Ljepota	23
Turizam	21
Baština	21
Stradun	19
Lokrum	15

Tablica 2 - Frekvencija asocijacija o Dubrovniku.

Prilikom obrade i analize odgovora na navedeno pitanje, uočeno je da postoji razlika između asocijacija koje variraju od nekih općih identifikatora prostora do izraza nezadovoljstva. Dok se neke generalne asocijacije odnose na stereotipne značajke Dubrovnika, primjerice prostorne markere poput zidina, mora, Lokruma i Straduna, druge prikazuju određenu kritiku grada ili specifično nezadovoljstvo. Zbog toga je uvedena i tema „*negativnih asocijacija*“ koja sadrži popis izdvojenih pojmova koje su ispitanici također navodili kao asocijaciju na Dubrovnik. Kako je u samom pitanju naznačeno da se tražilo 3 asocijacije, potrebno je ukazati da ispitanici nisu nužno davali sve 3 negativne asocijacije (primjerice neki ispitanici su navodili jednu negativnu asocijaciju i dvije pozitivne i slično). Slijedi tablica negativnih asocijacija.

Tablica frekvencija N	f
Gužva	31
Skupo	9
Nered	5
Nema sadržaja	3
Preizgrađenost	3
Visoke cijene	3
Masovni turizam	3
Loša infrastruktura	2
Nedostatak parkinga	2
Izolacija	2
Uljuljkanost na slavi prošlosti	1
Neodrživi turizam	1
Stagnacija	1
Nedostatak ponude i resursa	1
Kilavost	1
Pretencioznost	1
Prazan grad	1
Demografska depopulacija	1
Loša kvaliteta života	1
Provincija	1
Komodifikacija	1
Betonizacija	1

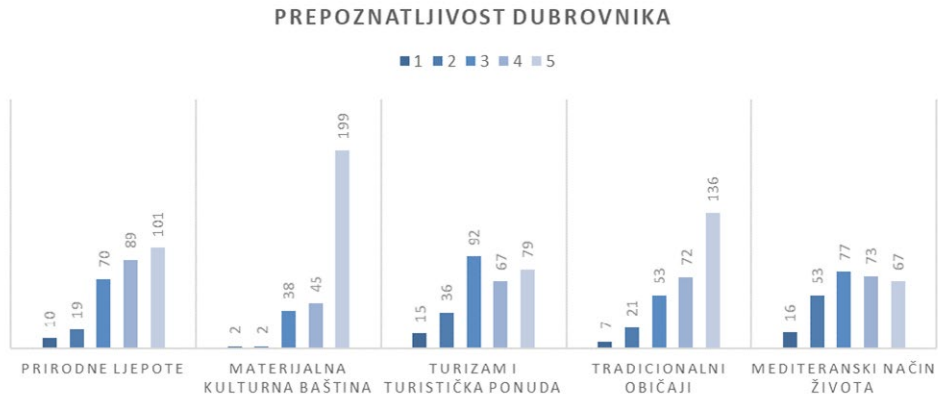
Tablica 3 - Frekvencija asocijacija (negativne asocijacije).

Sukladno prethodnoj temi „*pozitivnih*“ karakteristika, negativne asocijacije su također raspoređene tematski, a uključuju sljedeće:

1. Infrastrukturni problemi
2. Kvaliteta života
3. Turizam
4. Ostalo

Infrastrukturni problemi se odnose na asocijacije problema s infrastrukturom u gradu Dubrovniku poput pojmova „gužva“, „nedostatak parkinga“ i „loša infrastruktura“. Slijedi kvaliteta života koja varira u temama od „demografska depopulacija“, „skupo“, „stagnacija“ do „loša kvaliteta života“. Turizam se u grubo odnosi na asocijaciju neodrživog turizma, a posljednja tema sadrži asocijacije poput „komodifikacija“, „provincija“ ili „uljuljkanost na staroj slavi“.

Iduće pitanje je bilo pitanje zatvorenog tipa „U kojoj je mjeri svaka od navedenih značajki Dubrovnika dio njegove prepoznatljivosti i lokalnog identiteta?“ gdje se od ispitanika tražilo da na skali od 1 do 5 (pri čemu 1 predstavlja najniži stupanj slaganja, a 5 najviši) označe po jednu vrijednost za svaku tvrdnju. Pitanje se sastoji od slijedećih tvrdnji²¹: „prirodne ljepote“, „materijalna kulturna baština“, „turizam i turistička ponuda“, „tradicionalni običaji“ i „mediteranski način života“. Najviše ispitanika je ocijenilo „materijalnu kulturnu baštinu“ (M=4.554, SD=0.761) kao najviše prepoznatu značajku Dubrovnika, zatim „tradicionalni običaji“ (M=4.132, SD=1.035), „prirodne ljepote“ (M=3.904, SD=1.051), „turizam i turistička ponuda“ (M=3.572, SD=1.165) i „mediteranski način života“ (M=3.456, SD=1.179). Rezultati su vidljivi na grafičkom prikazu koji slijedi.

Grafički prikaz 8 - Prepoznatljivost Dubrovnika.

NA TEMELJU NAVEDENOGA MOŽEMO ZAKLJUČITI DA JE MATERIJALNA BAŠTINA, SVEUKUPNA LJEPOTA MORA, GRADA I PONOS NA BOGATU POVIJEST I TRADICIJU TE USPJEŠNI TURIZAM OSNOVA (DOMINANTNO POZITIVNIH) ASOCIJACIJA I DOŽIVLJAJA DUBROVNIKA OD STRANE SUDIONIKA ANKETNOG ISTRAŽIVANJA. NAJVAŽNIJA NEGATIVNA ASOCIJACIJA SU GUŽVE I TAJ PROBLEM ZNAČAJNO ODSKAČE OD SVIH OSTALIH.

²¹ Navedeno je u skladu s rezultatima o identitetskim markerima prostora i simboličkim aspektima vezanosti stanovnika uz povijesnu jezgru u studiji Klempić Bogadi, Sanja; Vukić, Jana; Čaldarović, Ognjen Život u povijesnoj jezgri Dubrovnika: sociološko-demografska studija. Zavod za obnovu Dubrovnika; 2018. Kao i s nalazima istraživanja provedenog na otoku Rabu objavljenim u radu Vukić, Jana ; Kranjec, Ivor (2022).

REZULTATI PREMA OSNOVNIM ASPEKTIMA ZADOVOLJSTVA KVALITETOM ŽIVOTA

Rezultati su prikazani prema osnovnim temama zadovoljstva elementima kvalitete života i specifičnim temama relevantnim za prostorno planske dokumente.

Prvo su analizirana pitanja „Koliko ste zadovoljni kvalitetom života u Dubrovniku?“. Na skali od 1 do 5, pri čemu se 1 odnosi na najniži stupanj slaganja, a 5 na najviši stupanj slaganja, najviše ispitanika (N=137) je odgovorilo 3. Prosječna ocjena zadovoljstva iznosi 3.049 (SD=0.892). Na isto takvo pitanje koje se odnosi na zadovoljstvo kvalitetom života u gradskom kotaru ili mjesnom odboru prosječna ocjena iznosi 2.916 (SD=0.938).

Sudionici su relativno zadovoljni kvalitetom života u Dubrovniku, a malo kritičniji, odnosno manje zadovoljni kvalitetom života u mjesnom odboru (MO) ili gradskom kotaru (GK) u kojemu žive, te su rezultati prikazani grafički.

Grafički prikaz 9 - Kvaliteta života u Dubrovniku.

Grafički prikaz 10 - Zadovoljstvo životom u gradskom kotaru ili mjesnom odboru.

Zatim je postavljeno pitanje otvorenog tipa koje je od ispitanika zahtijevalo objašnjenje prethodnog odgovora s pojašnjenjem da napišu čime su najviše nezadovoljni, a čime zadovoljni. Ukupan broj odgovora je N=259. Odgovori su prvo razdvojeni prema kriteriju aspekti zadovoljstva/nezadovoljstva, te su podijeljeni u podteme koje će biti prikazane u tablicama ispod prema frekvenciji pojavljivanja.

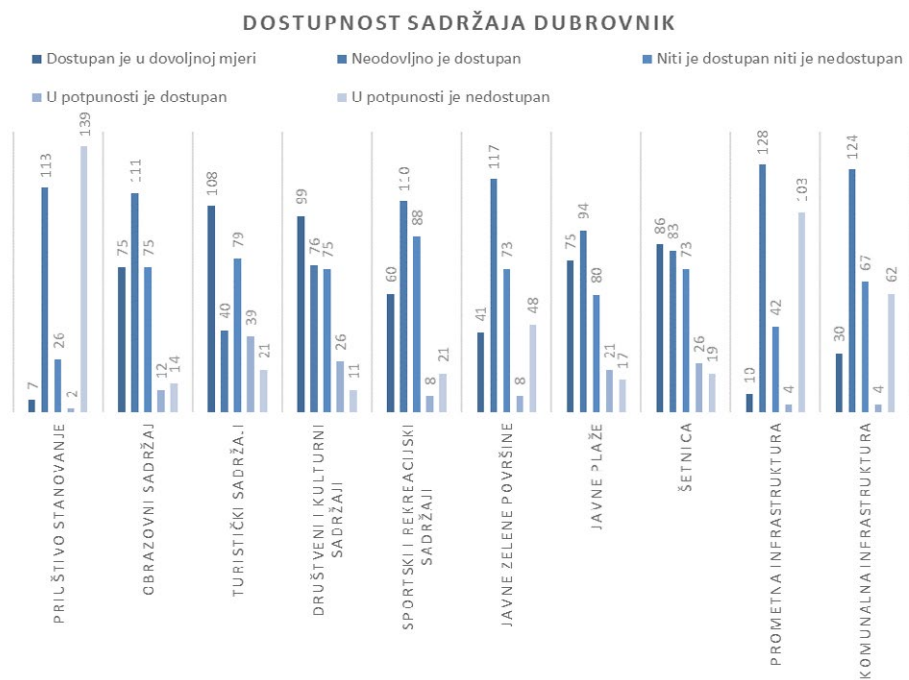
Uzroci nezadovoljstva - kod	f	Uzroci zadovoljstva - kod	f
Infrastruktura	161	Infrastruktura	52
Komunalni pitanja	101	Okolišni faktori	50
Javni, društveni i kulturni sadržaji	62	Mir i sigurnost	37
Turizam	37	Javni, društveni i kulturni sadržaji	19
Generalno nezadovoljstvo	31	Odnosi u zajednici	10
Preizgrađenost	25	Komunalna pitanja	6
Skupoća	22	Stil života (mediteranski)	4
Problemi sigurnosti	6	Ostalo	19
Demografija	1	-	-
Ostalo	8	-	-

Tablica 4 - Uzroci zadovoljstva i nezadovoljstva u Dubrovniku.

Uočljivo je da pojedine teme postoje u obje kolone, poput *Infrastrukture*, *Javni, društveni i kulturni sadržaji* i *Komunalna pitanja*. Zadovoljstvo infrastrukturom u ovom slučaju proizlazi iz, na primjer, blizine tržnice, Grada ili liječničke ambulante. Dok nezadovoljstvo proizlazi iz loše prometne infrastrukture, opće kritike gradske infrastrukture za koju smatraju da je neodržavana i zastarjela, manjka parkirnih mjesta, garaža, lošeg javnog prijevoza, stanja na cestama, gužvi, razvoj i gradnja koja ne prate kapacitete i mogućnosti postojeće infrastrukture i slično. Za *Javne, društvene i kulturne sadržaje* velika većina ispitanika navodi kako „u Dubrovniku ne postoji nikakav sadržaj“ za građane prvenstveno zimi, a tijekom ljeta smatraju da se sadržaj radi prema potrebama posjetitelja. *Komunalna pitanja* su u slučaju zadovoljstva pohvale vezane za čistoću grada, sigurnost koju Dubrovnik pruža i sitni popravci koje su ispitanici primijetili da službe obavljaju. Međutim, zabilježeno je svega 6 kodova *Komunalnih pitanja* koja se odnose na aspekte zadovoljstva, dok se u kontekstu nezadovoljstva zabilježen 101 kod s oznakom *Komunalni problemi*. Oni uključuju pitanje komunalnog reda u vrijeme ljetne sezone, nepoštivanje kućnog reda, lokalnog stanovništva, pitanje čistoće, odvoza otpada, kritiku općeg lošeg stanja komunalne infrastrukture Dubrovnika, pitanje manjih komunalnih popravaka (ulična svjetla, rukohvati, sanacije oštećenih staza), zapuštenost javnih prostora, neugodni mirisi i problem oborinskih voda koje se događaju prilikom većih vremenskih nepogoda. Slijedeći aspekti nezadovoljstva su: *Turizam*, *Generalno nezadovoljstvo*, *Preizgrađenost*, *Skupoća*, *Problemi sigurnosti*, *Demografija* i *Ostalo*. Ispitanici navode probleme izazvane *Turizmom* u kontekstu zagađenja zraka zbog opterećenja gradske infrastrukture kruzerima, gužve

izazvane turizmom, poskupljenja, prilagodba sadržaja u svrhu turističke prodaje, zane-marivanje gradskog stanovništva, pretjeranu pretvorbu stanova u apartmanske jedinice u stambenim zgradama i primjerice, pojam „opće“ podređenosti turizmu. *Generalno nezadovoljstvo* se odnosi na stavove ispitanika koji su izrazili svoje opće nezadovoljstvo životom u Dubrovniku. *Preizgrađenost* se odnosi na nezadovoljstvo zbog narušavanja infrastrukture grada, *Skupoća* uključuje previsoku cijenu života u Dubrovniku, *Problemi sigurnosti* se odnose na pitanja konzumacija psihoaktivnih supstanci i alkohola na javnim gradskim površinama i brzu vožnju na nepreglednim cestama u noćnim satima, *Demografija* se odnosi na rastući trend raseljavanja građana, a *Ostalo* uključuje komentare koji su generalno usmjereni na kritiku političkog vodstva. Potpune tablice s pripadajućim tema-ma, kodovima i frekvencijama se nalaze u prilogima na kraju ove studije.

U sljedećem dijelu prikazani su rezultati za pojedine istraživane aspekte kvalitete ži-vota: priuštivo stanovanje, obrazovni sadržaji, društveni i kulturni sadržaji, sportski i re-kreacijski sadržaji, javne zelene površine, javne plaže, šetnica, prometna infrastruktura, komunalna infrastruktura i turistički sadržaji. Navedeni sadržaji su, kao što je ranije na-pomenuto, izabrani na temelju prethodno prevedene analize i provedenih participativnih aktivnosti, posebno na temelju provedenih fokus grupa s mjesnim odborima i gradskim kotarima Grada Dubrovnika. Međutim, kako bi se izbjegla ograničenja takvog izbora sadržaja sudionicima istraživanja ponuđena je i mogućnost da ispitanici sami navedu i objasne koji im od sadržaja nedostaje. Slijedi prikaz odgovora ispitanika na pitanja zatvorenog tipa.

Grafički prikaz 11 - Dostupnost sadržaja u Dubrovniku.

Prikaz se odnosi na tvrdnju „*Za svaki od navedenih sadržaja procijenite u koliko mjeri je dostupan u gradu Dubrovniku*“ gdje se tražilo od ispitanika da procijene u kojoj mjeri je ponuđeni sadržaj dostupan odnosno nedostupan (od *u potpunosti nedostupan* do *u potpunosti dostupan*). Ispitanici su najmanje zadovoljni dostupnošću priuštivog stanovanja i prometnom infrastrukturom, ali iskazuju i relativno nezadovoljstvo komunalnom infrastrukturom, obrazovnim sadržajima, sportsko-rekreacijskim sadržajima, javnim zelenim površinama i šetnicama tj. zelenom infrastrukturom i javnim plažama. Slične udjele (ne) zadovoljstva pokazuju i grafički prikazi na razini MO ili GK gdje ispitanici žive. Slijede rezultati dostupnosti sadržaja za grad Dubrovnik: priuštivo stanovanje (M=1.676, SD=0.795), obrazovni sadržaji (M=2.861, SD=0.997), turistički sadržaji (M=3.362, SD=1.107), društveni i kulturni sadržaji (M=3.185, SD=1.046), sportski i rekreacijski sadržaji (M=2.735, SD=0.964), javne zelene površine (M=2.456, SD=1.019), javne plaže (M=2.962, SD=1.059), šetnica (M=3.059, SD=1.103), prometna infrastruktura (M=1.889, SD=0.873) i komunalna infrastruktura (M=2.268, SD=0.961). Uzimajući u obzir dobivene vrijednosti, priuštivo stanovanje je najnedostupnije prema percepciji ispitanika, a najdostupniji su turistički sadržaji. Rezultati su vidljivi na grafičkom prikazu koji slijedi. Prostorne specifičnosti analizirane su u kasnijem dijelu prikaza rezultata, ovdje je dan samo generalni prikaz na razini ukupnog broja sudionika u anketi.

Kako bi se upotpunila analiza, postavljeno je otvoreno pitanje: „*Ako smatrate da je potrebno istaknuti još neki sadržaj navedite koji i ocijenite ga.*“, međutim na to pitanje je dalo odgovor samo 68 (21,95%) ispitanika (pitanje nije bilo obavezno), ali dio je odgovorio da ne zna ili da nema prijedlog što stoga čini manjim broj odgovora koji se odnose na sadržaje te ih je u analizu ušlo ukupno 63²². Usprkos malom broju dobivenih odgovora, uočeno je da je 10 sudionika izrazilo potrebu za boljom dostupnošću zdravstvenih usluga. Zatim slijede teme *Prometna infrastruktura, Turizam, Sadržaj, Javni prostor, Komunalna pitanja i Razvoj*. Primjer navedenih sadržaja i komentara su sljedeći odgovori ispitanika, te su preuzeti izravno iz anketnog upitnika:

„*Zdravstvo, problem s liječnicima i terapeutima za djecu.*“

„*Prostor za koncerte na otvorenom, zabavni sadržaji za domaće ljude IZVAN STAROG GRADA, polivalentna dvorana za zimu, parkovi, zelene površine, NEMA STABALA U GRADU.*“

„*Nemamo prostor za kućka, mogu s kućkom jedino pločnikom šetat*“

„*Nemamo nikakvih sadržaja, zar ste slijepi*“

„*Loša povezanost Elafita s Gradom*“

„*Potrebno je uvesti razvrstavanje otpada. Kontejneri za smeće narušavaju izgled mjesta*“

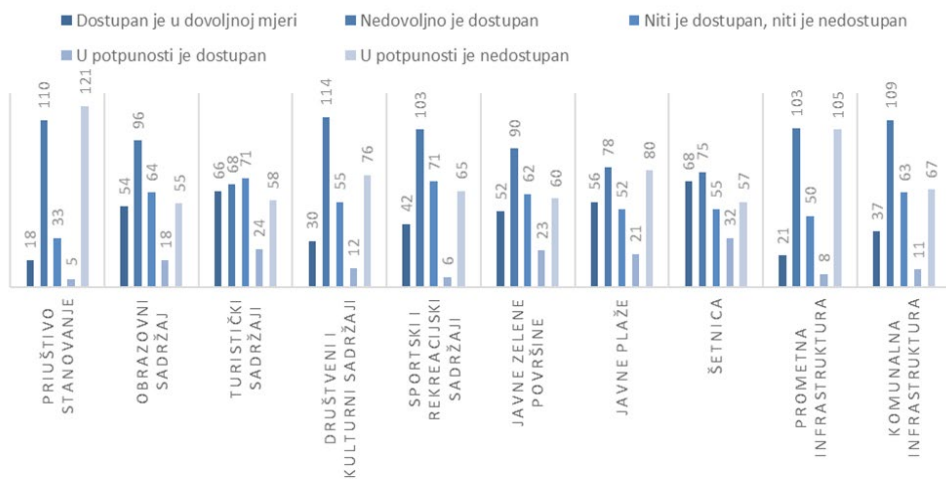
„*Zabava*“

„*Teško je istaknuti dodatni sadržaj kad je i osnovni malo ili nikako dostupan.*“

„*biciklistička staza, kante za smeće, kontejneri za reciklažu, ZELENI PARKOVI!*“

„*Nestaju ljudi i stil života koji čine Gk.*“

DOSTUPNOST SADRŽAJA - GK/MO

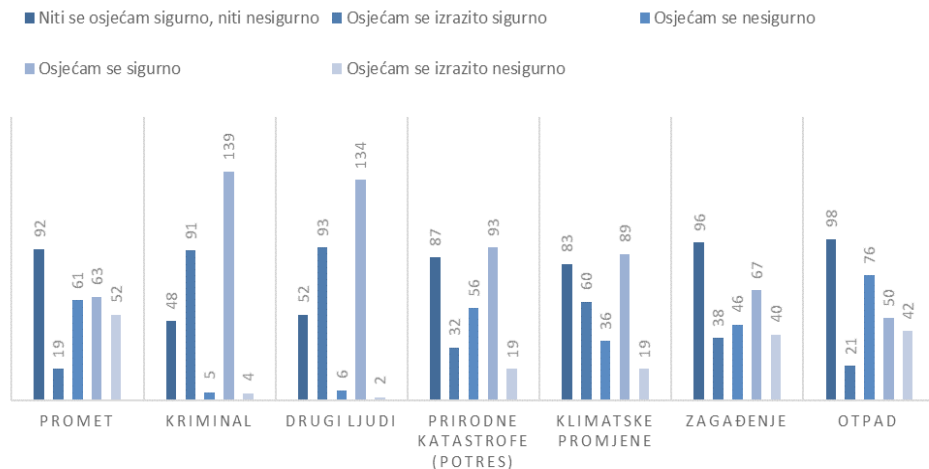

Grafički prikaz 12 - Dostupnost sadržaja po gradskom kotaru ili mjesnom odboru u Dubrovniku.

Ispitanici su najmanje zadovoljni dostupnošću priuštivog stanovanja i prometnom infrastrukturom, ali iskazuju i relativno nezadovoljstvo komunalnom infrastrukturom, obrazovnim sadržajima, sportsko-rekreacijskim sadržajima, javnim zelenim površinama i šetnicama tj. zelenom infrastrukturom i javnim plažama. Slične udjele (ne)zadovoljstva pokazuju i grafički prikazi na razini MO ili GK gdje ispitanici žive. Slične udjele (ne)zadovoljstva pokazuju i grafički prikazi na razini MO ili GK gdje ispitanici žive. Slijede rezultati: priuštivo stanovanje ($M=1.871$, $SD=0.965$), obrazovni sadržaji ($M=2.596$, $SD=1.175$), turistički sadržaji ($M=2.756$, $SD=1.247$), društveni i kulturni sadržaji ($M=2.261$, $SD=1.089$), sportski i rekreacijski sadržaji ($M=2.376$, $SD=1.053$), javne zelene površine ($M=2.610$, $SD=1.227$), javne plaže ($M=2.512$, $SD=1.282$), šetnica ($M=2.801$, $SD=1.306$), prometna infrastruktura ($M=2.038$, $SD=1.042$) i komunalna infrastruktura ($M=2.359$, $SD=1.090$). Potrebno je naglasiti da su prostorne specifičnosti analizirane u kasnijem dijelu prikaza rezultata, ovdje je dan samo generalni prikaz na razini ukupnog broja sudionika u anketi.

Što se tiče pitanja o osjećaju sigurnosti, samo 6 ispitanika ističe da se ne osjeća sigurno u Dubrovniku dok njih 277 (97,9%) iskazuje stav da se osjeća sigurno u gradu Dubrovniku. U nastavku je prikaz²³ specifičnih aspekata sigurnosti ili ugroženosti u MO ili GK u kojima ispitanici žive, a koji ukazuje da su promet ($M=2.777$, $SD=1.173$), zagađenje ($M=3.059$, $SD=1.218$) i otpad ($M=2.763$, $SD=1.123$) problemi koje ispitanici smatraju najviše ugrožavajućima.

OSJEĆAJ SIGURNOSTI

Grafički prikaz 13 - Osjećaj sigurnosti po gradskom kotaru ili mjesnom odboru prema različitim aspektima sigurnosti.

OSJEĆATE LI SE SIGURNO U DUBROVNIKU?

Grafički prikaz 14 - Osjećate li se sigurno u Dubrovniku?

NA TEMELJU NAVEDENOGA MOŽEMO ZAKLJUČITI DA SU ISPITANICI ZADOVOLJNI SIGURNOŠĆU, ALI DA JE NUŽNO UNAPREĐENJE UKUPNE DRUŠTVENE I TEHNIČKE INFRASTRUKTURE: STAMBENE (PRIUŠTIVO STANOVANJE!), PROMETNE, ZATIM KOMUNALNE I ZELENE INFRASTRUKTURE (UKLJUČUJUĆI I PROSTORE ZA SPORTSKE SADRŽAJE I ŠETNICE I SL.) ONO ŠTO JE IZNIMNO VAŽNO ZA UNAPREĐENJE ZADOVOLJSTVA KVALITETOM ŽIVOTA SUDIONIKA ANKETNOG ISTRAŽIVANJA.

SPECIFIČNE TEME GENERALNOG URBANISTIČKOG PLANA I PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA DUBROVNIKA

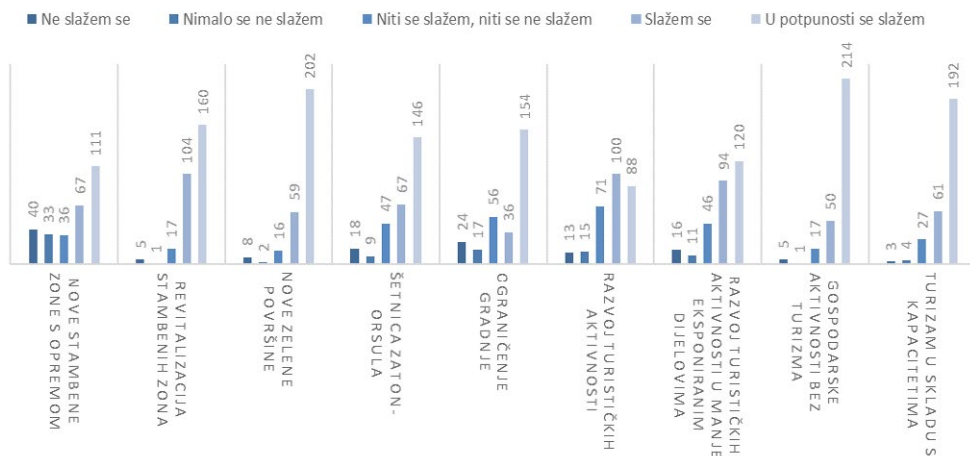
U ovom tematskom segmentu anketnog upitnika ispitivali su se stavovi o relevantnim sadržajima i prometnoj infrastrukturi koje bi bilo (ili ne) potrebno uvesti navedenim prostornim planovima te iskustvima i navikama korištenja određenih oblika prijevoza, odnosno kretanja u obavljanju svakodnevnih aktivnosti. Ovaj set pitanja omogućuje detaljnije uvide u prethodno opisane teme kvalitete života i dostupnosti urbanistički relevantnih sadržaja i infrastrukture. Kao što je ranije u studiji napomenuto, pitanja za anketu formulirana su na temelju proučavanja relevantnih dokumenata i fokus grupa, intervjua te urbanističkih analiza koje su prethodile njezinoj provedbi kako bi se stekli uvidi u specifične aspekte izmjena i dopuna prostornih planova, utemeljene na participativnom procesu.

U nastavku je grafički prikaz stupnja slaganja (uz skalu slaganja od 1-5, pri čemu je 1 najniža razina slaganja, a 5 najviša) ispitanika sa sljedećim tvrdnjama (poredak odgovara grafičkom prikazu) o sadržajima koje treba uvesti prostornim planovima Grada Dubrovnika:

1. Dubrovniku su potrebne nove stambene zone opremljene pratećim sadržajima (vrtići, park, škola i dr.). (M=3.638, SD=1.407)
2. Dubrovniku je potrebna revitalizacija postojećih stambenih zona opremanjem pratećim sadržajima (vrtić, park, škola i dr.). (M=4.453, SD=0.717)
3. Dubrovniku je potrebno uvođenje novih zelenih površina. (M=4.571, SD=0.781)
4. Dubrovniku je potrebna šetnica (lungo mare) na potezu od Zatona do Orsule. (M=4.125, SD=1.093)
5. Dubrovniku je potrebno strogo ograničenje daljnje izgradnje. (M=3.997, SD=1.267)
6. Dubrovniku je potreban razvoj različitih turističkih aktivnosti (izletnički turizam, turizam u OPG-ovima...). (M=3.812, SD=1.084)
7. Dubrovniku je potreban razvoj turističkih aktivnosti u manje ekspaniranim dijelovima. (M=4.031, SD=1.072)
8. Dubrovniku je potreban razvoj novih gospodarskih aktivnosti koje nemaju veze s turizmom. (M=4.641, SD=0.705)
9. Dubrovniku je potreban razvoj turizma u skladu s nosivim kapacitetom destinacije. (M=4.512, SD=0.819)

Rezultati ukazuju na relativno visok stupanj suglasnosti među ispitanicima o potrebama Dubrovnika u području urbanističkog planiranja, s naglaskom na unapređenje zelenih površina, turizma, i razvoju gospodarskih aktivnosti izvan turizma. Variranje u stavovima također naglašava potrebu za prilagodbom planova kako bi se zadovoljile različite preferencije građana.

SADRŽAJ ZA PROSTORNE PLANOVE

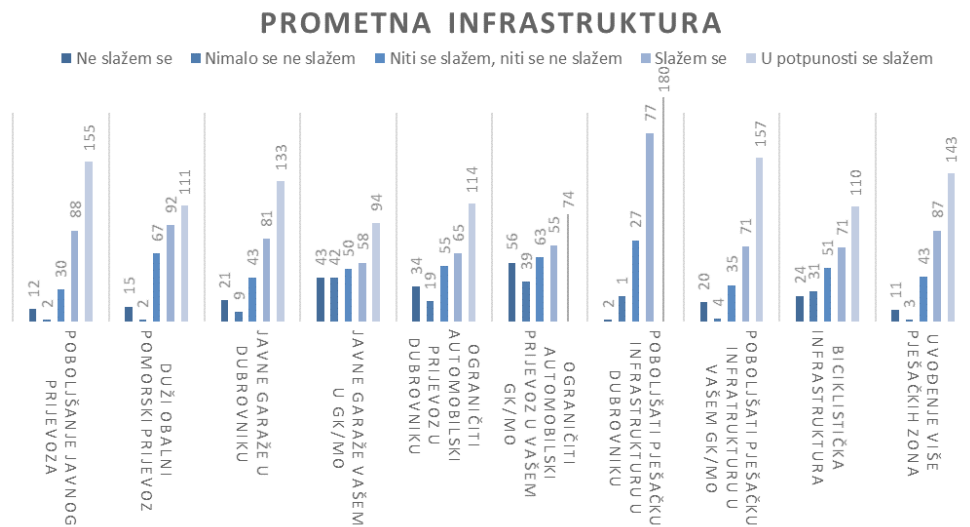

Grafički prikaz 15 - Sadržaj za prostorne planove.

Zatim je postavljeno pitanje o prometnoj infrastrukturi u kojemu su ispitanicima ponuđene sljedeće tvrdnje (uz skalu slaganja od 1-5, pri čemu je 1 najniža razina slaganja, a 5 najviša):

1. Potrebno je poboljšati javni prijevoz. ($M=4.331$, $SD=0.876$)
2. Potrebno je uvesti javni dužobalni pomorski prijevoz (pomorska linija javnog prijevoza). ($M=4.028$, $SD=0.946$)
3. Potrebno je izgraditi javne garaže na što više lokacija u Dubrovniku. ($M=4.073$, $SD=1.089$)
4. Potrebno je izgraditi javnu garažu u Vašem MO/GK. ($M=3.415$, $SD=1.443$)
5. Potrebno je ograničiti automobilski promet u Dubrovniku. ($M=3.770$, $SD=1.269$)
6. Potrebno je ograničiti automobilski promet u Vašem MO/GK. ($M=3.240$, $SD=1.382$)
7. Potrebno je poboljšati pješačku infrastrukturu u Dubrovniku. ($M=4.509$, $SD=0.724$)
8. Potrebno je poboljšati pješačku infrastrukturu u Vašem MO/GK. ($M=4.244$, $SD=1.009$)
9. Potrebno je uvesti biciklističku infrastrukturu na što više lokacija u Dubrovniku. ($M=3.714$, $SD=1.339$)
10. Potrebno je uvesti pješačke zone na što više lokacija u Dubrovniku. ($M=4.240$, $SD=0.917$)

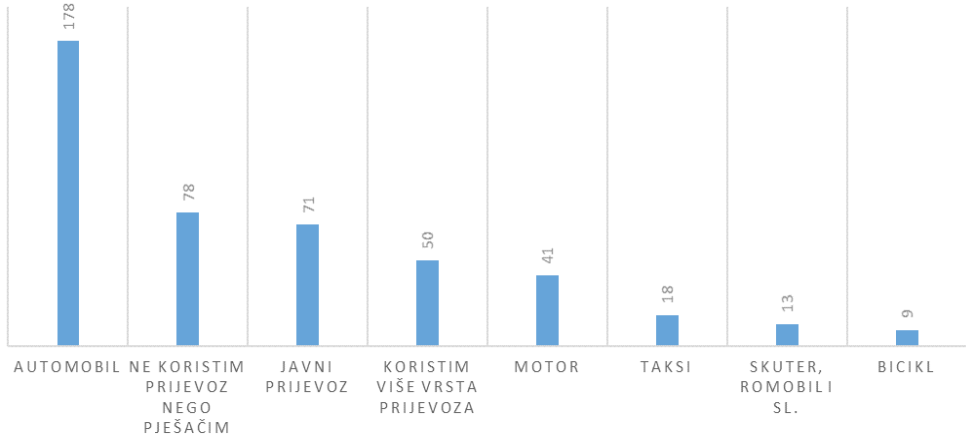
Rezultati ukazuju na visoku razinu potpore unapređenju javnog prijevoza, pješačke infrastrukture u Dubrovniku, uvođenju dužobalnog pomorskog prometa te uvođenju javnih garaža, dok postoji umjerenija potpora idejama poput ograničenja automobilskog prometa u određenim područjima (u Dubrovniku i na razini gradskih kotara i mjesnih odbora).

Grafički prikaz 16 - Pitanje unapređenja prometne infrastrukture.

U pitanju koje slijedi tražilo se objašnjenje prethodnog odgovora o razlozima odabira određenog tipa prijevoza/kretanja - prevladavaju odgovori koji navode gužvu i nedovoljno kvalitetan javni prijevoz kao glavne razloge korištenja automobila, dok oni koji pješače i voze bicikl u svakodnevnom obavljanju aktivnosti ističu ljepotu Dubrovnika za šetnju, izbjegavanje problema s parkiranjem i sl. Svakodnevno najviše koriste automobil (N=178), ali značajan dio koristi javni prijevoz (N=71) ili ide pješice (N=78), dok četvrtina ispitanika koristi različite vrste prijevoza (N=50). Ističu da je potrebno značajno unaprijediti pješačku infrastrukturu u čitavom gradu (N=178), dok se na razini MO ili GK u kojemu žive u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom samo malo manji dio ispitanika (N=157).

IZBOR PRIJEVOZNOG SREDSTVA

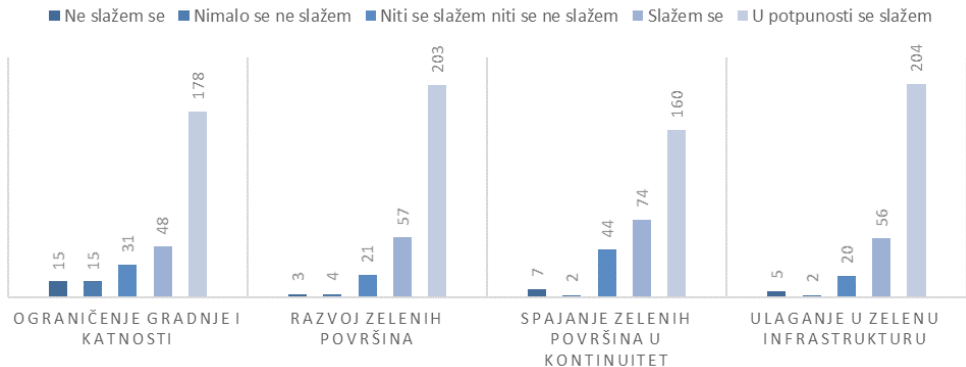

Grafički prikaz 17 - Osobni izbor prijevoznog sredstva.

Posljednji dio se odnosi na pitanja razvoja održivog razvoja u Dubrovniku, te se odnosilo na procjenu sljedećih elemenata održivog razvoja Dubrovnika:

1. potreba ograničenja izgradnje velikih gabarita, broja stanova i apartmana te visoke katnosti ($M=4.251$, $SD=1.162$)
2. potreba značajnog unapređenja postojećih javnih zelenih površina (veća zastupljenost) ($M=4.582$, $SD=0.761$)
3. potreba povezivanja javnih zelenih površina u kontinuirane šetnice ($M=4.334$, $SD=0.873$)
4. potreba većeg ulaganja u javnu zelenu infrastrukturu ($M=4.585$, $SD=0.756$)

ODRŽIVI RAZVOJ

Grafički prikaz 18 - Održivi razvoj u Dubrovniku.

Ispitanici su iskazali umjereno snažan stav prema potrebi ograničenja u gradnji velikih objekata, broja stanova i apartmana, kao i visokih katnosti. Srednja vrijednost 4.251 ukazuje na općenito pozitivan stav prema ovom pitanju, iako postoji varijacija ($SD=1.162$) u odgovorima ispitanika. Ispitanici snažno podržavaju ideju značajnog unapređenja postojećih javnih zelenih površina, izražavajući visoku razinu želje za većom zastupljenošću ovih prostora. Srednja vrijednost od 4.582 ukazuje na izrazito pozitivan stav ($SD=0.761$). Također pokazuju pozitivan stav prema ideji povezivanja javnih zelenih površina kako bi se stvorile kontinuirane šetnice. Srednja vrijednost 4.334 ukazuje na umjerenu potporu ($SD=0.873$). Posljednje, iskazan je visok stupanj potpore za povećano ulaganje u javnu zelenu infrastrukturu. Srednja vrijednost od 4.585 označava snažan pozitivan stav ($SD=0.756$).

IZ NAVEDENOG MOŽEMO ZAKLJUČITI KAKO STANOVNICI DUBROVNIKA U VISOKOM POSTOTKU PODRŽAVAJU ULAGANJE U JAVNU ZELENU INFRASTRUKTURU ŠTO BI VJEROJATNO REZULTIRALO I VIŠIM UDJELOM ONIH KOJI KORISTE ODRŽIVE OBLIKE MOBILNOSTI PRI OBAVLJANJU SVAKODNEVNIH AKTIVNOSTI, POSEBNO AKO BI JAVNI PRIJEVOZ BIO KVALITETNIJI, ODNOSNO UNAPRIJEĐEN TE SMANJENE GUŽVE.

TEMATSKI PRIKAZ NAJVAŽNIJIH NAGLASAKA

DESK ANALIZA

Na temelju provedenih analiza koje su ovdje prikazane samo u svojim relevantnim aspektima i kao integralni elementi dokumenata radi mogućnosti usporedbe i sinteze, zaključujemo da postoje kvalitetne stručne podloge, posebno krajobrazna i konzervatorska podloga, te drugi dokumenti koji omogućuju izdvajanje osnovnih razvojnih prostornih komponenti za kvalitetan i znanstveno i stručno utemeljen koncept izmjena i dopuna prostornih planova. Svi analizirani dokumenti usklađeni su s državnom i europskom regulativom što omogućuje njihovu daljnju implementaciju. Iako često primjećujemo ponavljanje fraza o održivom razvoju, integriranom teritorijalnom razvoju i ujednačavanju prostornih i drugih nejednakosti, u navedenim dokumentima jasno je vidljivo da postoji razlika u kvaliteti uvida te da određene prostorne značajke mogu i trebaju ostati „neujednačene“, ali svakako sačuvane od negativnih utjecaja. Navedeno je moguće sagledati kroz različite prostorno-funkcionalne cjeline, pri čemu se svakako izdvajaju Elafiti uključujući morski pojas, Gornja sela i zaštićeni dijelovi prirode koje treba sačuvati u njihovom što izvornijem obliku, uz unapređenje osnovnih funkcija koje izravno utječu na kvalitetu života lokalnog stanovništva. Plan upravljanja svjetskim dobrom „Starim gradom Dubrovnikom“ u svojim analitičkim podlogama koje se odnose na društvene (sociološke) i demografske aspekte te participaciju civilnih aktera pruža kvalitetne uvide u potrebe građana, ali se odnosi isključivo na prostor pod zaštitom UNESCO-a, koji je specifičan i

tako ga treba sagledavati u planiranju prostora. Preporuka je da se sagledava kroz detaljnije planiranje koje se „spušta“ ispod razine GUP-a i prostornog plana, upravo radi njegove osjetljivosti i specifičnosti. Ograničavanje negativnih urbanizacijskih djelovanja treba biti iznad pretjeranog razvoja u vidu širenja građevinskih zona, već treba dati prioritet urbanoj sanaciji i transformaciji prostora te razvoju zelene infrastrukturne mreže. Vrednovanja prirodnog i kulturnog krajolika iznesena u stručnim podlogama treba svakako uzeti kao prioritet prostornog planiranja, a od njihovih smjernica odustajati samo ukoliko nema druge mogućnosti za razvoj od vitalnog značaja za čitavu zajednicu (zaštita općeg dobra mora biti i ostati prioritet), nikako za pojedinačne ekonomske, političke ili ine interese. Posebnu važnost predstavlja i participativni aspekt predlaganja izmjena i dopuna prostornih planova jer odudara od zakonom postavljenih (minimalnih i nedovoljnih) uvjeta uključivanja javnosti te omogućuje prikupljanje, analizu i implementaciju prijedloga i potreba stanovnika u obuhvatu navedenih prostornih planova. Sociološka studija osim prijedloga i zahtjeva koji imaju mogućnost prostorne implementacije u planove obuhvatiti i ostale stavove i traženja te uvide u stanje i moguća unapređenja kvalitete života stanovnika kako bi mogla poslužiti kao osnova za buduće razvojne planove, strategije i politike te djelovanje samih civilnih i drugih aktera u rješavanju brojnih prostornih i drugih problema s kojima se susreću u svakodnevnom životu. Sociološka analiza predstavlja samo pripremnu fazu za nastavak istraživanja participativnim alatima, kroz participativni proces osmišljen isključivo u navedenu svrhu. Sociološka studija objedinit će sve elemente procesa, njegove rezultate i bit će javno predstavljena i dostupna po završetku ukupnog procesa prijedloga sveobuhvatnih izmjena prostorno planske dokumentacije radi transparentnosti procesa i trajne javne dostupnosti prikupljenih podataka.

U svrhu komparacije dobivenih rezultata desk analize i rezultata kvalitativnog dijela istraživanja, zaključci su se grupirali u 9 tema. Prva tema se odnosi *Prostorno planiranje i urbanizam* i onda se odnosi primarno na *Strategiju razvoja Urbanog područja Dubrovnik, Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“* i *Zeleni plan* i *Program razvoja zelene infrastrukture* (dokumenti EU i RH). Primarno daju smjernice održivog prostornog planiranja. *Smjer gospodarskog razvoja* obuhvaća dokument *Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“*, a prema tome se može zaključiti da Grad Dubrovnik štiti i upravlja svjetskim dobrom poštujući zahtjeve društvene, ekološke i gospodarske održivosti – *Živi grad!* Nastavak trajne brige o stanju građevinskog fonda putem organiziranih i strogo nadziranih intervencija te ojačanje građevinskih struktura radi otpornosti na potres i rizike. Prema *Strategiji razvoja Urbanog područja Dubrovnika* potrebno je prilikom planiranja novih društvenih funkcija i infrastrukture usmjeravati prema onim područjima koja bilježe demografski rast, dok je istovremeno potrebno odgovoriti na izazove, poput gentrifikacije i litoralizacije, u onim područjima koja bilježe demografsku stagnaciju i pad. Tema *Planiranje javnih sadržaja* se odnosi na zaključke plana upravljanja koji se odnose na očuvanje „živog“ grada, odnosno na kvalitetu i način života lokalnog stanovništva. Osim toga, važno je prilikom javnih sadržaja osvrnuti

se na zelene i održive politike, pa se iz toga razlog *Program razvoja zelene infrastrukture* u ovoj studiji odnosi na doprinos održivom društvenom, gospodarskom i prostornom razvoju - racionalnom korištenju prostora i raspoloživih resursa, što usmjerava aktivnosti prema napuštenim, zapuštenim i podiskorištenim zgradama i prostoru njihovog neposrednog okoliša. *Prometna povezanost* se odnosi na organizaciju održivog prometnog sustava i povećanja protočnosti prometa opisanog u planu upravljanja. *Komunalna opremljenost* se odnosi na osiguranje zdravog i sigurnog okoliša usklađenog sa suvremenim tendencijama u prevenciji štetnih klimatskih promjena, točnije nastavak trajne brige o stanju građevinskog fonda putem organiziranih i strogo nadziranih intervencija te ojačanje građevinskih struktura radi otpornosti na potres i rizike (plan upravljanja). Nadalje, *Vrednovanje kulturne baštine* obuhvaća više dokumenata s obzirom na važnost ukupnog dubrovačkog baštinskog nasljeđa: plan upravljanja navodi nužnu zaštitu, očuvanje i unapređenje, te planiranje korištenja svjetskog dobra i njegova okruženja, konzervatorske smjernice savjetuju integralnim vrednovanjem i međudjelovanjem svjetskog dobra i njegovog urbanog okruženja po područjima zajedničkih obilježja utvrđivanje strategije očuvanja prihvatljivog okruženja povijesne jezgre grada od negativnih utjecaja na izvornost i cjelovitost dobra svjetske baštine. Ovi utjecaji mogu se pojaviti u različitim oblicima i stupnjevima intenziteta, odnosno mogu imati različiti učinak na pojedine sastavnice i atribute dobra svjetske baštine. Pojedini utjecaj može biti vizualni, fizički, izravan, neizravan, kumulativni, reverzibilni, ireverzibilni, trajni ili privremeni(...). U dokumentima koji se odnose na zelenu infrastrukturu veliki potencijal predstavlja kombiniranje prirodnih i baštinskih elemenata u (prostornom) razvoju pri čemu se sve stavlja u primarnu funkciju podizanja kvalitete života i očuvanja krajolika. Posljednje, *Novi koncept prostornog razvoja grada Dubrovnika* obuhvaća dokument zelene infrastrukture i prvenstveno se odnosi na prostorne planove i sam prostor koji je predmet ove analize važno je naglasiti da veliki potencijal predstavlja kombiniranje prirodnih i baštinskih elemenata u (prostornom) razvoju pri čemu se sve stavlja u primarnu funkciju podizanja kvalitete života i očuvanja krajolika. Teme *Detaljnije planiranje i natjecaji* i *Smjer širenja grada* nisu obuhvaćene ovom analizom.

TEMELJNI STAVOVI STRUČNJAKA

Prikaz rezultata fokus grupa i intervjua sa stručnjacima je predstavljen prema temama koje su obrađivali protokoli intervjua i fokus grupa, kao i prethodno prikazani rezultati desk analize. Teme su organizirane na slijedeći način: *prostorno planiranje i urbanizam, smjer gospodarskog razvoja, planiranje javnih sadržaja, prometna povezanost, komunalna opremljenost, smjer širenja grada, vrednovanje kulture i baštine i novi koncept prostornog razvoja grada Dubrovnika.*

TEMA 1 – PROSTORNO PLANIRANJE I URBANIZAM

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Ozbiljan problem UNESCO-m zaštićenog Starog grada Dubrovnika kao „mrtvog grada“, broj stanovnika stalno opada, a uvjeti i kvaliteta života su loši (nema sadržaja i mogućnosti oživljavanja zbog prevelike opterećenosti turizmom). Stanovanje planirati u drugim dijelovima. Postoje neiskorišteni potencijali grada Dubrovnika i okolice za izmještanje pojedinih funkcija, nužan kvalitetniji i pravedniji raspored sadržaja (podizanje kvalitete života). Problem nedefiniranog tipa turizma – potrebno je stvoriti uvjete za turizam koji će pomoći razvoju, a ne štetiti Dubrovniku i stanovnicima. Istaknut je problem neusklađenosti zakonodavnog okvira i nadležnosti različitih institucija koje često imaju oprečne zahtjeve (na čemu treba kontinuirano raditi). Nužno odrediti i limitirati opterećenje prostora (prometom, turizmom, izgradnjom) i zaštititi, tj. obavezno unaprijediti zelene prostore (parkovi, urbano zelenilo i dr.) zbog autentičnosti ambijenta i klimatskih promjena. Zaštititi i unaprijediti ruralni (nevidljivi Dubrovnik), potrebno je strateški planirati prostor upravo u tom smislu – očuvati i potaknuti poljoprivredu (OPG-i, ekološka poljoprivreda), ruralni prostor i stanovnike, omogućiti kvalitetu života i održivi turizam (biciklističke rute i dr.). Razvoj Gruža kao „novog grada“, obnova *brownfielda* u Gružu (TUP) Sačuvati vizuru iz Grada, ne samo na Grad. Zaštititi i sačuvati javni prostor (spriječiti privatizaciju) i urbane zelene zone (neovisno o vlasništvu).

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Pretjerani turizam i sezonalnost rade štetu. Gruž je formiran kao novi centar grada, ali treba urbanistički odrediti podcentre i dati im sve potrebne funkcije, istaknut problem prometa. Ključ sagledavanja su dnevne migracije u aglomeraciji, nužna je urbana sanacija i preobrazba, detaljno planirati promet i provjeriti njegovu smislenost (zaleđe...), Gruž nema dovoljno sadržaja, nužni su DPU-i. Očuvati otoke i more, estuarij Omble, Lokrum, plato Srđa; proglasiti parkom prirode što više dijelova otoka i zelenih zona, širenje grada ne smije zahvatiti i uništiti Gornja sela, ona su botanički rariteti; smanjiti svjetlosno zagađenje; urbana ekologija kao važan razvojni aspekt.

Fokus grupa 3 – Dubrovnik, udruge

Istaknut je stambeni problem u Dubrovniku (priuštivo stanovanje), problem javnog prostora i potreba za detaljnim planom za povijesnu jezgru. Istaknut problem prometa i važnost disperzije sadržaja, policentričnosti. Važna je povezanost otoka i omogućavanje sadržaja za stanovnike. Prijedlog da ljetnikovci mogu biti mjesta za udruge (kojima nedostaje prostora), obnovljeni prema propisima struke.

Fokus grupa 4 – Dubrovnik, mjesni odbori

Ističe se potreba za razvojem područja mjesnih odbora, eventualno širenje građevinskih zona, ali u skladu s okolišem uz zaštitu vrijednih vizura i baštine na korist prvenstveno lokalne zajednice (rješavanje stambenog pitanja i zadržavanje mladih obitelji). Riješiti nedostatak javnih i društvenih sadržaja te unaprjeđenje infrastrukture u svrhu boljeg prometnog povezivanja i poboljšanja kvalitete života (npr. trajektno pristanište, obilaznica Orašca, odvojak za Bosanku...).

Fokus grupa 5 – Dubrovnik, gradski kotari

Ističe se važnost / prioritet zaštite zelenila, proširivanje šetnica, povezivanje parkova i sprečavanje privatizacije zelenih prostora, preizgrađenosti. Nužno je uređivanje i održavanje zelenih površina u urbanom području, očuvanje povijesnih puteva kao pješačkih koridora i promet „okrenuti OD Grada“, a ne da dolazi do Grada, tuneli i garaža iza Grada kao rješenje uz stimulaciju javnog gradskog prijevoza. Istaknuto je neriješeno pitanje daljnjeg širenja grada, GK Komolac želi sve sadržaje ali ostaje problem klizišta (i traže izmještanje Libertasa). Postavljeno je pitanje prometa - brza cesta ugrožava izvor Omble, s tim povezan i zahtjev za izmještanje industrijske zone.

Intervju

Ravnomjerni razvoj uz očuvanje autentičnosti i zadovoljavanje novih potreba. Novo središte Gruž. Dostupnost obalnog područja. Uravnoteženi razvoj temeljen na aspektima: ljudi, prostor (mjesto), planiranje- održivi razvoj, ekologija, pejzaž i odgovarajuća gospodarska struktura. Novi urbani centri mogu se planirati i u komolačkoj dolini ili gornjim selima. Izbjeći širenje u primorje. Ne širiti kapacitete u urbanom dijelu Dubrovnika

TEMA 2 – SMJER GOSPODARSKOG RAZVOJA

Fokus grupa 1 – Zagreb, stručnjaci

Kao i ranije, naglašena je prostorna i sadržajna diverzifikacija turizma, bez uništavanja ruralnih područja i uz poštivanje nosivog kapaciteta Dubrovnika. Zaštititi i unaprijediti ruralni (nevidljivi Dubrovnik), potrebno je strateški planirati prostor upravo u tom smislu – očuvati i potaknuti poljoprivredu (OPG-i, ekološka poljoprivreda), ruralni prostor i stanovnike, omogućiti kvalitetu života i održivi turizam (biciklističke rute i dr.), fokusirati se na održivu mobilnost i oprez da prometna infrastruktura ne uništi ruralne dijelove poput Gornjih sela. Naglašavaju potrebu poštivanja krajobrazne studije.

Fokus grupa 2 – Dubrovnik, stručnjaci

Pretjerani turizam i sezonalnost rade štetu, Gruž je formiran kao novi centar grada, ali treba urbanistički odrediti podcentre i dati im sve potrebne funkcije, istaknut problem prometa. Zalažu se za očuvanje otoka i zaštitu mora, estuarija Omble, Lokruma, platoa Srđa. Smatraju također da je potrebno proglasiti parkom prirode što više dijelova otoka i zelenih zona, da širenje grada ne smije zahvatiti i uništiti Gornja sela, ona su „botanički rariteti“;. Vide urbanu ekologiju kao važan dio cjeline razvoja dubrovačkog prostora.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Tema nije obuhvaćena fokus grupom zbog specifičnih interesa sudionika.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Tema nije obuhvaćena fokus grupom zbog specifičnih interesa sudionika.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

„Grad kao mjesto života, a ne kulturni centar“, to je mjesto života (namjena M5), nužno je izraditi plan kapaciteta nosivosti i primjenjivati konzervatorsku podlogu i smjernice koje su dane od drugih stručnjaka za kulturnu baštinu, ograničiti turističke djelatnosti i omogućiti život u Gradu. Potrebno je očuvati stečena prava stanara.

Intervju

Predlažu ulaganje u razvoj poljoprivrede, novih industrija i u Sveučilište u Dubrovniku. Poticanje uvjeta za razvoj „novih industrija“ poput IT industrije ili kulturne industrije u svrhu privlačenja mladih ljudi u Dubrovnik. Iz ekološke perspektive, smjer razvoja gospodarstva se ogleda u vidu obnovljivih izvora energije i racionalnog korištenja poljoprivrednih zemljišta. Predlaže se za primjer razvoj mediteranske kulture biljaka (začinsko bilje, masline, bademi i tako dalje). Smatraju da se gospodarski razvitak može postići u održivom suživotu turizma i cjelogodišnjeg stanovanja.

TEMA 3 – PLANIRANJE JAVNIH SADRŽAJA

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Zaključak fokus grupe 1 vezano za temu planiranja javnih sadržaja je usmjeren na ravnomjeran (prostorni) razvoj. Naglasak se stavlja na očuvanje prirode i obalnog područja, uz Gruž kao novi centar, a Stari Grad promišljati kroz povećanje kvalitete života i stambene politike kroz izradu planova upravljanja. U široj gradskoj zoni smatraju da je potrebno poticati novu stanogradnju i širenje grada uz prostorno planiranje. Prostor sagledan cjelovito, zajedno sa zaleđem i Elaftima. Ozbiljno osmisliti viziju razvoja grada – baština

koristiti kao pokretač razvoja, ali uključiti kreativne industrije, obrazovanje (sveučilište...) i uvijek sagledavati cjelinu.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Drže da je važna kulturna infrastruktura, te je potrebno ulaganje u nju. Smatraju da je potrebno sanirati problem svjetlosnog zagađenja Dubrovnika, te da je potrebna izrada detaljnih UPU-a.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Ističu probleme povezane s javnim prostorom, nedostatkom prostora za udruge koji je važan u smislu za stvaranje sadržaja od interesa građana, predlažu različite lokacije prostora i dijeljenje prostora za mlade ali i za sve ostale dobne skupine, starije stanovnike i osobe s invaliditetom.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Pojedinačno prikazano ovisno o potrebama mjesnog odbora.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Nedostatak komunalnih vezova, ali i plaža. Nedostaje sportska i prometna infrastruktura. Zalažu se za zaštitu zelenih površina, povezivanje parkova i sprečavanje privatizacije zelenih površina.

Intervju

Podići kvalitetu života u svim dijelovima Grada Dubrovnika, odnosno ukupnu infrastrukturu i kvalitetu života. Naglašavaju važnost održavanja i ulaganja u zelenu infrastrukturu, uz dostupnost obalnog pojasa i plaža.

TEMA 4 – PROMETNA POVEZANOST

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

SUMP, održiva mobilnost bazirana na jačanju javnog prijevoza i smanjenju automobilske (i prometa u mirovanju), posebnoj organizaciji prijevoza za turiste (garaže na rubnim dijelovima ili izvan grada), omogućiti funkcioniranje prometa za lokalno stanovništvo. Oprezno planirati cestovne infrastrukture kako se ne bi uništili ruralni dijelovi. Odrediti i ograničiti opterećenje prostora prometom.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Vezano za prometnu povezanost, ova se fokus grupa fokusirala na opća pitanja prometa poput generalnog problema s prometnom infrastrukturom i problemom prometne povezanosti. Predlažu detaljno planiranje prometa prvenstveno zbog dnevnih migracija u aglomeraciji. Provjeriti smislenost prometa u dubrovačkom zaleđu.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Predlažu izmještanje kulturnih ustanova do kojih nije moguće pristupiti zbog česte prometne i opće infrastrukturne opterećenosti na prostor Gruža. Smatraju da je potrebno bolje povezati otoke i omogućiti sadržaj za stanovnike otoka.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Pojedinačno prikazano ovisno o potrebama mjesnog odbora. Izdvojeni problemi koji se odnose na prometnu infrastrukturu bi svojim rješenjem sigurno doprinijeli poboljšanju kvalitete života stanovništvu područja koje se navodi: trajektno пристаниште na otocima, obilaznica Orašac i odvojak za Bosanku.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Svi se zalažu za zaštitu zelenila, proširivanje šetnica, povezivanje parkova i sprečavanje privatizacije zelenih prostora, preizgrađenosti, traže uređivanje i održavanje zelenih površina u urbanom području, sačuvati povijesne puteve kao pješачke koridore i promet „okrenuti OD Grada“, a ne da dolazi do Grada, tuneli i garaža iza Grada kao rješenje uz stimulaciju javnog gradskog prijevoza.

Intervju

Ograničavanje osobnog prijevoza, odnosno poticanje korištenja javnog prijevoza. Smatraju da nije isplativo graditi metro unutar grada, posebice zbog geološkog sastava i topografije terena, pa se predlaže izgradnja tunela prema komolačkoj dolini i prema Gornjim selima. Upozoravaju da u slučaju izgradnje obilaznice, da varijanta izgradnje ne smije biti razorna za prostor, već mora omogućiti ljepotu kretanja kroz prostor i izmjenjivanje vidika i pejzaža. Navode kako je prometna mreža Dubrovnika dobra za potrebe lokalnih kapaciteta, ali tijekom ljeta zbog turističke sezone dolazi do opstrukcija u prometu, te se predlaže ulaganje u javni prijevoz kako bi se rasteretio cestovni promet. Za rješavanje zagušenja valja pristupiti dvojako: kod lokalnog stanovništva valja poticati korištenje javnog prijevoza (uz njegovo favoriziranje ispred osobnog, ali uz njegov značajni razvoj i poboljšanje), dok kod turista i stanovništva izvan Dubrovnika valja limitirati ulaz osobnim vozilom prema središtu grada, uz poticanje korištenja javnog prijevoza, ali i osiguravanje

parkinga na rubu grada/šireg centra grada. Također se mora ulagati i u pomorski promet i u održive oblike prometa. Predlaže se uvođenje besplatnog pokaza za sve građane, uvođenje novih linija i pravaca javnog prometa.

TEMA 5 – KOMUNALNA OPREMLJENOST

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Unaprjeđenje zelene infrastrukture zbog autentičnosti ambijenta i klimatskih promjena, te strateški planirati komunalnu infrastrukturu.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Navode urbanu ekologiju kao važan razvojni smjer Grada i okolice. Ističu dolinu u Komolcu uz upozorenje na klizišta zbog čega nije za stanovanje, nego za industrijsku zonu. Pošumljavanje javnih površina.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Komunalnu opremljenost ove fokus grupe možemo promatrati kroz ideju višenamjenskog, dijeljenog, inkluzivnog javnog prostora za koji se zalažu.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Pojedinačno prikazano ovisno o potrebama MO, međutim izdvaja se zajednički problem nedostatka kanalizacijske mreže i neucrtavanja pojedinih dijelova osnovne infrastrukture.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Održavanje postojećih zelenih površina, proširivanje šetnica, izrada brodskih vezova, komunalnih vezova i rješenje komunalnih problema nastalih zbog turizma (gužva, buka, preopterećenost).

Intervju

Po pitanju infrastrukture nužno je rješenje odvodnje i oborinskih voda, te podići razinu opće komunalne opremljenosti.

TEMA 6 – SMJER ŠIRENJA GRADA

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Predlažu Gruž kao novi centar, okolica i zaleđe Dubrovnika pogodno za stanogradnju (priuštivu primarno, ne apartmansku). Sprječiti da *buffer* zona blokira razvoj Gruža, ali uz zaštitu vrijednosti koje su neupitne, odnosno „sačuvati vizuru iz Grada, a ne samo na Grad“.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Poticati širenje grada, ali očuvati otoke i more, estuarij Omble, Lokrum, plato Srđa, dakle sukladno tome proglasiti parkom prirode što više dijelova otoka i zelenih zona, širenje grada ne smije zahvatiti i uništiti Gornja sela. Poticati i dalje Gruž na daljnje formiranje kao novi centar grada uz urbanističke smjernice.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Podatak nije zabilježen na ovoj fokus grupi.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Pojedinačno prikazano ovisno o potrebama MO. Mjesni odbori orijentirani na rješavanje stambenih pitanja kako bi se zadržale mlade obitelji.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Ovo pitanje ostaje neriješeno.

Intervju

Očuvati priobalje i primorje od nove izgradnje; postepeno ublažavanje zabrana kako se udaljavamo od stare gradske jezgre i poticati izgradnju u komolačkoj dolini i na Pobrežju. Ispitati geološki sastav i topografiju prostora prije gradnje zbog problema s klizištima koji postoje. Predlažu da se zabrani izgradnja na velikim zelenim površinama i da se kaskadno usijeca građevine u brda.

TEMA 7 – VREDNOVANJE KULTURE I BAŠTINE

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Potpuna zaštita povijesne jezgre u materijalnom smislu, razvoj ostalih dijelova grada, sagledavanje potreba domicilnog stanovništva, ali uz strogu primjenu konzervatorskih smjernica unutar zidina, ublažavanje prema Gružu (uz opreznju procjenu gdje je to

moguće) radi razvoja funkcija centra. Odlučiti koje su zone turističke, a koje mogu biti mješovite i pružiti osnovu za razvoj grada kao cjeline. Očuvati prostore koji su još uvijek sačuvani od promjena.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Pod pitanjem kulture i baštine, ova fokus grupa je navela važnost kulturne infrastrukture, računanje maksimalne nosivosti posjetitelja koja bi ograničila opterećenje starog dijela grada i zaštitila pomorsko dobro kao nasljeđe kulturne baštine.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Predlažu da se ljetnikovci obnove prema smjernicama struke, te da se dopusti udrugama i ostalim tijelima civilnog društva korištenje prostora u svrhu disperzije sadržaja usmjerene na građane. Dijeljenje prostora s drugim udrugama ili tijelima civilnog društva bi također povećalo multifunkcionalnost i doprinijelo razvoju i jačanju suradnje raznih civilnih udruga.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Pojedinačno prikazano ovisno o potrebama MO.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Smatraju da je potrebno poštivati konzervatorsku podlogu, ali s druge strane da lokalno stanovništvo ipak od turizma živi zarađuje zbog čega prevladava mišljenje da stvari trebaju ostati kako jesu ("čuvanje stečenih prava") po pitanju građevinskih zona.

Intervju

Po pitanju vrednovanja kulturne baštine, zaključci intervjua nalažu da je potrebno očuvati sliku Grada i njegov izuzetni povijesni urbanizam. Zaštititi prostor kroz pametne politike, a povijesni identitet Dubrovnika i okolice zaštititi kao distinktivnu plansku urbanizacijsku matricu. Međutim, rješenje nije niti predložen stav iz Konzervatorske studije da se neizgrađeni dijelovi građevinskog područja pretvore u površine na kojima nije dozvoljena gradnja ili zelene površine. Kao cilj prostornog planiranja navode da je potrebno uskladiti i moderirati različite interese u istom prostoru, odnosno uskladiti razvoj i zaštitu.

TEMA 8 – DETALJNIJE PLANIRANJE I NATJEČAJI

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Slāžu se da je Dubrovniku potrebno detaljno planiranje projekata i strategija urbanog razvoja.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Podržava se UPU kao alat rješavanja većine prostornih problema, ističe problem primjene zakonodavnog okvira i obavezu javnog natječaja.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Izdvajaju potrebu za detaljnim planom za povijesnu jezgru – UPU, te smatraju da su javni natječaji nužni za javne sadržaje kako bi se omogućila kultura stanovanja i kvaliteta prostora.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Slāžu se da je potrebna izrada UPU-a.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Slāžu se da je Dubrovniku potrebno detaljno planiranje projekata i strategija urbanog razvoja.

Intervju

Slāžu se da je Dubrovniku potrebno detaljno planiranje projekata i strategija urbanog razvoja, ali uz kontrole kako bi se spriječilo potencijalno pogodovanje partikularnim interesima. Smatraju da je Dubrovniku potrebna vizija razvoja grada kroz koncept prostornog razvoj i prostornih planova.

TEMA 9 – NOVI KONCEPT PROSTORNOG RAZVOJA GRADA DUBROVNIKA

Fokus grupa 1 – Mjesto provedbe grad Zagreb, stručnjaci

Problem pitanja vizije Dubrovnika – bez toga nema rješenja nijednog problema – prvo je pitanje gospodarske strukture Dubrovnika u budućnosti – unutar scenarija monokulture turizma treba promatrati strategije diverzifikacije tog turističkog proizvoda. Promatrati prostor kroz prostorno, socio-ekonomski i demografski različite cjeline – grad i okolica i na tome temeljiti razvoj uz veliku pažnju da se ruralni dio ne uništi.

Fokus grupa 2 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, stručnjaci

Smatraju da je sveobuhvatna sanacija dugoročno jedino rješenje.

Fokus grupa 3 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, udruge

Javni sadržaji trebaju biti prioritet, potrebna je disperzija sadržaja i dijeljenje, ali se ističe nužnost osiguranja adekvatnog prostora. Policentričnost je nužna; „gradu trebaju radikalna rješenja“.

Fokus grupa 4 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, mjesni odbori

Uređenje infrastrukture, javnih i društvenih sadržaja, unapređenje kvalitete života i eventualno širenje građevinskih (stambenih) zona u skladu s okolišem uz zaštitu vrijednih vizura i baštine na korist lokalne zajednice.

Fokus grupa 5 – Mjesto provedbe grad Dubrovnik, gradski kotari

Žele razvoj u skladu s konzervatorskim i ostalim dokumentima, ali uz obzir prema potrebama stanovnika – „Živi Grad!“

Intervju

Ovisno o perspektivi struke koja odgovara na pitanje, odgovori variraju od prijedloga da se prostori iznimne kulturne važnosti zaštite Ustavom jer su to prostori narodnog identiteta, zatim zaštita čitave dubrovačke urbane regije do planiranja budućnosti grada kroz zaštitu i revalorizaciju povijesnih ambijenata, prostora, parkova, tradicije i načina života. Kako sumira jedan citat iz intervjuja: „Temelj novog koncepta razvoja Grada mora biti izveden iz njegove baštinjene urbane kulture. Ona je proizvela jedinstven i čudesan grad na ideji sklada čovjeka i prirode. Barem Dubrovnik baštini dokumentiranu urbanu genealogiju. Zašto tražiti drugdje ono što je već ovdje?“

TEMELJNI ZAKLJUČCI PROVEDENOG ANKETNOG UPITNIKA

Na početku sumiranja rezultata provedenog anketnog istraživanja napominjemo da su ograničenja istraživanja, uzorak i socio-demografske značajke sudionika prikazane u dijelu opisa metodologije pa se ovdje ne osvrćemo na navedene aspekte istraživanja već na one sadržajne. Na temelju rezultata ankete možemo zaključiti kako je materijalna baština i prirodne ljepote, kao i ukupni kulturni krajolik Dubrovnika ono što ispitanici ističu kao glavne asocijacije i elemente prostornog identiteta Grada Dubrovnika²⁴. Iskazuju ponos na bogatu tradiciju i kulturno-povijesnu baštinu te turizam temeljen na upravo navedenim odlikama (kulturni turizam). No svjesni su da upravljanje turizmom nije dovoljno dobro i da dovodi do preopterećenosti Dubrovnika kao svjetski relevantne turističke de-

stinacije pa posebno ističu gužve (u svakom aspektu) kao ono što kvari neupitno prekrasan dubrovački ambijent. No, usprkos gužvama sigurnost u Dubrovniku ne predstavlja problem, osim što se dio ispitanika ne osjeća sigurno od prometa. Na pozitivne aspekte nadovezuje se generalno zadovoljstvo kvalitetom života u Dubrovniku, ali i jasan stav svih ispitanika da je nužno unapređenje infrastrukture – komunalne, prometne, ali i društvene i kulturne te zelene infrastrukture (što se pojavljuje i kao značajan udio otvorenih odgovora). Problem stanovanja, odnosno priuštivosti stanovanja i kompletne infrastrukture koja prati stambeno naselje također se ističu kao gorući problemi u anketi. Sudionici anketnog istraživanja u visokom postotku podržavaju ulaganje u javnu zelenu infrastrukturu, što ukazuje na sve jaču svijest o njezinoj važnosti za kvalitetu života u svakodnevnom životu stanovnika. Isto tako se ističe potreba unapređenja javnog prijevoza te prometne infrastrukture za održive oblike mobilnosti, posebice pješačke infrastrukture i šetnica. U otvorenim odgovorima sudionici ističu prijedloge sadnje drvoreda, poboljšanja sportsko-rekreativne infrastrukture i igrališta za djecu te potrebu bolje organizacije prometa u mirovanju koji često ometa sigurno kretanje pješaka i biciklista. Među odgovorima koji se odnose na prostorne probleme sudionici ankete ističu problem pretjerane izgrađenosti užeg gradskog tkiva, pretjerano povećanje turističke izgradnje (apartmana) te s time povezanu preveliku katnost i prevelike gabarite novogradnje te preizgrađenost parcela koja često narušava vizuru grada i zbog pretjerane „betonizacije“ ne ostavlja mjesta zelenilu.

RASPRAVA O REZULTATIMA

U uvodnom dijelu elaborirana je specifičnost izrade ove Studije, koja se očituje u primjeni integrativnog participativnog pristupa prikupljanja stavova stručnjaka i civilnih aktera te cjelokupne lokalne zajednice s ciljem oblikovanja sveobuhvatnih izmjena i dopuna na participativnim načelima, tj. u skladu s potrebama lokalne zajednice i stručnim smjernicama (Vukić, Kranjec, 2022). Navedeno predstavlja inovativni princip koji je usmjeren na *ustpostavljanje razumijevanja između različitih aktera, institucija i donositelja odluka u procesima planiranja i upravljanja prostorom*. Stručna medijacija (u ovom slučaju sociološka) omogućuje ujednačenu zastupljenost i sudjelovanje te razradu različitih polazišta i „okvira razumijevanja“ društvenih i prostornih odnosa te uspostavu zajedničkog okvira za evaluaciju i implementaciju temeljnih zajedničkih i relevantnih specifičnih stavova, potreba i prijedloga u izradi prostorno-planske dokumentacije te očuvanju i upravljanju kulturnom baštinom i krajolikom. Balansiranje navedenih pristupa i stavova različitih aktera (Mišetić, 2017; Svirčić Gotovac, Zlatar, 2021) u procesu pripreme i kasnije procesu izrade sveobuhvatnih izmjena i dopuna GUP-a i PPU-a grada Dubrovnika temeljna je svrha ove Studije. Ono predstavlja izazov jer se radi o *kompleksnom prostoru u kojemu se presijecaju prirodni, povijesni, kulturni baštinski aspekti* te se svi zajedno moraju uskladiti sa suvremenim potrebama razvoja i svakodnevnog života u Dubrovniku. Prostorne različitosti u tom su kontekstu izrazite, od zaštićenih i nenaseljenih otoka preko onih naseljenih, do različito urbaniziranih i opremljenih naselja ili ruralnih prostora sve do užeg urbanog područja pod različitim razinama zaštite (UNESCO) i valorizacije određenih prostornih cjelina ili pojedinačnih spomenika. *Takve prostorne različitosti s različitim oblicima i stupnjevima zaštite ujedno su i prostori života te prostori kolektivnih predodžbi, memorije i želja različitih aktera*. Ukratko, radi se o prostoru izrazite društvene kompleksnosti.

No, na temelju provedenog istraživanja vidljivo je da se *stavovi, potrebe i preporuke stručnih i civilnih aktera podudaraju u osnovnoj ideji razvoja Dubrovnika, kao što je vidljivo slaganje navedenih stavova sa strateškim i drugim razvojnim dokumentima*. Naglašeni su održivi razvoj, očuvanje prirodne i kulturne baštine te važnost podizanja kvalitete života stanovnika (uključuje različite aspekte koji će biti naknadno elaborirani), baš kao i osiguravanje cjelogodišnjeg, priuštivog stanovanja te jačanje alternativnih oblika turizma, a zaustavljanje negativnih posljedica masovnog turizma (od apartmanizacije do problema nosivog kapaciteta).

Prethodna sociološka i demografska istraživanja provedena u svrhu izrade Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ (2021.-2026.) u fokus su stavila: *negativne demografske procese (prvenstveno depopulaciju i starenje), narušenu kvalitetu života zbog pretjeranog, nekontroliranog turizma i nedostatka sadržaja potrebnih za svakodnevni život, problem nosivog kapaciteta (engl. carrying capacity), prometne probleme i infrastrukturne probleme, probleme zagadenja i zbrinjavanja otpada te problem*

nestajanja zelenih površina, nedostatak urbanog zelenila i zaštite prirode (padine Srđa). Svi navedeni aspekti vidljivi su i u drugim dokumentima, na primjer u Konzervatorskoj podlozi ističe se da su posebno „problematici zahtjevi za izgradnjom u neizgrađenom području nekadašnjeg kultiviranog ili prirodnog krajolika na atraktivnim lokacijama s pogledom na gradsku jezgru te zahtjevi za radikalnim rekonstrukcijama i adaptacijama karakterističnih povijesnih zgrada na području povijesnih gradskih predgrađa radi novih smještajnih kapaciteta“ (MKM, 2020: 7). Navedeno je također potvrđeno u fokus grupama i intervjuiima sa stručnjacima (lokalnim i nacionalnim), udrugama, kao i predstavnicima mjesnih odbora i gradskih kotara te u rezultatima ankete. Svi sudionici istraživanja isticali su važnost očuvanja i zaštite kulturne baštine, njezinu veliku vrijednost, a stanovnici Dubrovnika isticali su i veliku vezanost uz bogatu povijest i kulturnu baštinu (materijalnu i nematerijalnu) što je u skladu s ranijim istraživanjima (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018).

Uz ranije navedene strateške dokumente, Plan upravljanja Starim gradom Dubrovnikom i druge dokumente koji daju smjernice razvoja, ali ne daju alate provedbe (o čemu svjedoče svi problemi koje su sudionici istraživanja naveli), moramo naglasiti da *Dubrovnik ima izrađenu stručnu konzervatorsku i krajobraznu podlogu visoke kvalitete koje omogućuju kvalitetna urbanistička i prostorno-planska rješenja.*

Međutim, ono što je navedeno od strane svih sudionika u istraživanju jesu *problemi svakodnevnog života* i to primarno *problemi prometa, stanovanja i nedostatka sadržaja* ili njihove dostupnosti što izravno utječe na kvalitetu života i mogućnost ostanka mladih stanovnika. Pritom je *problem priuštivnog stanovanja posebno važan, kao i problem dostupnosti stanova za najam tijekom čitave godine* i po povoljnim cijenama koje su u skladu s mogućnostima mladih i drugih (potencijalnih) cjelogodišnjih stanovnika (zaposlenici u turizmu i ugostiteljstvu i dr.). Predstavnici *mjesnih odbora istaknuli infrastrukturne probleme* (od komunalnih do velikih infrastrukturnih intervencija poput trajektnog pristaništa, obilaznice Orašca, odvojka za Bosanku i dr.) i kao drugo temeljno pitanje (problem) *istaknuli su potrebu širenja građevinskih zona (npr. Elafiti i dr.), ali u skladu sa zaštitom okoliša, uz zaštitu vrijednih vizura i baštine te isključivo na korist lokalne zajednice* (rješavanje stambenog pitanja, zadržavanje mladih obitelji).

Na fokus grupi sa stručnjacima koja je provedena u Zagrebu (stručnjaci, nacionalna razina) istaknuto je kako je *nužno osigurati temeljne sadržaje za svakodnevni život stanovnika, a ne sve usmjeriti na potrebe turizma* (nedostatak regulacije). Ispitanici su u anketnom dijelu istraživanja, baš kao i sudionici iz gradskih kotara istaknuli istu potrebu. Sve u skladu s prethodnim istraživanjima. Ukratko, *stanovnicima nedostaje sadržaja, što se posebno ističe u zimskom periodu, dok je ljeti usmjereno na turizam*. Identičan nalaz postoji u istraživanju kvalitete života u povijesnoj jezgri Dubrovnika provedenom u sklopu izrade Plana upravljanja (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018).

Na temelju desk analize, koja je uključivala i rezultate prethodnih istraživanja, može se zaključiti da *Dubrovnik ima potrebne stručne i znanstvene uvide i podatke za kvalitet-*

no upravljanje prostorom i njegovom zaštitom (misli se na prirodni i kulturni krajolik u cjelini), osim toga *postoji i zakonska osnova za zaštitu prirodnih vrijednosti, zaštitu mora i obalnog pojasa te zaštitu kulturne baštine. No, na terenu je vidljiva suprotna praksa. Sudionici fokus grupa, posebno predstavnici mjesnih odbora i gradskih kotara, isticali su niz problema s prometnom, komunalnom i drugim infrastrukturama te devastaciju prostora i prirodnog okoliša, uz istovremenu nemogućnost zadovoljavanja potreba lokalnog stanovništva. Na temelju fokus grupa s mjesnim odborima pokazalo se da je važno uključivati lokalno stanovništvo u planiranje građevinskih zona kako bi se izbjeglo dalje demografsko propadanje. Takvo uključivanje ne znači povećanje građevinskih zona, već njihovu pravedniju raspodjelu u odnosu na potrebe lokalnih stanovnika i njihovih obitelji (s primarnom svrhom cjelogodišnjeg stanovanja). Ispitanici su generalno zadovoljni sigurnosti života u Dubrovniku, što je također u skladu s ranijim istraživanjima (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018), jedino ističu nesigurnost od motornog prometa.*

Na temelju provedene ankete (neovisno o malom broju sudionika, ostale metode su znanstveno utemeljene da se na osnovi njih i deskriptivne statistike može koristiti i podatke iz provedene ankete) možemo istaknuti kako je važno poboljšati *javni prijevoz* ($M=4.331$, $SD=0.876$), *pješačku infrastrukturu* ($M=4.509$, $SD=0.724$) i *uvesti pješačke zone na što više lokacija u Dubrovniku* ($M=4.240$, $SD=0.917$) te *unaprijediti* ($M=4.582$, $SD=0.761$) i *povezati javne zelene površine u kontinuirane šetnice* ($M=4.334$, $SD=0.873$). Ističe se potreba većeg ulaganja u *javnu zelenu infrastrukturu* ($M=4.585$, $SD=0.756$) i važnost održivog razvoja. Ispitanici su najmanje zadovoljni dostupnošću priuštivog stanovanja i prometnom infrastrukturom, ali iskazuju i relativno nezadovoljstvo komunalnom infrastrukturom, obrazovnim sadržajima, sportsko-rekreacijskim sadržajima, javnim zelenim površinama i šetnicama tj. zelenom infrastrukturom i javnim plažama. Predstavnici gradskih kotara također su istaknuli problem manjka sadržaja, problem smjera širenja grada – žele urbanističko planiranje, zelenu regeneraciju i rješanje problema klizišta i oborinskih voda te snažno zalažu za zaštitu grada na temelju konzervatorske podloge i očuvanje „živog grada“.

U svim rezultatima istraživanja, neovisno o metodi prikupljanja podataka, *javne zelene površine, zelena infrastruktura i zelenilo u cjelini (neovisno o vlasništvu) pokazuju se kao važan element slike grada* (Lynch, 1960), ali i *kao važan infrastrukturni element u savladavanju problema oborinskih voda do kojega je došlo zbog preizgrađenosti i devastacije prirodnih padina. Također se ističe i u fokus grupama i anketi važnost očuvanja prirodnih područja poput ušća Omble, Arboretuma i potreba uređenja gradskih parkova. Svi podaci ukazuju da su stanovnici Dubrovnika ponosni i vezani uz prirodni ambijent, vizuru i dostupnost javnih zelenih i drugih prostora (plaža, otoka) te da žele šetnice i pješačke staze sigurne od motoriziranog prometa. Takav generalni stav koji dijele stručnjaci, udruge, predstavnici mjesne samouprave i stanovnici dobar je temelj za jačanje zelene infrastrukture koja je važan element kvalitete života u smislu dobrobiti (engl. *well-being*), sve u skladu s propozicijama Strategije razvoja urbanog područja Dubrovnik do 2027., Plana upravljanja*

svjetskim dobrom UNESCO-a “Starim gradom Dubrovnikom”, preporukama Konzerzatorske podloge za kontaktnu zonu svjetskog dobra Starog grada Dubrovnika, Krajobraznom studijom za administrativno područje grada Dubrovnika i Programom razvoja zelene infrastrukture u urbanim područjima za razdoblje 2021. do 2030. godine.

Podaci iz provedenih fokus grupa i ankete pokazali su da su *priroda i kulturna baština dva najvažnija identifikacijska elementa za stanovnike, a ujedno su to elementi koje su i stručnjaci s nacionalne i lokalne razine isticali kao iznimno važne za identitet i razvoj Dubrovnika*. Asocijacije iz anketnog upitnika prema frekvenciji pojavljivanja ilustriraju navedeno - 3 najbrojnije asocijacije su: „more“ (f=61), „zidine“ (f=54) i „Grad“ (f=54). Stanovnici gradskih kotara u obuhvatu zaštite UNESCO-a posebno ističu vezanost za kulturnu baštinu što ilustriraju sljedeći citati iz otvorenih odgovora u anketi: „Sama ljepota grada, njegova atmosfera, mogućnost interakcije s posjetiteljima iz cijelog svijeta.“ ili „Zadovoljna sam ljepotom kulturnog i prirodnog nasljeđa.“ Kada se uspoređi zadovoljstvo kvalitetom života (Marans, Stimson, 2011) na razini Dubrovnika i na razini gradskog kotara ili mjesnog odbora u kojemu ispitanici žive, iako nije moguće generalizirati niti zaključivati na temelju malog anketnog uzorka, ipak se čak i u anketi vidi malo veća razina kritičnosti prema neposrednom prostoru u kojemu sudionici istraživanja žive. U njemu su svjesni svakodnevnih problema i žele poboljšanja u najvažnijim aspektima. Navedeno je u skladu s ranijim istraživanjima koja ukazuju na važnost subjektivnog doživljaja kvalitete života (Čaldarović, Šarinić, 2017; Marans, Stimson, 2011).

U fokus grupama i intervjuima istaknut je *problem neusklađenosti turizma i potreba stanovnika* Dubrovnika te je, kao i u anketi, naglašeno da bi turizam trebalo usmjeravati na drugačiji način kako bi se izbjegla sezonalnost i pretjerano opterećenje gradske infrastrukture. Prema rezultatima ankete Dubrovniku je potreban razvoj turizma u skladu s nosivim kapacitetom destinacije (M=4.512, SD=0.819), razvoj novih gospodarskih aktivnosti koje nemaju veze s turizmom (M=4.641, SD=0.705), zatim je potrebna revitalizacija postojećih stambenih zona opremanjem pratećim sadržajima (vrtić, park, škola i dr.) (M=4.453, SD=0.717) i uvođenje novih zelenih površina (M=4.571, SD=0.781).

Među stručnjacima s nacionalne razine izrečen je i stav da bi povijesnu jezgru trebalo apsolutno konzervatorski zaštititi i u njoj omogućiti nesmetano razvijanje turizma (s obzirom na izrazitu depopulaciju) s kojim se nisu svi složili, dok bi središte života za stanovnike trebali biti drugi prostori – više stručnjaka je istaknulo *Gruž kao novo središte*. Lokalni stručnjaci, kao i udruge, također su istaknuli Gruž kao novo središte i založili se za *propisivanje detaljnog urbanističkog plana uređenja* prostora Gruža. Otvorena je i rasprava o strogosti konzervatorskih smjernica te je naglašeno da bi se u *području Gruža* trebalo specifično i detaljno razmotriti validnost i posljedice stroge zabrane gradnje jer *postoje prostori (brownfield) koji imaju veliki potencijal za razvoj novog središta, bez narušavanja kvalitete prostora ili vizure grada te prirodnih područja*. Svi stručnjaci slažu se s važnosti zaštite javnog prostora i urbanih zelenih zona, bez obzira na vlasništvo, kako bi se spriječila privatizacija i očuvala kvaliteta urbanih prostora. Stručnjaci s kojima su pro-

vedeni intervjui također su istaknuli kao i ostali stručnjaci te predstavnici gradskih kotara problem „živog grada“ pod zaštitom UNESCO-a. Važno je napomenuti da je povijesnoj jezgri pod zaštitom UNESCO-a pristupano dvojako – s jedne strane neki od stručnjaka vide ju kao već izgubljen slučaj, dok drugi, kao i predstavnici gradskih kotara u obuhvatu zaštite vide potencijal za pametno upravljanje (stvaranje zajedničke vizije svih aktera u razvoju grada Dubrovnika) i doseljavanje mladih obitelji pod povoljnim uvjetima i različitim oblicima subvencija i poreznih olakšica. Stručnjaci su raspravljali o *buffer* zoni koja zbog stroge konzervatorske zaštite ograničava razvoj Gruža, a Gruž je prepoznat od struke i udruga te ostalih sudionika istraživanja kao novi centar Grada te mu treba pružiti kvalitetno planiranje i unapređenje infrastrukture i sadržaja. Širenje grada u okolna područja svakako se odbija u primorju, a Komolac i Pobrežje prepoznaju se kao potencijali. Zaštita baštine mora ostati osnova svake intervencije jer je baština ujedno i pokretač gospodarstva i razvoja, pri čemu je nužno sačuvati javni prostor i posebno priobalni pojas i plaže. Gornja sela prepoznata su kao važan prirodni prostor sa specifičnom vrijednosti prirodnog krajobraza te kao kulturni krajolik od posebne važnosti. U tom smislu trebalo bi posvetiti posebnu pažnju podizanju kvalitete života stanovnika i zaštiti prostora (kao takvog, sa što manje intervencija i uz ograničenja novih mogućnosti gradnje).

ZAKLJUČAK

Na kraju možemo zaključiti da su provedene sve faze istraživanja predviđene projektnim zadatkom, a u prethodnim poglavljima prikazane su sve vremenske i odrednice metodologije istraživanja te su predstavljeni rezultati procesa izrade Studije. Ostvarena je svrha izrade sociološke studije - analizirati i integrirati ključne aspekte zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine, istovremeno potičući održivi razvoj i poboljšanje kvalitete života na prostoru Grada Dubrovnika. Znanstvenim prikupljanjem i analizom stavova, potreba i percepcija lokalnog stanovništva, cilj ove Studije bio je identificirati ključne izazove i prilike s kojima se Dubrovnik suočava te objediniti perspektive građana, stručnjaka i drugih relevantnih aktera kako bi se stvorile smjernice koje odražavaju autentične potrebe i vrijednosti Dubrovnika. Ukratko, Studija je imala finalni zadatak oblikovati smjernice za sveobuhvatne izmjene i dopune Generalnog urbanističkog plana (GUP) i Prostornog plana (PPU) Grada Dubrovnika, s posebnim fokusom na aktivno uključivanje civilnih i stručnih dionika kroz stručno vođeni proces participacije (od faze pripreme urbanističkog koncepta do oblikovanja prijedloga).

Kroz prvu fazu izrade studije, odnosno analizu relevantnih dostupnih podataka, relevantnih dokumenata i stručnih studija/podloga stvorena je podloga za drugu fazu koja se sastojala provedbe fokus grupa, intervjuja i ankete. Za razliku od uobičajene situacije u kojoj nema kvalitetnih, javno dostupnih stručnih analiza, u slučaju Grada Dubrovnika kvaliteta konzervatorske i krajobrazne podloge doista je na visokoj razini, a postoji i niz drugih dokumenata poput Plana upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ i različitih strategija, koji su omogućili cjeloviti uvid u niz relevantnih društveno-prostornih aspekata života i korištenja prostora u Dubrovniku.

Analizom dokumenata pokazalo se isto što i provedbom terenskog istraživanja metodama fokus grupe, intervjuja i ankete, odnosno da je temelj daljeg prostornog i društvenog razvoja Dubrovnika prepoznata vrijednost kulturne i prirodne baštine, ali se pokazala i snažna potreba, nužnost zaštite kulturnog i prirodnog krajolika te unapređenja zelene infrastrukture i kvalitete života stanovnika unapređenjem prometne i ostalih oblika infrastrukture. „Ravnomjerni prostorni razvoj znači uravnoteženi razvoj temeljen na aspektima: ljudi, prostor (mjesto), planiranje, pri čemu bi se ravnomjerni razvoj prostora temeljio posebice na aspektima kao što su održivi razvoj, ekologija, pejzaž i odgovarajuća gospodarska struktura.“ (iz intervjuja sa stručnjacima).

U istraživanju se istaknuo problem prestrogog pridržavanja konzervatorske podloge koji bi doveo do nemogućnosti izgradnje u određenim područjima *buffer* zone i okružja, a primjerice Gruž (čiji dio ulazi u *buffer* zonu) se već spontano formirao kao alternativni centar povijesnoj jezgri koja je izgubila većinu svojih funkcija i sadržaja (a preopterećena je turističkim). „Upitan je i odnos prema zaštitnoj *buffer* zoni od Starog grada Dubrovnika pa sve do luke Gruž. Ona je uistinu potrebna i uvjet je zaštite Dubrovnika na UNES-

CO-voj listi spomenika/gradova kulture. Samo je pitanje da li ista pravila i modaliteti zaštite moraju biti u neposrednoj blizini povijesne jezgre i njezinom kontaktnom vizurnom prostoru (sa i na), kao i u životnoj luci Gruž u kojoj se nalazi i kruzersko pristanište? To će biti jedna od aktualnih tema u bliskoj budućnosti. Jer štititi nešto na UNESCO-voj listi nije samo štititi povijesni kameni grad nego i život u njemu.“ (iz intervjua sa stručnjacima). Kroz rasprave u fokus grupama pokazalo se da je potrebno uzeti u obzir jasne smjernice zaštite prirode, konzervatorske smjernice, ali u određenim (vrlo jasno urbanistički argumentiranim) područjima poput *brownfield* zona (TUP u Gružu) dozvoliti izgradnju uz strogo propisivanje uvjeta gradnje i na dobrobit zajednice, a ne isključivo partikularnih interesa. Takav primjer može biti izgradnja gradskih stanova za mlade ili neko drugo rješenje koje će biti uklopljeno u interes privatnog investitora, koji bi eventualno bio zainteresiran za takvu investiciju. Temeljna odrednica razvoja grada ne samo u prostornom smislu mora biti – poštovanje baštine uz omogućavanje kvalitetnog života sadašnjih i budućih generacija!

Stručnjaci i predstavnici mjesne samouprave (GK i MO) složili su se s nužnosti urbane sanacije prostora te unapređenjem i očuvanjem zelene infrastrukture. Svi su istaknuli važnost uređenja i dostupnosti parkova, perivoja, šetnica i javnog dobra poput plaža. Glavninu pritužbi građana svakako je preuzela tema prometa, zagušenja, gužvi i pratećih zagađenja bukom i ispušnim plinovima. Stručnjaci i svi uključeni akteri slažu se da je promet potrebno ograničiti i vrlo jasno regulirati tako da se oslobodi prostor oko povijesne jezgre, a da se sustavom javnih garaža omogućí parkiranje automobila u rubnim dijelovima grada te da javni prijevoz bude znatno unaprijeđen te organiziran tijekom čitave godine kako bi njegovim korištenjem stanovnici mogli obavljati svoje svakodnevne potrebe. Posebnu temu koju je nužno kvalitetno urbanistički, ali i ekonomski te politički sagledati kao prioritet predstavlja (ne)povezanost otoka i (ne)dostupnost sadržaja. Urbanističkim i svim prostornim intervencijama važno je pristupiti s posebnim oprezom i poštovanjem prema očuvanju ruralnog krajolika te omogućiti izgradnju (stanovanje i infrastruktura, jednako kao na otocima) samo stanovnicima i njihovim obiteljima kako ne bi došlo do potpune depopulacije, ali bi ostao očuvan krajolik.

Što se tiče Dubrovnika kao turističke destinacije nužno je odrediti i provesti ograničenja u skladu s nosivim/prijemnim kapacitetom destinacije te smanjiti sezonalnost turizma i njegovu prejaku dominaciju kao jedine gospodarske grane diverzifikacijom na obrazovanje, kreativne i druge industrije za koje postoji temelj u lokalnoj zajednici. Osim toga izrazito je važno očuvanje javnog prostora, onog urbanog poput trgova i ulica ili parkova i šetnica, ali i onog obalnog i pomorskog dobra (lungo mare, plaže, rive i komunalni vezovi za lokalne stanovnike). „Princip dostupnosti i propusnosti obalnog pojasa mora biti zajamčen. Ali to ne podrazumijeva zahvate u prirodni prostor da bi se poticao taj pristup. U pravilu, uvjeti te dostupnosti proizlaze iz prirodnih svojstava obale koji se u pravilu ne bi smjeli mijenjati da bi se osigurala lakša propusnost dužobalnog kretanja.“ (iz intervjua sa stručnjacima).

S obzirom na starenje stanovništva i depopulacijske demografske trendove potrebno je omogućiti mladim obiteljima da ostanu na otocima i u ruralnim područjima (dozvoliti gradnju za njihove potrebe na prostorima koji ne narušavaju ukupnu količinu građevinskih zona, ali ih možda prilagođavaju stvarnim potrebama stanovnika). Svakako je važno, to posebno ističu stručnjaci i građani, ali i predstavnici mjesne samouprave, omogućiti priuštivo stanovanje u urbanom području i smanjiti negativni trend pretvaranja stambenih objekata u apartmane, već regulirati njihov broj i zadržati funkcije koje su nužne za svakodnevni život tijekom čitave godine. Postojeća naselja je urbanom sanacijom potrebno urediti i opremiti potrebnim sadržajima koji su navedeni u uvodnom dijelu studije (Jukić, 2016; Čaldarović; Šarinić, 2017). „Pravo rješenje je u simbiotskom odnosu turizma i stanovanja iz čega proizlazi toliko željeni osmotski tlak između domicilne i turističke kulture koji može, kroz interakciju različitih kultura, zajamčiti autentični i turistički i ukupni razvoj Grada.“ (iz intervjua sa stručnjacima).

Ukratko, što bi prema Vama bili temelji za novi koncept prostornog razvoja grada Dubrovnika?

To je najlakše pitanje. Temelj novog koncepta razvoja Grada mora biti izveden iz njegove baštinjene urbane kulture. Ona je proizvela jedinstven i čudesan grad na ideji sklada čovjeka i prirode. Barem Dubrovnik baštini dokumentiranu urbanu genealogiju. Zašto tražiti drugdje ono što je već ovdje?

(akademik Nikola Bašić)

SMJERNICE

Smjernice su organizirane tematski, ali su često povezane i neodvojive pa je takva organizacija isključivo analitičke prirode.

Urbanistički aspekti, izgradnja i razvoj grada

- Urbana preobrazba prostora i zaštita javnog dobra uz brigu o kvaliteti života stanovnika treba biti okosnica prostornih (razvojnih) strategija grada prema mišljenju svih uključenih aktera.
- Za prostorni razvoj i očuvanje kvalitete života u Dubrovniku ključni su procesi: **urbana sanacija prostora** (proces kojim se zaustavljaju i uklanjaju negativni procesi u gradu ili dijelu grada; do zaustavljanja procesa propadanja) i **urbana obnova** kojoj je cilj regenerirati i očuvati izgrađenu baštinu ili urbani okoliš, uključujući ekosustave (osim obnove povijesnih građevina i gradskih krajobraza, takve aktivnosti također uključuju modernizaciju i unapređenje tehničkih postrojenja i poštovanje okolišnih i sigurnosnih normi i standarda).
- Uz navedene procese urbane transformacije važno je naglasiti povezanost i nužnost detaljnog planiranja nove gradnje u područjima u kojima se provodi urbana sanacija, regeneracija i obnova (npr. detaljno planiranje neizgrađenih dijelova građevinskog područja).
- Prostor na koji se planovi odnose zbog njegove heterogenosti, razvojnih razlika i ranjivosti potrebno je pri donošenju odluka sagledavati kroz prostorno-funkcionalne cjeline i njihove specifičnosti: Grad i predgrađa, Priobalje, Gornja Sela i Elafiti.
- Sačuvati ruralne prostore i otoke od izgradnje neprimjerenih gabarita/prekomjerne izgradnje, osim za potrebe stanovnika (i sprečavanja dalje depopulacije), kako bi krajolik ostao zaštićen jer predstavlja iznimnu vrijednost.
- Civilni akteri smatraju da je nužno ograničiti izgradnju u užem gradskom tkivu, posebno izgradnju u svrhu turizma (hotela i apartmana), stručni akteri slažu se s ograničenjem izgradnje u užem gradskom tkivu, a svi ističu važnost izrade detaljnih planova.
- Kako je širenje grada nužnost koje su svi svjesni, važno je izbjegavanje širenja na račun očuvanog kulturnog ambijenta sela, a pogotovo otoka i priobalja, odnosno analiza prostornih potencijala za izgradnju na temelju prethodno navedene podjele prostorno-funkcionalne cjelina (nisu svi ruralni prostori jednako ugroženi i evaluirani).
- Nužno je regulirati izgled i gabarite budućih građevina (smanjenje katnosti, visine gradnje, ograničiti izgradnju velikih gabarita, uklopiti nove građevine u vizuru grada).
- Stanovanje učiniti priuštivim, posebno za mlade, ali i za sve ostale stanovnike – rješenje može biti propisivanje obveze udjela namjene priuštivog stanovanja u okviru planiranih područja urbane preobrazbe (važan naglasak stručnih aktera iz područja urbanizma).

- Sva nova gradnja treba biti zelena izgradnja uz strogu regulaciju izgrađenosti parcele i izbjegavanje njihove 'betonizacije' te integraciju zelenila u uređenje okoline građevina (postojećih i novih), ali iz uz već navedenu obavezu izradu detaljnih planova.
- Obavezno ograničiti i zaustaviti stihijsku prenamjenu zelenih površina u građevinske (unutar izgrađenog urbanog područja, ali i izvan njega, u skladu s razvojnim konceptom i prostorno-funkcionalnim cjelinama te ranjivosti i važnosti krajolika – određene zone moguće je izuzeti iz strogih ograničenja, ali na temelju kvalitetne i sveobuhvatne argumentacije i urbanističkog planiranja).
- Sačuvati i brinuti za javni prostor (trgovima, ulicama, plažama, šetnicama i dr.) koji treba biti dostupan stanovnicima i korisnicima, a ne privatiziran (dio može biti privatiziran, ali po strogim pravilima i ograničenjima prostora koji smiju zauzimati npr. terase restorana i kafića i sl.)

Zaštita kulturne baštine

- Potrebno je očuvati izvornost i cjelovitost svjetskog dobra te ostale kulturne baštine, uključujući kulturni krajolik (i prirodnu baštinu), ali uz omogućavanje razvoja grada u skladu s potrebama njegovih stanovnika i održivim razvojem u cjelini te poštujući konzervatorske smjernice u okviru koncepta prostornog razvoja te sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostornih planova (na koje se ova studija odnosi)
- Preporuka je da se zaštita kulturne baštine i svjetskog dobra sagledava kroz detaljnije planiranje koje se „spušta“ ispod razine GUP-a i prostornog plana, upravo radi osjetljivosti i specifičnosti prostora svjetskog dobra.
- Pronaći adekvatnu (pre)namjenu određenih objekata materijalne kulturne baštine, poput određenih ljetnikovaca, potaknuti njihovu rekonstrukciju i revitalizaciju (posebno se misli na smještanje kulturnih i edukativnih sadržaja i udruga koje se bave takvim aktivnostima) radi očuvanja baštine, njenog aktivnog korištenja i očuvanja memorije kroz aktivno korištenje prostora od strane mladih generacija i ostalih zainteresiranih stanovnika i drugih korisnika.
- Poticati očuvanje nematerijalne kulturne baštine očuvanjem i oblikovanjem javnog prostora za njezino izvođenje ili pokazivanje (održavanje manifestacija, izložbi i dr.) i prostora za djelovanje udruga i svih ostalih organizacija koje se bave njezinim očuvanjem.

Prometna infrastruktura i održiva mobilnost (kretanje)

- Izmještanje planiranih tranzitnih koridora u prostorno-funkcionalnoj cjelini Gornja sela s ciljem očuvanja krajolika i kvaliteta života stanovnika (stav stručnjaka i predstavnika mjesne samouprave te stanovnika).
- Omogućavanje alternativne trase tranzitnog prometa kroz grad.

- Unapređenje i proširenje javnog prijevoza: uvođenje dodatnih autobusnih i brodskih linija, autobusne linije za turiste koji će parkirati automobile i autobuse izvan grada, sve u skladu s principima održive mobilnosti - omogućavanje kolne trake isključivo za javni/autobusni prijevoz, adekvatne autobusne linije za turiste (npr. intenzivniji raspored vožnje u sezoni i sl.) i linije za lokalne stanovnike koji rade u gradu uz poticanje isplativosti javnog prijevoza (nužno osigurati mogućnost priuštivog parkiranja izvan grada i jednostavnog nastavka kretanja učinkovitim javnim prijevozom).
- Planiranje i izgradnja javnih podzemnih garaža za zbrinjavanje postojećeg prometa u mirovanju u stambenim zonama bez adekvatnog broja parkirnih mjesta (zbrinjavanje postojećih automobila parkiranih na ulicama, a ne stvaranje novih parkirnih mjesta u gradu i time privlačenja prometa u već zagušene dijelove grada).
- Strogo ograničenje prometa oko stare gradske jezgre, posebno privatnog automobilskeg prometa, uz povećanje broja parkirnih mjesta izvan grada (tzv. *Park&Ride* koncept).
- Javni prijevoz treba biti dostupan mladima kako bi mogli koristiti kulturne, sportske i društvene sadržaje (bez stvaranja prostorne i društvene segregacije koja sada postoji među određenim prostorno- funkcionalnim cjelinama).
- Jačanje pješačke infrastrukture i biciklističke infrastrukture gdje je moguće (ali pješačka ima prednost tj. ne smije se dovesti do sraza ovih održivih oblika kretanja, već ih treba planirati tako da se nadopunjuju i međusobno ne smetaju).
- Održiva mobilnost i pješačko-biciklistička prometna infrastrukture ima značajan turistički potencijal, a koristi stanovnicima u svakodnevnom životu i podizanju kvalitete života (smanjenje negativnih emisija, buke i dr.) pa treba osigurati kontinuitet šetnica, rekreacijskih zona i povezivanje parkova i ostale postojeće zelene infrastrukture (revitalizacija i sanacija zapuštenih zelenih površina)
- Izgradnja podzemnih garaža (regulacija kod novogradnje - omogućavanje ljudima da na vlastitim parcelama riješe problem parkiranja)
- Bolja prometna povezanost otoka (prema prijedlozima MO i stručnjaka) i Gornjih sela (izgradnja prometne infrastrukture koja omogućuje povezanost stanovnicima, ali ne narušava ambijent).

Turizam i gospodarski razvoj

- Problem vizije razvoja Dubrovnika - unutar scenarija monokulture turizma treba promatrati strategije diverzifikacije tog turističkog proizvoda (stav stručnjaka). Potreba za razvojem drugih gospodarskih aktivnosti osim turističkih npr. kreativne i druge industrije te obrazovanje.
- Nužan planski i održivi turizam u odnosu na nosivi /prijemni kapacitet destinacije uz rješavanje problema izrazite sezonalnosti turizma koji pretjerano opterećuje ukupnu infrastrukturu grada i čitavog urbanog područja Dubrovnika. Pritom tre-

ba sagledati prostorno, socio-ekonomski i demografski različite cjeline (prostorno funkcionalne cjeline), a primarno grad i okolicu te na tome temeljiti razvoj uz veliku pažnju da se vrijedni ruralni dio ne uništi (krajobrazna podloga daje jasne smjernice).

- Kontrola i u nekim dijelovima poput povijesne jezgre smanjenje apartmanizacije, a generalno kontrola apartmanizacije kako bi se zadržali svi potrebni sadržaji i život tijekom čitave godine.
- Zaštititi ruralno zaleđe od turističkih sadržaja i osigurati građevinske zone za stanovanje koje neće biti atraktivne za turističku namjenu (time bi se omogućilo priuštivo stanovanje, a ne pretvaranje stanova u apartmane).

Zelena infrastruktura i javni prostor

- Očuvanje dostupnosti plaža građanima, javne plaže trebaju biti strogo uređen i poštivan odnos privatiziranih prostora (koncesija) i javno dostupnog dobra (nitko ne smije biti onemogućen u njihovu korištenju)
- Posvetiti posebnu pažnju autohtonom bilju i prirodnom krajoliku te ga povezati s održivim oblicima turizma i drugih gospodarskih aktivnosti koje bi mogle funkcionirati tijekom godine (ne samo 2 ljetna mjeseca), uz vrlo nizak ekološki otisak.
- Povećanje broja javnih zelenih površina i uređenje postojećih (javnih i privatnih) te jačanje svijesti kako se 'zelena sanacija' urbanog prostora može provesti korištenjem autentičnog drveća (poput čempresa) koje može ozeleniti preizgrađene prostore i smanjiti utjecaj oborinskih voda, toplinskih otoka i drugih negativnih klimatskih pojava, a ujedno uljepšati vizuru prostora.
- Provoditi na javnim sadnju drvoreda i ostalog bilja te poticati sadnju na privatnim prostorima bilja koje treba biti autohtono (npr. sadnja crnih pinija i čempresa, lipa, maslina, česvina, planika, agrumi poput 'ljute' naranče - čempresi su posebno pogodni jer su uski, a imaju duboko korijenje, utvrđujući međe i drugo (važno zbog posljedica klimatskih promjena, oborinskih voda i dr.)

Javni i društveni sadržaji

- Revitalizacija i unapređenje postojećih javnih i društvenih sadržaja.
- Stručni i civilni akteri jasno ističu kako je nužno unaprijediti javne i društvene sadržaje u jednakoj mjeri radi kvalitete života u svim područjima obuhvaćenim prostornim planovima (smanjenje prostornih nejednakosti izazvanih nejednakim razvojem i dostupnosti prometne infrastrukture i različitih sadržaja npr. na otocima i sl.)
- Potrebni su adekvatni trgovački sadržaji koji funkcioniraju tijekom čitave godine.
- Povećati dostupnost i osigurati prostore (koncertne i multifunkcionalne dvorane) za kulturne sadržaje i udruge koje se njima bave.

- Osigurati sadržaje za mlade koji žive izvan grada (posebno otoci, ruralni krajevi) i gdje ne postoji ili je neadekvatan javni prijevoz.
- Unaprijediti obrazovne sadržaje kao razvojni potencijal i potrebu šireg urbanog područja te regije.

Zdravlje, sport i rekreacija

- Potrebno je povećanje broja šetnica uz njihovo opremanje adekvatnom urbanom opremom.
- Potreban je veći broj igrališta za djecu i povećanje sportsko-rekreativnih sadržaja na otvorenom i zatvorenih (sportska dvorana).

LITERATURA

- Bašić, Nikola, Poljanec-Borić, Saša (ur.) (2022). *Turistički timeout - trenutak za novi pogled na turizam i prostor*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Bourdieu, Pierre (1989). "Social Space and Symbolic Power". *Sociological Theory*. Vol. 7, No.1 (14-25).
- Braun, Virginia; Clarke, Victoria (2022). *Thematic Analysis. A Practical Guide*. Sage.
- Brayman, Alan; Burgess Robert G. (1994). "Developments in qualitative data analysis: an introduction". U: Brayman, Alan; Burgess Robert G. (eds.) *Analyzing Qualitative Data*. Routledge.
- Bryman, Alan (2012). *Social Research Methods*. Oxford University Press.
- Čaldarović, Ognjen; Šarinić, Jana (2017). *Suvremeni grad: javni prostori i kultura življenja. Primjer Zagreba*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk .
- Faričić, Josip (2022). „Postoji li mjera optimalnog broja turista u turističkim odredištima?“. U: Bašić, Nikola, Poljanec-Borić, Saša (ur.) (2020). *Turistički timeout - trenutak za novi pogled na turizam i prostor*. Zagreb: Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Jukić, Tihomir; Mrđa, Ana; Perkov, Kristina (2020). *Urbana obnova. Urbana regeneracija Donjega grada, Gornjega grada i Kaptola / Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet Katedra za urbanizam, prostorno planiranje i pejsažnu arhitekturu.
- Jukić, Tihomir; Smode Cvitanović, Mojca (2011). *Zagreb: gradski projekti u postupku planiranja grada*. Acta Architectonica, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Gradski ured za stratejsko planiranje i razvoj grada, Zagreb.
- Klempić Bogadi, Sanja; Vukić, Jana; Čaldarović, Ognjen. (2018). *Život u povijesnoj jezgri Dubrovnika : sociološko- demografska studija*. Dubrovnik: Zavod za obnovu Dubrovnika.
- Korlaet, Ariana (ur.) (2018). *Urbana sanacija. Zbornik radova*. Zagreb: Urbana Hrvatski zavod za prostorni razvoj. https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/Zavod/Publikacije/URBANA%20SANACIJA_zbornik_e-knjiga.pdf
- Korlaet, Ariana (ur.) (2016). *Strategije urbane regeneracije. Zbornik radova*. Zagreb: Urbana Hrvatski zavod za prostorni razvoj. https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages/Zavod/Publikacije/SUR_zbornik_e-knjiga.pdf
- Lynch, Kevin (1960). *The Image of the City*. MIT Press.
- Marans, Robert; Stimson, Robert J. (2011). *Investigating quality of urban life: Theory, methods, and empirical research*. Springer.
- Mišetić, Anka (2017). „Socio-prostorni aspekti razvoja sjeverozapadne Hrvatske: između normiranja i praksi“. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*.
- Rogić, I., Kovačević, R. (1986). *Dubrovnik - stara gradska jezgra. Sociološki studija*. Zagreb: Urbanistički institut SRH, Zavod za prostorno planiranje

- Rogić, I., Kovačević, R., Sarić, B., Šikić, V. (1987). *Dubrovnik - kontaktno područje stare jezgre: Studija sociologijskih i funkcionalnih aspekata*. Zagreb: Urbanistički institut SRH, Zavod za prostorno planiranje.
- Saldaña, Johnny (2016). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Sage.
- Svirčić Gotovac, A., Zlatar Gamberožić, J. i Nikšić, M. (2021). "Public participation in post-communist cities between stagnation and progress: The examples of Zagreb and Ljubljana". *Urbani izziv*, volume 32, no. 1, 75-84. DOI: <https://doi.org/10.5379/urbani-izziv-en-2021-32-01-001>.
- Svirčić Gotovac, A.: Zlatar, J. (2012.) (Ur.). *Akteri društvenih promjena u prostoru; Transformacija prostora i kvalitete života u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. (zbornik radova međunarodne konferencije).
- Svirčić Gotovac, Anđelina and Đokić, Ratko (2023). Osnovni pregled rezultata o kvaliteti života u stambenim naseljima iz socijalističkog i postsocijalističkog razdoblja u Hrvatskoj i Sloveniji. Biblioteka Posebna izdanja. Institut za društvena istraživanja, Zagreb. ISBN 978-953-6218-96-7 (Print), 978-953-6218-97-4.
- Šarinić, Jana; Čaldarović, Ognjen (2015). *Suvremena sociologija grada. Od „nove urbane sociologije” prema „sociologiji urbanog”*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Vukić, Jana; Kranjec, Ivor (2022). "Participative Models of the Valorization of Cultural Heritage. Example of the Island of Rab (Croatia)" *Hortus artium medievalium*, 28 (2022) str. 305-315.
- Vukić, Jana (2022). „Društvene vrijednosti i prostorne strukture – možemo li (stvoriti) drugačije?" U: Bašić, Nikola, Poljanec-Borić, Saša (ur.) (2020). *Turistički timeout - trenutak za novi pogled na turizam i prostor*. Zagreb: Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. (<https://dizbi.hazu.hr/a/?pr=i&id=2478566>)
- Vukić, Jana (2020). „Urbana obnova i građani – važnost participacije“ u: Jukić, Tihomir; Perković, Kristina; Mrđa, Ana (2020). *Urbana obnova*. Urbana rehabilitacija Donjega grada, Gornjega grada i Kaptola / Povijesne urbane cjeline Grada Zagreba, Arhitektonski fakultet, 2020. (<https://www.arhitekt.hr/files/file/URBANA-OBNOVA.pdf>)
- Vukić, Jana; Careva, Kristina; Lisac, Rene (2011). *Participacija građana u planiranju i uređivanju javnog prostora - bottom up pristup na primjeru grada Zagreba*. Zagreb: Arhitektonski fakultet, Edicija Acta architectonica, 2021.
- Vukić, Jana; Jukić, Tihomir; Čaldarović, Ognjen (2019). Urbanizam malog mjerila i društvena održivost – Interdisciplinarno istraživanje javnog prostora u Zagrebu. *Sociologija i prostor*. Vol. 57 No. 1 (213), 2019.

IZVORI

DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU *Popis stanovništva 2011.* <https://dzs.gov.hr/istaknute-teme-162/popisi-stanovnistva-2/popis-stanovnistva-2011/196> i *Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011* <https://web.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/censustabsh.htm>

Popis stanovništva kućanstava i stanova 2021 <https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88>

DURA, Dubrovačka razvojna agencija <https://dura.hr/strateski-dokumenti/> (pristup 22.6.2023.)

GRAD DUBROVNIK Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša: <http://gradsrv2.dubrovnik.hr/visios/Basic> (pristup 22.6.2023.)

<https://www.dubrovnik.hr/upravni-odjeli/upravni-odjel-za-urbanizam-prostorno-planiranje-i-zastitu-okolisa/ppu-gup-participacija> (pristup 22.6.2023.)

KONZERVATORSKA PODLOGA ZA KONTAKTNU ZONU SVJETSKOG DOBRA STAROG GRADA DUBROVNIKA

<https://min-kulture.gov.hr/konzervatorska-podloga-za-kontaktnu-zonu-svjetskog-dobra-starog-grada-dubrovnika/20200> (pristup 22.6.2023.)

KRAJOBRAZNA OSNOVA ZA GRAD DUBROVNIK <https://www.dubrovnik.hr/zastita-okolisa-2019-354632689> (pristup 22.6.2023.)

PLAN UPRAVLJANJA SVJETSKIM DOBROM UNESCO-A „STARIM GRADOM DUBROVNIKOM“, 2021. <https://zod.hr/plan-upravljanja/> (pristup 22.6.2023.)

PROSTORNI PLANOVI GRADA DUBROVNIKA <https://www.dubrovnik.hr/prostorni-planovi-2019-123456> (pristup 22.6.2023.)

Strategija razvoja urbanog područja Dubrovnik do 2027. (<https://www.dubrovnik.hr/uploads/posts/16438/SRUP-Dubrovnik-nacr-dokumenta.pdf>) i <https://www.dubrovnik.hr/itu-mehanizam/strategija-razvoja-urbanog-podrucja>)

USTAV REPUBLIKE HRVATSKE, pročišćeni tekst <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> (pristup 22.6.2023.)

ZAKON O PROSTORNOM UREĐENJU, pročišćeni tekst zakona NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19, 67/23 (na snazi od 29.06.2023). <https://www.zakon.hr/z/689/Zakon-o-prostornom-ure%C4%91enju> (pristup 22.8.2023.)

ZAŠTITA OKOLIŠA <https://www.dubrovnik.hr/zastita-okolisa-2019-354632689> (pristup 22.6.2023.)

PRILOZI

Popis priloga:

1. Poziv na sudjelovanje u participativnim aktivnostima objavljen 4.4.2023. na službenim stranicama Grada Dubrovnika
2. Poziv na fokus grupu sa stručnjacima u Zagrebu održanu 12.4.2023.
3. Poziv na fokus grupu sa stručnjacima u Dubrovniku održanu 20.4.2023.
4. Poziv na fokus grupu s organizacijama civilnog društva –mjesni odbori Grada Dubrovnika održanu 20.4.2023. godine u Velikoj vijećnici Grada Dubrovnika
5. Poziv na fokus grupu s organizacijama civilnog društva –gradski kotari Grada Dubrovnika održanu 21.4.2023.
6. Poziv na fokus grupu s organizacijama civilnog društva – udruge održanu 21.4.2023.
7. Poziv na ekspertni intervju
8. Popis udruga civilnog društva na području Dubrovnika (za analizu relevantnosti za pripremu izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije (GUP i PPU) Grada Dubrovnika)
9. Anketno istraživanje u svrhu participacije u pripremi sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije (GUP i PPU) Grada Dubrovnika
10. Popis prijedloga gradskih kotara i mjesnih odbora pristiglih nakon održanih fokus grupa (e-mail)
11. Teme i pripadajuće asocijacije „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“
12. Tablica svih asocijacija s pripadajućim frekvencijama „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“
13. Teme i pripadajuće negativne asocijacije „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“
14. Tablica svih negativnih asocijacija s pripadajućim frekvencijama „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“
15. Teme uzroka zadovoljstva/nezadovoljstva i pripadajući kodovi na pitanje „Objasnite prethodni odgovor (čime ste najviše nezadovoljni, a čime najzadovoljniji)“
16. Teme i kodovi za pitanje otvorenog tipa „Koje sadržaje biste najviše željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika u svrhu poboljšanja kvalitete prostora i života?“
17. Teme i kodovi za pitanje otvorenog tipa „Koje sadržaje nikako ne biste željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije?“
18. Sadržaji koji nedostaju prema prostornoj podjeli na mjesne odbore i gradske kotare grada Dubrovnika. „Ako smatrate da je potrebno istaknuti još neki sadržaj navedite koji i ocijenite ga.“
19. Anketno istraživanje u svrhu participacije u pripremi sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije (GUP i PPU) Grada Dubrovnika

PRILOG 1: Poziv na sudjelovanje u participativnim aktivnostima objavljen 4.4.2023. na službenim stranicama Grada Dubrovnika ([https://www.dubrovnik.hr/vijesti/poziv-na-sudjelovanje-u-participativnim-aktivnostima-u-procesu-izrade-izmjena-i-dopuna-prostornog-plana-uredjenja-grada-dubrovnika-\(ppu\)-i-izmjena-i-dopuna-generalnog-urbanistickog-plana-grada-dubrovnika-\(gup\)-16724](https://www.dubrovnik.hr/vijesti/poziv-na-sudjelovanje-u-participativnim-aktivnostima-u-procesu-izrade-izmjena-i-dopuna-prostornog-plana-uredjenja-grada-dubrovnika-(ppu)-i-izmjena-i-dopuna-generalnog-urbanistickog-plana-grada-dubrovnika-(gup)-16724))

Poziv na sudjelovanje u participativnim aktivnostima u procesu izrade Izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Dubrovnika (PPUG) i Izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika (GUP)

U skladu s Ciljevima prostornog uređenja (Članak 6.) i Načelima prostornog uređenja (Članak 7.) te ostalim načelima Zakona o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19), posebice Načelom javnosti i slobodnog pristupa podacima i dokumentima značajnim za prostorno uređenje (Članak 14.) ovim putem Grad Dubrovnik obavještava i poziva javnost na uključivanje u proces participacije pri izradi navedenih izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika.

Participacija javnosti zbog svoje važnosti u složenom procesu izrade prostornih planova Grada Dubrovnika osmišljena je kao proširenje zakonski određeni elemenata (poput javne rasprave), odnosno kao proces prikupljanja relevantnih podataka za naručitelja i izrađivača izmjena i dopuna te Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša Grada Dubrovnika kao glavnog koordinatora procesa.

Cilj participacije javnosti jest pravovremeno informiranje, prikupljanje i uvrštavanje stavova i potreba te adresiranje problema u prostoru prepoznatih od stručnih i lokalnih aktera, u prijedloge izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika.

Proširene participativne aktivnosti sastoje se od:

- a. prikupljanja stavova stručnjaka iz različitih relevantnih znanstvenih disciplina i s iskustvom rada na određenim prostornim aspektima relevantnim za grad Dubrovnik (primjerice konzervatorskih, demografskih, geografskih, prometnih i urbanističkih) na nacionalnoj razini i prikupljanja stavova lokalnih stručnih aktera
- b. prikupljanja stavova civilnih aktera (udruge) i lokalne samouprave (gradski kotari i mjesni odbori)
- c. prikupljanja stavova opće zainteresirane lokalne javnosti.

Navedene aktivnosti provodit će se tijekom travnja i svibnja 2023. godine različitim istraživačkim metodama, od intervjua i fokus grupa (stručnjaci, civilni akteri i lokalna samouprava) do metode ankete za najširu lokalnu javnost, a svi pozivi i kratka izvješća o provedenima aktivnostima biti će dostupni na službenim stranicama Grada Dubrovnika.

Participacija je dio sociološke studije koju izrađuje Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet u svrhu prikupljanja relevantnih informacija za izrađivača u što ranijim fazama izrade izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika te će njeni rezultati biti javno predstavljeni i dostupni na službenim stranicama Grada Dubrovnika.

Ovim putem pozivam sve da nam pomognu i odazovu se pozivima koji će im biti upućeni te unaprijed zahvaljujemo na suradnji!

PRILOG 2: Poziv na fokus grupu sa stručnjacima u Zagrebu održanu 12.4.2023.

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Odsjek za sociologiju
Katedra za urbanu sociologiju
izv. prof. dr. sc. Jana Vukić
jana.vukic@ffzg.unizg.hr

Zagreb, 12.4.2023.

Fokus grupa sa stručnim akterima

u okviru izrade sociološke studije za izmjene i dopune Prostornog plana uređenja i
Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika

PLAN RADA I INFORMIRANI PRISTANAK SUDIONIKA

Fokus grupa održava se u srijedu 12.4.2023. godine u prostorima stručnog izrađivača dokumenata Urbanistica d.o.o., Gajeva 2a, Zagreb. Početak je predviđen u 14h, a predviđeno trajanje je 90 minuta (uz mogućnost produljenja do završetka rasprave).

Fokus grupu vodi dr.sc. Jana Vukić kao voditeljica istraživanja i predstavnica izrađivača sociološke studije za ranije navedene potrebe izrade izmjena i dopuna PPU i GUP-a Grada Dubrovnika (naručitelj sociološke studije).

Ciljevi fokus grupe su:

1. interdisciplinarna identificiranja ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života
2. identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja

u izradi prostorno-planske dokumentacije, precizno izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika.

Bilježenje fokus grupe predviđeno je audio snimkom rasprave koja će biti korištena isključivo u svrhu oblikovanja zaključaka u okviru sociološke studije i neće biti javno dostupna te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke).

Anonimnost sudionika nije predviđena, već bi se uz zaključke i citate u studiji navodila Vaša imena i struke koje zastupate. Ukoliko se ne slažete s navedenim uvjetima molimo Vas da to izjavite prije početka fokus grupe i da dogovorimo alternativni način predstavljanja (bez navođenja imena, navođenje isključivo struke i/li institucije).

U okviru fokus grupe raspravljat će se o temama:

- **UVODNO: zaštita prostora kao (nedovoljno valoriziranog) resursa i javnog dobra (20 min)**
 - valorizacija prostora
 - postojeći problemi (pretjerana izgradnja, deagrarizacija i dr.)
- **odnosa kulturno-povijesne baštine i prostornih transformacija suvremenoga grada**
 - demografija i kvaliteta života stanovnika te zaštita kulturno-povijesne baštine
 - zaštita mora, prirodnog krajolika i kulturnog krajolika u okviru svakodnevnog života te turističke djelatnosti u Dubrovniku
 - prostorne transformacije i turizam
- **odnosa turizma, prometa, ekonomije i ekologije u okviru (održivog) razvoja Dubrovnika**
 - infrastrukturni problemi i prijedori
 - odnos navedenih tema
- **ZAKLJUČNO: identifikacija temeljnih problema i prijedlozi rješenja (20 min)**

Sva dodatna mišljenja ili očitovanja možete poslati mailom na adresu jana.vukic@ffzg.hr.

Ukoliko zatražite možete dobiti uvid u način prezentacije stavova koje ste iznijeli u fokus grupi prije njene javne objave na stranicama Grada Dubrovnika.

Vaše sudjelovanje od iznimne je važnosti, jer je ovo prvi put da se participativni proces provodi u ovako ranoj fazi izrade prostornih dokumenata najviše važnosti za Grad Dubrovnik.

U ime izrađivača sociološke studije i Grada Dubrovnika zahvaljujemo Vam na izdvojenom vremenu i sudjelovanju!

Jana Vukić

DODATNE INFORMACIJE

Popis pozvanih sudionika:

- prostorno planiranje / urbanizam / arhitektura: Borislav Doklešić, dr. sc. Tihomir Jukić
- povijest umjetnosti / zaštita i očuvanje graditeljskog nasljeđa: dr. sc. Miljenko Jurković
- prometna infrastruktura: dr. sc. Marko Slavulj
- ekonomija i turizam: dr. sc. Lidija Petrić
- urbana sociologija: dr. sc. Anka Mišetić
- geografija: dr. sc. Aleksandar Lukić, dr. sc. Josip Faričić
- demografija: dr. sc. Sanja Klempić Bogadi (interni stručnjak)

Nisu bili u mogućnosti sudjelovati: dr. sc. Lidija Petrić i dr. sc. Josip Faričić

PRILOG 3: Poziv na fokus grupu sa stručnjacima u Dubrovniku održanu 20.4.2023.

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Odsjek za sociologiju
Katedra za urbanu sociologiju
izv. prof. dr. sc. Jana Vukić
jana.vukic@ffzg.unizg.hr

Zagreb, 19.4.2023.

Fokus grupa sa stručnim akterima iz grada Dubrovnika

u okviru izrade sociološke studije za izmjene i dopune Prostornog plana uređenja i
Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika

PLAN RADA I INFORMIRANI PRISTANAK SUDIONIKA

Fokus grupa održava se 21.4.2023. godine u Maloj vijećnici Grada Dubrovnika. Početak je u 10.30h, a predviđeno trajanje je 90 minuta. Fokus grupu kao ključni dio participativnog procesa za potrebe izrade izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika vodit će dr.sc. Jana Vukić (voditeljica istraživanja i predstavnica izrađivača sociološke studije).

Fokus grupu vodi dr.sc. Jana Vukić kao voditeljica istraživanja i predstavnica izrađivača sociološke studije za ranije navedene potrebe izrade izmjena i dopuna PPU i GUP-a Grada Dubrovnika (naručilac sociološke studije).

Ciljevi fokus grupe su:

1. interdisciplinarna identificiranja ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života
2. identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja

u izradi prostorno-planske dokumentacije, precizno izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika.

Bilježenje fokus grupe predviđeno je audio snimkom rasprave koja će biti korištena isključivo u svrhu oblikovanja zaključaka u okviru sociološke studije i neće biti javno dostupna te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke).

Anonimnost sudionika nije predviđena, već bi se uz zaključke i citate u studiji navodila Vaša imena i struke koje zastupate. Dolaskom na fokus grupu pristajete na navedene uvjete njezine provedbe.

U okviru fokus grupe raspravljat će se o temama:

- **zaštita prostora kao resursa i javnog dobra te smjer gospodarskog razvoja** (15 min)
 - valorizacija prostora i postojeći socio-prostorni problemi (pretjerana izgradnja, deagrarizacija i dr.) te prostorne transformacije i turizam
- **odnos kulturno-povijesne baštine i prostornih transformacija suvremenoga grada** (30 min)
 - planiranje javnih sadržaja, komunalna opremljenost, zaštita mora, prirodnog krajolika i kulturnog krajolika u okviru svakodnevnog života te turističke djelatnosti u Dubrovniku
- **odnos turizma, prometa, ekonomije i ekologije u okviru održivog razvoja Dubrovnika** (30 min)
 - ekologija, infrastrukturni problemi i prijevori
 - promet, komunalna opremljenost i smjer širenja grada
- **potreba za detaljnijim planiranjem prostora i natječajima (urbanističko-arh. natječaji, izdvojene zone i dr.)**
- **ZAKLJUČNO: identifikacija temeljnih problema i prijedlozi rješenja** (15 min)

Sva dodatna mišljenja ili očitovanja možete poslati mailom na adresu jana.vukic@ffzg.hr.

Vaše sudjelovanje od iznimne je važnosti, jer je ovo prvi put da se participativni proces provodi u ovako ranoj fazi izrade prostornih dokumenata najviše važnosti za Grad Dubrovnik.

U ime izrađivača sociološke studije i Grada Dubrovnika zahvaljujemo Vam na izdvojenom vremenu i sudjelovanju!

Jana Vukić

PRILOG 4: Poziv na fokus grupu s organizacijama civilnog društva –mjesni odbori Grada Dubrovnika održanu 20.4.2023.

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Odsjek za sociologiju
Katedra za urbanu sociologiju
izv. prof. dr. sc. Jana Vukić
jana.vukic@ffzg.unizg.hr

Dubrovnik, 20.4.2023.

Fokus grupa s organizacijama civilnog društva –mjesni odbori Grada Dubrovnika

u okviru izrade sociološke studije za izmjene i dopune Prostornog plana uređenja (PPUG) i Generalnog urbanističkog plana (GUP) Grada Dubrovnika

PLAN RADA I INFORMIRANI PRISTANAK SUDIONIKA

Fokus grupa održat će se 20.4.2023. godine u Velikoj vijećnici Grada Dubrovnika. Početak je u 17h, a predviđeno trajanje je 90 minuta. Fokus grupu kao ključni dio participativnog procesa za potrebe izrade izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika vodit će dr.sc. Jana Vukić (voditeljica istraživanja i predstavica izrađivača sociološke studije).

Ciljevi fokus grupe su:

1. identificiranja ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života
2. identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja

u izradi prostorno-planske dokumentacije, precizno izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika.

Bilježenje fokus grupe predviđeno je audio snimkom rasprave koja će biti korištena isključivo u svrhu oblikovanja zaključaka u okviru sociološke studije i neće biti javno dostupna te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke).

Anonimnost sudionika nije predviđena, već će se uz zaključke i citate u studiji navoditi Vaše funkcije i/li organizacije civilnog društva koje zastupate. Dolaskom na fokus grupu pristajete na navedene uvjete njezine provedbe.

U okviru fokus grupe raspravljat će se o temama:

• **UVODNO PREDSTAVLJANJE PRAVILA RADA I OBRAZLOŽENJE važnosti zaštite prostora kao resursa i javnog dobra** (5 min) – dr. sc. Jana Vukić

1. **IDENITFIKACIJA** postojećih prostornih problema zajedničkih MO (pretjerana izgradnja, deagrarizacija ili dr.) i (smjera) gospodarskog razvoja Grada (15 min)
2. **prostorne transformacije suvremenoga grada** (50 min):
 - a. planiranje javnih sadržaja
 - b. komunalna opremljenost
 - c. **prometna povezanost i smjer širenja grada**
 - d. vrednovanje kulturno-povijesne baštine i zaštita prirodnog/kulturnog krajolika
 - e. aspekti detaljnog planiranja i natječaja (područja unutar predmetnih planova za koja je potrebna detaljnija razrada)
3. **ZAKLJUČNO: identifikacija temeljnih problema i prijedlozi** (20 min)

Sva dodatna mišljenja ili očitovanja možete poslati mailom na adresu jana.vukic@ffzg.hr.

Vaše sudjelovanje od iznimne je važnosti, jer je ovo prvi put da se participativni proces provodi u ovako ranoj fazi izrade prostornih dokumenata najviše važnosti za Grad Dubrovnik.

U ime izrađivača sociološke studije i Grada Dubrovnika zahvaljujemo Vam na izdvojenom vremenu i sudjelovanju!

Jana Vukić

DODATNE INFORMACIJE

Što je PPUG?

- PPUG je pretežito strateški prostorni plan koji obuhvaća čitavo područje JLS-a
- PPUG-om se definiraju granice građevinskih područja, strateška prometna i komunalna infrastruktura, uvjeti zaštite prostora i sl.
- PPUG neposredno rješava, tj. propisuje uvjete gradnje za područje koje je izvan GUP-a i drugih detaljnih planova i u tom dijelu je provedbeni

Što je GUP?

- GUP se odnosi na urbano područje Grada Dubrovnika
- GUP sadrži elemente i strateškog i provedbenog plana - na dijelovima se provodi neposredno, a na dijelovima posredno (detaljniji planovi)
- GUP-om nije moguće detaljno sagledavati urbanistička rješenja na razini susjedstva, jer njegovo mjerilo, podloge i površina obuhvata nisu adekvatni za detaljno planiranje

Prostorni planovi su dugoročni dokumenti koji određuju smjer prostornog razvoja te u skladu s njime propisuju uvjete odnosno smjernice, ali tek se provedbom tih planova osigurava kvalitetno izgrađen prostor (prostorni planovi ne mogu riješiti sve probleme!).

Popis pozvanih sudionika:

- predstavnici svih mjesnih odbora Grada Dubrovnika (17 MO)

PRILOG 5: Poziv na fokus grupu s organizacijama civilnog društva – gradski kotari Grada Dubrovnika koja je održana 19.4.2023.

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Odsjek za sociologiju
Katedra za urbanu sociologiju
izv. prof. dr. sc. Jana Vukić
jana.vukic@ffzg.unizg.hr

Dubrovnik, 19.4.2023.

Fokus grupa s organizacijama civilnog društva – gradski kotari Grada Dubrovnika

u okviru izrade sociološke studije za izmjene i dopune Prostornog plana uređenja (PPUG) i Generalnog urbanističkog plana (GUP) Grada Dubrovnika

PLAN RADA I INFORMIRANI PRISTANAK SUDIONIKA

Fokus grupa održat će se 19.4.2023. godine u Velikoj vijećnici Grada Dubrovnika. Početak je u 17h, a predviđeno trajanje je 90 minuta. Fokus grupu kao ključni dio participativnog procesa za potrebe izrade izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika vodit će dr.sc. Jana Vukić (voditeljica istraživanja i predstavica izrađivača sociološke studije).

Ciljevi fokus grupe su:

1. identificiranja ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života
2. identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja

u izradi prostorno-planske dokumentacije, precizno izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika.

Bilježenje fokus grupe predviđeno je audio snimkom rasprave koja će biti korištena isključivo u svrhu oblikovanja zaključaka u okviru sociološke studije i neće biti javno dostupna te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke).

Anonimnost sudionika nije predviđena, već će se uz zaključke i citate u studiji navoditi Vaša funkcija i gradski kotar koji zastupate. Dolaskom na fokus grupu pristajete na navedene uvjete njezine provedbe.

U okviru fokus grupe raspravljat će se o temama:

- **UVODNO PREDSTAVLJANJE PRAVILA RADA I OBRAZLOŽENJE važnosti zaštite prostora kao resursa i javnog dobra** (5 min) – dr. sc. Jana Vukić
- 1. **IDENITFIKACIJA** postojećih prostornih problema zajedničkih gradskim kotarima (pretjerana izgradnja, deagrarizacija ili dr.) i (smjera) gospodarskog razvoja Grada (15 min)
- 2. **prostorne transformacije suvremenoga grada** (50 min):
 - a. **planiranje javnih sadržaja**
 - b. **komunalna opremljenost**
 - c. **prometna povezanost i smjer širenja grada**
 - d. **vrednovanje kulturno-povijesne baštine i zaštita prirodnog/kulturnog krajolika**
 - e. **aspekti detaljnog planiranja i natječaja (područja unutar predmetnih planova za koja je potrebna detaljnija razrada)**
- 3. **ZAKLJUČNO: identifikacija temeljnih problema i prijedlozi** (20 min)

Sva dodatna mišljenja ili očitovanja možete poslati mailom na adresu jana.vukic@ffzg.hr.

Vaše sudjelovanje od iznimne je važnosti, jer je ovo prvi put da se participativni proces provodi u ovako ranoj fazi izrade prostornih dokumenata najviše važnosti za Grad Dubrovnik.

U ime izrađivača sociološke studije i Grada Dubrovnika zahvaljujemo Vam na izdvojenom vremenu i sudjelovanju!

Jana Vukić

DODATNE INFORMACIJE

Što je PPUG?

- PPUG je pretežito strateški prostorni plan koji obuhvaća čitavo područje JLS-a
- PPUG-om se definiraju granice građevinskih područja, strateška prometna i komunalna infrastruktura, uvjeti zaštite prostora i sl.
- PPUG neposredno rješava, tj. propisuje uvjete gradnje za područje koje je izvan GUP-a i drugih detaljnih planova i u tom dijelu je provedbeni

Što je GUP?

- GUP se odnosi na urbano područje Grada Dubrovnika
- GUP sadrži elemente i strateškog i provedbenog plana - na dijelovima se provodi neposredno, a na dijelovima posredno (detaljniji planovi)
- GUP-om nije moguće detaljno sagledavati urbanistička rješenja na razini susjedstva, jer njegovo mjerilo, podloge i površina obuhvata nisu adekvatni za detaljno planiranje

Prostorni planovi su dugoročni dokumenti koji određuju smjer prostornog razvoja te u skladu s njime propisuju uvjete odnosno smjernice, ali tek se provedbom tih planova osigurava kvalitetno izgrađen prostor (prostorni planovi ne mogu riješiti sve probleme!).

Popis pozvanih sudionika:

- predstavnici svih Gradskih kotara Grada Dubrovnika (8 GK)

*PRILOG 6: Poziv na fokus grupu s organizacijama civilnog društva –
udruge održanu 21.4.2023.*

Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Odsjek za sociologiju
Katedra za urbanu sociologiju
izv. prof. dr. sc. Jana Vukić
jana.vukic@ffzg.unizg.hr

Dubrovnik, 19.4.2023.

Fokus grupa s organizacijama civilnog društva Grada Dubrovnika – udruge

u okviru izrade sociološke studije za izmjene i dopune Prostornog plana uređenja (PPUG) i Generalnog urbanističkog plana (GUP) Grada Dubrovnika

PLAN RADA I INFORMIRANI PRISTANAK SUDIONIKA

Fokus grupa održat će se 21.4.2023. godine u Maloj vijećnici Grada Dubrovnika. Početak je u 16h, a predviđeno trajanje je 90 minuta. Fokus grupu kao ključni dio participativnog procesa za potrebe izrade izmjena i dopuna PPUG-a i GUP-a Grada Dubrovnika vodit će dr.sc. Jana Vukić (voditeljica istraživanja i predstavnica izrađivača sociološke studije).

Ciljevi fokus grupe su:

1. identificiranje ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života
2. identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja

u izradi prostorno-planske dokumentacije, precizno izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika.

Bilježenje fokus grupe predviđeno je audio snimkom rasprave koja će biti korištena isključivo u svrhu oblikovanja zaključaka u okviru sociološke studije i neće biti javno dostupna te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke).

Anonimnost sudionika nije predviđena, već će se uz zaključke i citate u studiji navoditi Vaše funkcije i/li organizacije civilnog društva koje zastupate. Dolaskom na fokus grupu pristajete na navedene uvjete njezine provedbe.

U okviru fokus grupe raspravljat će se o temama:

- **UVODNO PREDSTAVLJANJE PRAVILA RADA I OBRAZLOŽENJE važnosti zaštite prostora kao resursa i javnog dobra** (5 min) – dr. sc. Jana Vukić
- 1. **IDENITFIKACIJA** postojećih prostornih problema (pretjerana izgradnja, deagrarizacija ili dr.) i (smjera) gospodarskog razvoja Grada (15 min)
- 2. **prostorne transformacije suvremenoga grada** (50 min):
 - a. **planiranje javnih sadržaja**
 - b. **komunalna opremljenost**
 - c. **prometna povezanost i smjer širenja grada**
 - d. **vrednovanje kulturno-povijesne baštine i zaštita prirodnog/kulturnog krajolika**
 - e. **aspekti detaljnog planiranja i natječaja (područja unutar predmetnih planova za koja je potrebna detaljnija razrada)**
- 3. **ZAKLJUČNO: identifikacija temeljnih problema i prijedlozi** (20 min)

Sva dodatna mišljenja ili očitovanja možete poslati mailom na adresu jana.vukic@ffzg.hr.

Vaše sudjelovanje od iznimne je važnosti, jer je ovo prvi put da se participativni proces provodi u ovako ranoj fazi izrade prostornih dokumenata najviše važnosti za Grad Dubrovnik.

U ime izrađivača sociološke studije i Grada Dubrovnika zahvaljujemo Vam na izdvojenom vremenu i sudjelovanju!

Jana Vukić

DODATNE INFORMACIJE

Što je PPUG?

- PPUG je pretežito strateški prostorni plan koji obuhvaća čitavo područje JLS-a
- PPUG-om se definiraju granice građevinskih područja, strateška prometna i komunalna infrastruktura, uvjeti zaštite prostora i sl.
- PPUG neposredno rješava, tj. propisuje uvjete gradnje za područje koje je izvan GUP-a i drugih detaljnih planova i u tom dijelu je provedbeni

Što je GUP?

- GUP se odnosi na urbano područje Grada Dubrovnika
- GUP sadrži elemente i strateškog i provedbenog plana - na dijelovima se provodi neposredno, a na dijelovima posredno (detaljniji planovi)
- GUP-om nije moguće detaljno sagledavati urbanistička rješenja na razini susjedstva, jer njegovo mjerilo, podloge i površina obuhvata nisu adekvatni za detaljno planiranje

Prostorni planovi su dugoročni dokumenti koji određuju smjer prostornog razvoja te u skladu s njime propisuju uvjete odnosno smjernice, ali tek se provedbom tih planova osigurava kvalitetno izgrađen prostor (prostorni planovi ne mogu riješiti sve probleme!).

Popis pozvanih udruga:

Društvo prijatelja dubrovačke starine, Društvo turističkih vodiča Dubrovnik, Društvo građevinskih inženjera Dubrovnik, Društvo arhitekata Dubrovnik, Art radionica Lazareti, Deša Dubrovnik, Green Sea Safari Dubrovnik, Udruga Mjera

PRILOG 7: Poziv na ekspertni intervju

**POZIV KOJI JE UPUĆEN SVIM SUDIONICIMA PARTICIPATIVNOG
PROCESA (intervju):**

GRAD DUBROVNIK, Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša i Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Odsjek za sociologiju

Katedra za urbanu sociologiju dr. sc. Jana Vukić jana.vukic@ffzg.unizg.hr

Zagreb, 17.5.2023.

Poštovani/e stručnjaci/kinje,

u nastavku je materijal koji je bio osnova održavanja fokus grupe na koju ste bili pozvani, ali se niste mogli odazvati, pa Vas molimo da pisanim intervjuom date svoj doprinos vlastitim stručnim uvidima i znanjima o temama koje su navedene u nastavku.

Svi materijali koristit će se isključivo u svrhu oblikovanja zaključaka u okviru sociološke studije i neće biti javno dostupna te vođenjem pisanih bilješki istraživačice (sve u skladu s etičkim pravilima struke). Anonimnost sudionika nije predviđena, već bi se uz zaključke i citate u studiji navodila Vaša imena i struke koje zastupate. Slanjem pisanih odgovora na pitanja u nastavku pristajete na navedene uvjete provedbe intervjuja.

Ciljevi fokus grupe i intervjuja su isti: interdisciplinarna identificiranja ključnih aspekata zaštite prostora, prirodne i kulturne baštine uz omogućavanje (održivog) razvoja i kvalitete života; identifikacija prijepornih aspekata razvoja i zaštite prostora te oblikovanje prijedloga njihova pomirenja u izradi prostorno-planske dokumentacije, precizno izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja i Generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika.

Detaljna uputa za intervju nalazi se u nastavku. Unaprijed Vam zahvaljujemo na odazivu i suradnji! Srdačni pozdrav,

Jana Vukić

POPIS TEMA ZA INTERVJU

Osim poziva prije samih pitanja/tema dane su i uvodne napomene o prostornim planovima na koje se istraživanje i participativni proces odnose.

Nakon uvodnog dijela slijedile su upute i teme (teme su bile dopunjene detaljnijim pitanjima na koja su sudionici mogli odgovoriti ili ih prilagoditi svojem području ekspertize pa ih navodimo u prilogu, a kao što je vidljivo u napomeni ponavljaju se u odnosu na fokus grupe). Svrha razgovora na fokus grupama i intervjuu bila je dobiti što širu, slobodniju viziju specifičnih urbanističkih i prostorno-razvojnih aspekata potrebnih za prostorne planove.

Uvodne napomene

Što je PPUG?

- PPUG je pretežito strateški prostorni plan koji obuhvaća čitavo područje JLS-a
- PPUG-om se definiraju granice građevinskih područja, strateška prometna i komunalna infrastruktura, uvjeti zaštite prostora i sl.
- PPUG neposredno rješava, tj. propisuje uvjete gradnje za područje koje je izvan GUP-a i drugih detaljnih planova i u tom dijelu je provedbeni

Što je GUP?

- GUP se odnosi na urbano područje Grada Dubrovnika
- GUP sadrži elemente i strateškog i provedbenog plana - na dijelovima se provodi neposredno, a na dijelovima posredno (detaljniji planovi)
- GUP-om nije moguće detaljno sagledavati urbanistička rješenja na razini susjedstva, jer njegovo mjerilo, podloge i površina obuhvata nisu adekvatni za detaljno planiranje

Prostorni planovi su dugoročni dokumenti koji određuju smjer prostornog razvoja te u skladu s njime propisuju uvjete odnosno smjernice, ali tek se provedbom tih planova osigurava kvalitetno izgrađen prostor (prostorni planovi ne mogu riješiti sve probleme!).

TEME I PITANJA ZA INTERVJU

Molimo Vas da na sljedeće specifične teme važne za razvoj preliminarne koncepcije PPUG / GUP-a odgovorite na način da svoje odgovore i komentare upisujete izravno u tekst nakon crveno označenih pitanja. Natuknice u nastavku pitanja služe kao orijentir, a Vi se posvetite onima koje su relevantne za područje kojim se bavite. Ne morate odgovarati na sva postavljena pitanja, ali bismo bili zahvalni kada biste to učinili. Unaprijed hvala na sudjelovanju!

1. SMJER GOSPODARSKOG RAZVOJA
2. PLANIRANJE JAVNIH SADRŽAJA
3. PROMETNA POVEZANOST
4. KOMUNALNA OPREMLJENOST
5. SMJER ŠIRENJA GRADA
6. VREDNOVANJE KULTURNE BAŠTINE
7. DETALJNIJE PLANIRANJE I NATJEČAJI
8. Za kraj, molimo Vas da ukratko navedete osnovne temelje novog koncepta prostornog razvoja grada Dubrovnika (u rečenici do dvije).

Napomena: Navedene teme pripremljene su za četiri fokus grupe (mjesni odbori, gradski kotari, lokalni stručnjaci i udruge civilnog društva) s kojima su stručna izrađivačica sociološke studije (dr.sc. Jana Vukić) i predstavnici stručnog izrađivača Izmjena i dopuna GUP-a i PPUG-a (Urbanistica d.o.o.) razgovarali u sklopu participativnih aktivnosti u Dubrovniku 20. i 21. travnja 2023.

PRILOG 8: Popis udruga za sveobuhvatne izmjene i dopune PPU-a i GUP-a Grada Dubrovnika (sociološka analiza)

	Naziv udruge	Kratki opis ciljeva i/ili djelovanja udruge
1.	Društvo arhitekata Dubrovnik	„Djeluju sa svrhom razvijanja i afirmiranja dubrovačke i hrvatske arhitekture, kulture prostora i zaštite čovjekova okoliša, a u skladu s etikom i uzancama arhitektonskog poziva – zvanja“ (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018: 114). Aktivna internetska i Facebook stranica.
2.	Društvo građevinskih inženjera Dubrovnik (DGID)	„Djeluju na promicanju, razvoju i unapređenju graditeljske struke, te promicanju etike i inženjerskog poziva“ (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018: 114).
3.	Deša - Dubrovnik	Udruga djeluje u područjima: „demokratska politička kultura, gospodarstvo, održivi razvoj, socijalna djelatnost, obrazovanje, znanost, istraživanje, kultura i umjetnost, zaštita okoliša i prirode, zaštita zdravlja, međunarodna suradnja, ljudska prava, zaštita i spašavanje, tradicija i obnova baštine i odgoj i obrazovanje“ (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018: 114). Aktivna internetska stranica i Facebook grupa.
4.	Društvo prijatelja Dubrovačke starine	„Bave se održavanjem, zaštitom, konzervacijom, rekonstrukcijom i restitucijom fortifikacija u dubrovačkom kraju – posebno gradskih zidina, fortifikacija Dubrovnika i Stona, održavanjem predavanja, financiranjem izrade programa i izvršenja akcija arheoloških iskapanja i povijesnih istraživanja, prikupljanjem, otkupom i pohranom kulturno-povijesne baštine te izrađivanjem publikacija“ (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018: 114). Aktivna internetska i Facebook stranica.
5.	ICOMOS Hrvatska	„Rade na unapređenju očuvanja povijesnih spomenika, skupina građevina i povijesnih lokacija (nepokretne kulturne baštine) u njihovim materijalnim i nematerijalnim aspektima, na nacionalnoj i međunarodnoj razini“ (Klempić Bogadi, Vukić, Čaldarović, 2018: 114).
6.	Društvo za ceste Dubrovnik „Via Vita“	Udruga je usmjerena organizaciji „aktivnosti radi okupljanja članova iz redova stručnjaka koji rade na planiranju, izgradnji, održavanju i zaštiti cesta, mostova i zrakoplovnih pristaništa, kao i drugih korisnika i suradnika, te pravnih subjekata koji svojim radom doprinose zaštiti, osuvremenjavanju i sigurnosti tih objekata“ (Registar udruga, 2023).
7.	Hrvatska udruga povijesnih gradova	„Platforma za jedinstveni nastup i promociju specifičnih interesa i potreba hrvatskih povijesnih gradova i njihovih građana. Udruga organizira konferencije, radionice i kulturne manifestacije na temu očuvanja kulturne i prirodne baštine, tradicijske kulture, potreba građana povijesnih gradova i odnosa građana prema kulturnoj baštini, prepoznavanju važnosti i vrijednosti hrvatskog kulturnog naslijeđa, te načina upravljanja i korištenja istog“ (Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“, 2021: 141). Neaktivna internetska i Facebook stranica.
8.	Mali Stradun	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unapređenja zone "Mali Stradun" u Dubrovniku na Babinom Kuku“, u skladu s potrebama lokalne zajednice (Registar udruga, 2023).

9.	Društvo prijatelja prirode "Dub" Dubrovnik	Udruga se zalaže „za promicanje, očuvanje i unapređivanje gradskih i prigradskih zelenih i drugih otvorenih prostora DNŽ te za osiguravanje potpore u svrhu potpunog uvažavanja izvornih prirodnih i kulturno-povijesnih sadržaja, značajki i obilježja tih prostora“ (Registar udruga, 2023).
10.	Društvo za zaštitu spomeničke baštine i prirode Lopuda	Udruga se zalaže za zaštitu „od daljnjeg propadanja i uništavanja spomeničke baštine i prirodnih ljepota otoka Lopuda“ (Registar udruga, 2023).
11.	Društvo prijatelja otoka Lokruma	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unapređenja brige za otok Lokrum“ (Registar udruga, 2023).
12.	Udruga Grad	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unaprjeđenja organiziranoga djelovanja građana u svrhu zaštite kulturne i prirodne baštine te podizanja svijesti o potrebi za djelovanjem na ovom području na lokalnome, državnom i međudržavnom nivou“ (Registar udruga, 2023).
13.	Ekološka udruga „Eko- omblići“, Rijeka Dubrovačka	Glavni ciljevi djelovanja udruge su: „ekološka edukacija djece, mladih i odraslih, buđenje ekološke svijesti među cjelokupnim stanovništvom Rijeke dubrovačke, aktivna zaštita pitke rijeka Omble i njezinih izvora pitke vode te podizanje nivoa kulture življenja u Rijeci dubrovačkoj“ (Registar udruga, 2023). Aktivna Facebook grupa.
14.	Mjera	Promicanje i razvoj svih vidova kulture i umjetnosti (vizualna kultura, likovna umjetnost, arhitektura, dizajn, fotografija, umjetničko i primijenjeno stvaralaštvo, književno-nakladničke djelatnosti) (Registar udruga, 2023). Udruga je uključena u izdavanje časopisa Mjera.
15.	Građanska inicijativa "Spasimo Omblu i njezine stanovnike"	Udruga se zalaže za zaštitu Rijeke Dubrovačke kroz aktiviranje građana, čiji je cilj zaštititi Omblu, Rijeku Dubrovačku i njezine stanovnike od projekata čija bi realizacija bila protivna interesima lokalne zajednice. Uz poticanje održivog razvoja, promiču se i kulturne, povijesne i krajobrazne vrijednosti istaknutog područja (Facebook grupa „OMBLA JE NAŠA“, 2023). Aktivna internetska stranica i Facebook grupa.
16.	Udruga za promicanje i unapređenje kvalitete života u gradu Dubrovniku - "Grad"	„Udruga se zalaže za promicanje i unaprjeđenje kvalitete života u gradu Dubrovniku uz aktivno promoviranje građanske inicijative u svrhu daljnjeg poboljšanja i promicanja kvalitete života stanovnika grada Dubrovnika. Cilj je osvijestiti, podučiti i poticati stvaranje i unapređivanje inicijativa civilnog društva u Dubrovniku“ (Registar udruga, 2023).
17.	Ambient Croatia - Udruga za međunarodno promicanje kulturne, povijesne i prirodne baštine	Udruga se zalaže za „međunarodno i tuzemno promicanje vrijednosti i ljepote sveukupnog hrvatskog kulturno povijesnog i prirodnog nasljeđa, kroz poticanje konkretnih aktivnosti i procedura njegove obnove, uređenja, zaštite i valorizacije kroz sveobuhvatnu društvenu afirmaciju“ (Registar udruga, 2023).
18.	Platforma „Glada gladan“	„Platformu Grada gladan osnovali su članovi Društva arhitekata Dubrovnika. Cilj platforme je potaknuti građanina na promišljanje javnog (gradskog) prostora kao iznimno važnog urbanističkog elementa“ (Facebook stranica „Grada gladan“, 2023). Neaktivna Facebook stranica.

19.	Green Sea Safari	Udruga se zalaže za čišćenje plaža, otoka i uvala od plastike, pivskih boca i ostalog otpada – djelovanje udruge započeto je u Dubrovniku, odakle se širilo dalje po obalnim gradovima, s ciljem širenja na cijeli Mediteran (Green Sea Safari, 2023). Aktivna internetska i Facebook stranica.
20.	Udruga za razvoj civilnog društva „Bonsai“	Udruga se zalaže za „razvoj i provedbu volonterskih programa i projekata, aktivni angažman građana (posebice mladih) u životu lokalne zajednice“ (Registar udruga, 2023). Aktivna internetska stranica.
21.	Art radionica Lazareti	Djelovanje udruge „povezuje pokretačka ideja da omogućavanjem i poticanjem suvremenog umjetničkog stvaralaštva, produkcijom, provedbom, distribucijom, organizacijom suvremenih umjetničkih, kulturnih i društvenih programa i aktivnosti sustavno, kontinuirano i kvalitetno doprinosi razvoju suvremenih umjetnosti, novih umjetničkih, kulturnih i društvenih praksi, nezavisne kulture i civilnog društva“ (ARL, 2023). Aktivna internetska i Facebook stranica.
22.	Društvo prijatelja grada Dubrovnika	„Udruga je osnovana u cilju promicanja ljubavi prema gradu Dubrovniku, podizanja kvalitete života i zaštite zdravlja građana, promicanja kulturnih vrijednosti, očuvanja kulturnih i povijesnih dobara grada, ostvarivanja suradnje s lokalnim tijelima, drugim udrugama te međunarodne suradnje, očuvanja prirodne baštine te zaštite okoliša“ (Registar udruga, 2023).
23.	Građanska inicijativa „Srđ je naš!“	„Srđ je naš!“ je inicijativa građana Dubrovnika i okolice koji se suprotstavljaju projektu brutalne apartmanizacije Srđa pod krinkom golfskih terena (...) „Srđ je naš!“ okuplja udruge Art radionica Lazareti, Baština, Domovina, Dub, Eko-Omblići, Grad i Orlando kojima su se priključili aktivisti Prava na grad i Zelene akcije (Facebook grupa „SRĐ JE NAŠ“, 2023). Neaktivna internetska i Facebook stranica.
24.	Udruga za zaštitu okoliša i mora "Koločep"	„Cilj udruge je zaštita mora i voda od onečišćenja, oblikovanje razvojne strategije u ribarstvu, zaštita okoliša i prirode, očuvanje baštine i s time povezana pitanja zdravlja i dobrobiti ljudi“ (Registar udruga, 2023).
25.	Udruga Kalamota	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unapređenja života na Elafitskim otocima i Republici Hrvatskoj te promicanja lokalne samoodrživosti (Facebook stranica „Udruga Kalamota“, 2023). Aktivna Facebook stranica.
26.	Udruga za očuvanje urbanog izgleda Gruža „Naš Gruž“	Udruga se zalaže za „sprječavanje devastacije 'zelenih pluća' Gruža, izgradnjom i betonizacijom obiteljskih vrtova i okućnica, aktivno promoviranje kvalitete postojećeg urbanog izgleda najužeg centra Gruža, kvalitetu življenja u postojećem urbanom rješenju, promoviranje građanske inicijative u svrhu aktivnog uključivanja građana prilikom izrade urbanističkih planova za područje Gruža, ali i druga područja Grada Dubrovnika (Registar udruga, 2023).
27.	Divertimenat	Rad udruge usmjeren je promicanju tradicionalnih igara na ulicama Grada Dubrovnika (Facebook stranica „Divertimenat Dubrovnik“, 2023). Aktivna Facebook stranica.
28.	Kinookus	„Udruga Kinookus osnovana je 2010. godine u Dubrovniku s ciljem osmišljavanja i provođenja multidisciplinarnih projekata iz oblasti kulture, obrazovanja, održivog razvoja i demokratske političke kulture“ (Kinookus, 2023). Aktivna internetska i Facebook stranica.

29.	Dubrovačka ART udruga bez granica	Glavni ciljevi djelovanja udruge su „promicanje kulturnih i ekoloških vrijednosti, očuvanje i zaštita kulturne baštine i tradicijskih umjetnosti i obrta te odgoj i obrazovanje na području kulture“ (Registar udruga, 2023).
30.	Udruga za kreativno-održivi razvoj i konkurentnost (KORAK)	Udruga „djeluje od 2018. godine u područjima razvoja društvenog poduzetništva i održivog razvoja. Osnivači ove udruge dugi su niz godina aktivni u radu s civilnim sektorom i mladima te u kreiranju javnih politika kroz zagovaranje i izravnu komunikaciju s donositeljima odluka“ (KORAK, 2023). Aktivna internetska stranica.
31.	Udruga „Dubrovački otoci“	„Udruga je osnovana u cilju: promicanja, razvitka i unapređenja promocije destinacije; očuvanja kulturne baštine; rada s mladima, edukaciji mladih i populariziranja informatičkih znanja i vještina, zaštite okoliša i prirodnih bogatstava, razvoja sportskih aktivnosti; suradnje s kulturnim i znanstvenim organizacijama u zemlji i inozemstvu; unapređenja životnog standarda življenja na otocima“ (Registar udruga, 2023).
32.	Udruga za razvoj Trstenog „Trstika“	Glavni ciljevi djelovanja udruge su „unapređenje kvalitete života na području Trstenoga, za sve građane te zaštitu i očuvanje prirodnih i kulturnih znamenitosti u Trstenome, kroz organizaciju sportskih, kulturnih i društvenih događanja“ (Registar udruga, 2023). Aktivna Facebook stranica.
33.	Ekološka udruga „Čiopa“	Udruga djeluje u području zaštite prirode i okoliša te radi na promicanju ekološke svijesti, posebice kod djece i mladih (Registar udruga, 2023).
		Neaktivna internetska stranica.
34.	Udruga građana „Babin kuk“	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unapređenja lokalne civilne zajednice, kvalitete socijalnog i rekreativnog života građana, sportske i prometne infrastrukture, kulture, zdravlja rekreacije i športa“ (Registar udruga, 2023).
35.	Nekton	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unapređenja života civilnog društva“ (Registar udruga, 2023).
36.	Udruga za promicanje urbane kulture "Kazin"	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unapređenja razvoju nezavisnog kulturnog i umjetničkog izražavanja, civilne scene uključivanju mladih u kreiranje iste“ (Registar udruga, 2023).
37.	Nimfa	Udruga „djeluje u području zaštite okoliša i prirode, zaštite životinja te održivog razvoja i zdravog načina života“ (Registar udruga, 2023).
38.	Ekološka udruga „KAP – Dubrovnik“	Udruga je usmjerena prema organizaciji predavanja, javnih tribina i tečajeva o zaštiti okoliša, promicanju ekoloških vrijednosti i sveukupnoj zaštiti okoliša, kao i promicanju suvremenih ekoloških standarda i zdravih tehnologija (Registar udruga, 2023).
39.	Udruga građana „Supernatural“	Udruga je usmjerena prema organizaciji kulturno-ekoloških manifestacija koje potiču ljude na razmišljanje o važnosti poštivanja prirode i zaštite okoliša te sveukupnom podizanju ekološke svijesti kroz različite aktivnosti (Registar udruga, 2023).

40.	Udruga za zaštitu okoliša i kulturne baštine "Acumen"	Udruga je usmjerena prema organizaciji programa edukacije mladeži i djece na području zaštite okoliša i kulturne baštine, organizaciji akcija za uređenje okoliša i obnavljanju kulturnih i estetskih vrijednosti krajolika DNŽ, kao i prema suradnji s nadležnim službama i drugim ekološkim i sličnim udrugama (Registar udruga, 2023).
41.	Šipan - naš otok - 2000	Udruga kroz svoje djelovanje potiče radne akcije uređenja okoliša, zaštitu i očuvanje spomeničke i kulturne baštine otoka Šipana, kao i unaprjeđenje kvalitete života na otoku (Registar udruga, 2023).
42.	Okvir za Zaton	Udruga je usmjerena prema organizaciji „građana protiv uništavanja Zatona, poticanju javne rasprave o zaštiti i uređenju područja Zatona, organizaciji javnih tribina i slično“ (Registar udruga, 2023).
43.	Ekološka udruga "Eko centar zeleno sunce"	Glavni ciljevi djelovanja udruge su aktivna zaštita Rijeke Dubrovačke (ali i područja cijelog Grada Dubrovnika i okolice) te širenje ekološke svijesti među sugrađanima i turistima uz poticanje građanskog aktivizma (Registar udruga, 2023).
44.	Kompozicija	Udruga je usmjerena prema „promicanju kulture življenja rezidenata“ u skladu s „krajolikom/ambijentom“ kroz različite aktivnosti kojima je „cilj stvaranje impulsa u polaznicima za svjesnije doživljavanje ambijenata“, kao i „poticanje na djelovanje unutar njega, uz upoznavanje s arhitekturnim i tradicijskim naslijeđem“ (Registar udruga, 2023).
45.	Čovjek na zemlji	Glavni ciljevi djelovanja udruge su „promicanje zdravog i samoodrživog načina života u skladu s prirodom“, „očuvanje prirodne i kulturne raznolikosti“ te „jačanje utjecaja organiziranog civilnog društva“ kroz organizaciju različitih aktivnosti (Registar udruga, 2023). Neaktivna Facebook stranica.
46.	Udruga građana „Zlatni potok“	„Udruga je osnovana u cilju promicanja, razvitka i unaprjeđenja životnih uvjeta na području kotara Ploče iza Grada, Dubrovnika“ (Registar udruga, 2023).
47.	Lopud zajedno	Glavni ciljevi djelovanja udruge su „poticanje, razvijanje i unaprjeđenje života na otoku Lopuda“ (Registar udruga, 2023).

PRILOG 9: Tablični prikaz sudionika prema prostorno-funkcionalnim cjelinama (otoci, priobalje, gornja sela, grad i predgrađa), mjesnim odborima i gradskim kotarima

Naselje	Broj stanovnika Popis 2021.	Broj sudionika u anketi	Postotak sudionika/ broj st.	Sudjelovanje u FG
OTOCI				
MO Šipanska Luka	254	3	1,18%	DA
MO Sudurađ	222	2	0,90%	DA
MO Koločep	231	4	1,73%	NE
MO Lopud	278	1	0%	DA
Ukupno Otoci:	985	10	1,02%	3 DA + 1 NE
PRIOBALJE				
MO Brsečine	84	1	1,12%	DA
MO Trsteno	215	1	0,47%	DA
MO Orašac	742	6	0,81%	DA
MO Zaton	1024	5	0,49%	DA
Ukupno Priobalje:	2065	13	0,63%	4 DA
GORNJA SELA				
MO Dubravica	33	1	3,03%	DA
MO Mravinjac	53	1	1,89%	DA
MO Mrčevo	76	6	7,89%	DA
MO Kliševo	52	0	0%	DA
MO Gromača	149	0	0%	DA
MO Ljubač	73	0	0%	DA
MO Osojnik	335	2	0,60%	DA
MO Riđica	14	0	0%	NE
Ukupno Gornja sela	785	10	1,27%	7 DA + 1 NE
GRAD I PREDGRAĐA				
GK Komolac	1741	6	0,34%	DA
GK Mokošica	8452	30	0,33%	DA
MO Bosanka	169	15	8,88%	DA
GK Grad	1697	17	1,10%	DA
GK Gruž	6863	31	0,45%	DA
GK Pile_Kono	4055	36	0,89%	DA
GK Ploče iza Grada	1763	23	1,30%	DA
GK Lapad	7097	52	0,73%	DA
GK Montovjerna	5748	44	0,73%	DA
Ukupno Grad i predgrađa	37.585	254	0,67%	9 DA
				17 MO + 8 GK
UKUPNO	41.562	287	0,68%	25 GK i MO

PRILOG 10: Popis prijedloga gradskih kotara i mjesnih odbora pristiglih nakon održanih fokus grupa (e-mail)

Br.	GK/MO	Prijedlog
1.	Komolac	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izmještanje poslovne zone i javno gradsko poduzeće Libertas 2. Urbanizacija tog dijela kotra 3. Prenamjena prostora trgovačke zone Velpro u područje D- javna i društvena namjena i D4 predškolska i školska namjena 4. Prenamjena kat.čest. 218 K.O. u D – javna i društvena namjena 5. Prenamjena neizgrađene školske površine u IS-površina infrastrukturnih sustava da se izmjeni položaj benzinske stanice da se dobije prostor za izmicanje kružnog toka 6. Prenamjena/zamjena površina K1,K2,K3,I1 U D4 kako bi se na ta mjesta u centru kvarta preselila škola 7. Površinu uz cestu Komolac-Brgat u naselju Komolac prenamijeniti iz zone K1,K2,K3 u zonu D i R5 (javna društvena namjena i šrc park) 8. Zaštita postojećeg stanja uz kat.čest. 315/8,315/5,315/6,319/9 zbog blizine izvora rijeke Omble 9. Postojeće stanje uz kat.čest. 17/1,17/5,18/1,18/3 K.O. Knežica prenamjena u D zonu – javna i društvena namjena 10. Prenamjena površine iznad nerazvrstane ceste Bota-Knežica-Šumet u poljoprivredno zemljište 11. Upis nerazvrstanih cesta u karte prometa GUP-a – cesta na Tenturiji kat.čest. 353/5 12. K.O. Komolac do kat.čest. 358/4 k. o. nerazvrstana cesta Knežica – TUP 13. Južna obala Rijeke dubrovačke od Komolca do Kantafga urediti pješačke i biciklističke staze – nasipat i uredit obalu tzv. lungomare 14. Ucertavanje panoramskog pješačkog pravca s biciklističkom stazom umjesto sadašnje bivše željezničke pruge 15. Cesta Komolac-Brgat od BS Ina do skretanja za Šumet – proširit 16. Skretanje za Knežicu i Šumet – napraviti zaustavnu traku 17. Ucertati proširenje za skretanje Knežica i Šumet 18. Cesta s trafostanice Komolac u smjeru Omble izbrisati iz GUP-a 19. Brisanje trase brze ceste prema ZL Dubrovnik zbog zaštite izvorište rijeke Omble 20. Prometno rješenje dionice Rožat od izvora Omble do spoja kod groblja 21. Rješenje dionice Komolac – veza UPU i Komolac Aglomeracija 22. Povezivanje Knežica-Tor-Šumet-projekt Aglomeracije na sjevernu stranu potoka Slavjana 23. Ucertavanje pješačko biciklističke staze Stara Čajkovića-Knežica-Šumet 24. Ucertavanje biciklističke staze po trasi bivše željezničke pruge 25. Ucertavanje bic.staze Knežica-Busljeno 26. Ucertavanje bic. staze Stara Čajkovića-Komolac 27. Dopuna karte prometa ucertavanjem ceste na potezu k.č. 364/4 k.o.Rožat prema k.č. 365/1 k.o.Rožat, k.č. 498/1 Rožat, do k.č. 500/1 k.o. Rožat – povezivanje groblja crkve Velike Gospe u Rožat s pristupnom cestom 28. Trasa novog dalekovoda trafostanica Komolac – Zaton 110 Kw – staviti podzeman kabelski vod dužinom glavne gradske ulice 29. Kat. čest. 854/1 k.o. Prijevoz prenamjena u IS-površina infrastrukturnih sustava 30. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje Čajkovića nova – igralište Čempresata 31. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje kroz stambenu i poslovnu zonu Knežica od TUP do k.č. 16/7 k.o. Knežica 32. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje u naselju Čajkovići 33. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje naselje Rožat donji k.č. 346/3 k.o. Rožat do k.č. 511/1 k.o.Rožat 34. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje u Rožatu od k.č. 519/3 k.o. do k.č. 357/6 k.o. Rožat 35. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske vode k.č.500/2 k.o. Rožat do k.č. 497/2 k.o. Rožat 36. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje Dračevo selo-Prijevor gornji od kanala kč 1040 k.o. Prijevor do kč 1053/1 k.o. 37. Izgradnja i ucertavanje kanala oborinske odvodnje u Komolcu kč. 407/2 ko Komolac i usmjeriti ga u ulicu Tenturija kč. 444/1 ko Komolac 38. Proglasiti rijeku Omblu rijekom od posebnog državnog interesa 39. Izrada plana upravljanja zaštićenih vrijednosti krajobrazza Rijeke dubrovačke od izvorišta Omble do granica GK Komolac 40. Ucertati na karti i proglasiti područjem posebne zaštite od buke i postavljanje mjerača buke i zagađenosti Prijevod – Šumet 41. Ograničiti maksimalnu visinu gradnje na 12 m, katnost je prizemlje plus 2 kata s tradicionalnim kosim krovom – Rijeka dubrovačka

2.	Montovjerna	<p>Planiranje novih parkinga</p> <p>Planiranje manjih garaža gdje ima mjesta</p> <p>Izgradnja ili osposobljavanje prometnica gdje je moguće</p> <p>Spoj zaobilaznice Kineski zid s ulicom Od Montovjerne preko parcele 1967/1 K.O. Dubrovnik</p> <p>Omogućiti u ulici dr. Vladka Mačeka na sadašnjem malenom parkingu kod škole i postojećem otvorenom sportskom igralištu (č.z. 1963 K.O. Dubrovnik) dizanje etaže</p> <p>Gradnja jedne velike garaže (teren Čokolino) kapaciteta cca 250-300 vozila.</p> <p>Uvrstiti u GUP širi prostor sadašnjeg parkinga kod škole tako da je na vrhu garaže multifunkcionalno igralište</p> <p>Nogostup u ulici Marka Marojice</p> <p>Nova prometna rješenja u ulici Marka Marojice</p> <p>Izgradnja kružnog toga kod skretanja za Konzum</p> <p>Izgradnja izlaza iz garaže teren Čokolino u ulici Marka Marojice</p> <p>Rješenje ulaza i skretanja za dječji vrtić Palčica i ulaz u studentski dom i naselje Peyton</p> <p>Izgradnja dva nova kružna toka u ulici Ive Vojnovića (kod hotela RIXOS i naselja Gorica i Hladnica)</p> <p>Novi kolnički ulaz u Gospino polje od strane ul. Josipa Kosora</p> <p>Kružni tok kod skretanja za Opću bolnicu Dubrovnik</p> <p>Dodatna parking mjesta ili garaža kod Doma zdravlja (2282/1 k.o. Dubrovnik)</p> <p>Park Peyton/Čokolino – nova parkirna mjesta na riblju kost (č.z. 1970/1 K.O. Dubrovnik)</p> <p>Na postojećem parkingu Opće bolnice (č.z. 1932/1 K.O. Dubrovnik) predvidi nova etažna garaža.</p> <p>U Gospinom polju sve neiskorištene dijelove(č.z. 2049,2055/1,2055/2,2056,2050,2060,2061,2062,2065/1,2065/2,2057/1,2051/1,2059,2058/1,2080,2081, K.O. Dubrovnik) je potrebno pretvoriti u sportsko-rekreativnu zonu sa komercijalnim pratećim sadržajima</p> <p>U ulici Liechtensteinov put od skretanja s Ulice Ante Šercera pa do trafo stanice predvidjeti nogostup</p> <p>Uvrstiti prometnicu u GUP biciklistička staza ili nogostup za šetnju (Ulica Liechtensteinov put do naselja Goridca)</p> <p>Uvrstiti u GUP garažu u Ulici kneza Branimira (Kineski zid) na lokaciji č.z. 2219/1 K.O.</p> <p>Na području svetišta Gospe od milosrđa napravljen je idejni projekt za garažu od cca. 250 parkirnih mjesta, sa zelenom površinom na krovu (na č.z. 2177/1,2168 i 2171/1 K.O. Dubrovnik)</p> <p>Rješenje problema dovoza djece u školu iz kotara Lapad (autobus za djecu)</p> <p>Izgradnja prolaza za kupalište kraj hotela Bellevue preko Kotorske ulice pokraj hotela RIXOS (550/1 k.o. Gruž)</p> <p>Riješiti pitanje ograničenja apartmana u novogradnjama ***PRILOG OSVRT NA APARTMANE</p> <p>Zahtjev za postavljanje prometnih stupića na dijelu ulice Dr. Ante Šercera ispred crkve sv. Mihajla</p>
----	-------------	---

3.	Ploče iza Grada	<p>Rješenje pitanja oborinskih voda s ulice Petra Krešimira u ulice ispod od Cavtatske do Frana Cale</p> <p>Izgradnja nogostupa između Turističke škole i Viktorije</p> <p>Rješenje problema oleandara iza karica/karića zbog odlaganja otpada i uriniranja</p> <p>Izrada garaže na postojećem parkingu Žičara</p> <p>Zagrebačka ulica iz jednosmjerne u dvosmjernu od parkinga Žičara do Javne garaže „Ilijina glavica“</p> <p>Spajanje Ulice Vlahe Bukovca s Ulicom Frana Supila za cestovni promet</p> <p>Izgradnja puta od donjeg ulaza u hotel Belveder do gornjeg ulaza</p> <p>Spajanje Ulice Ante Topića Mimare gdje nije spojen i nastavak puta na spoj kod Ilijine glavice</p> <p>Izgradnja garaže Belvedere</p> <p>Rekonstrukcija hotelskog kompleksa Belvedere</p> <p>Bolje povezivanje kvarta s linijama javnog gradskog prijevoza</p> <p>Ograničiti parkiranja taxi vozila na slobodna mjesta parkinga</p> <p>Posebna klasifikacija PPK vlasnicima vozila iz kvarta s posebnim pravom parkinga na prostoru kvarta</p> <p>Oznaka mjesta PPK na svim mjestima u kvartu</p> <p>Zatvaranje za promet Put prema Dubcu i Orsuli</p> <p>Označavanje svih autobusnih stanica i taksi stajališta</p> <p>Bolja vizualna signalizacija na raskrižjima</p> <p>Uvesti bolju regulaciju prometa</p> <p>Na ulazu u grad napraviti plato s vidikovcem</p> <p>Uređenje Komarde ispod Lazareta u dio za rekreaciju i kupalište, a drugi dio kao dio gradske luke</p> <p>Uređenje parka poviše sadašnje pretovarne zone</p> <p>Novo igralište za djecu između ul. Bruna Bušića i starog dijela Puta od Bosanke</p> <p>Izgradnja rekreacijske šetnice Put od Orsule-gornji Dubac</p> <p>Put od Orsule bez prometa za motorna vozila</p> <p>Put od Orsule – izgradnja biciklističke staze</p> <p>Pošumljavanje padina Srđa</p> <p>Pošumljavanje dostupnih površina</p> <p>Rješenje pitanja oborinske odvodnje</p> <p>Obnova hotela Belveder</p> <p>Napraviti centralan trg na gornjem platnu Lazareta</p> <p>Prostor ispred crkve Sv Jakova u Višnjici osmisлити kao trg i mjesto za druženje</p> <p>Arheološka zaštita Višnjice</p> <p>Zaštita Betine špilje</p> <p>Vratiti Villu Regenhart pod upravu Grada Dubrovnika</p> <p>Zabrana sidrenja ispred Lokruma i Ploča iza Grada</p> <p>Izgradnja ugibališta za autobus na stranici Turističke škole</p> <p>Izgradnja nogostupa – gdje nedostaje</p> <p>Postavljanje rukohvata tamo gdje ga nema</p> <p>Zabrana izgradnje stvari koje nisu u funkciji stanovanja</p> <p>Održavanje, sanacija i zaštita ulice Put od Srđa i Put od Bosanke</p>
----	-----------------	--

4.	Bosanka	<p>Proširenje i sanacija postojeće Jadranske ceste do mjesta Bosanka</p> <p>Izgradnja skretnice s Jadranske ceste prema cesti za Bosanku</p> <p>Izmještanje dijela ceste od Bosanke do Srđa zbog sigurnosti djece (5505, 5504, 5503, 4908, 5340, 5338)</p> <p>Povezivanje postojeće prometnice u mjestu Bosanka s prometnicom blizu križanja Žarkovica i Brgat</p> <p>Odvajanje zone A od zone B kako bi zona B dobila mogućnost prenamjene u građevinsko zemljište*<i>Već postoji studija o Bosanci, te su istu poslali kao prilog</i></p> <p>Izrada kanalizacije u naselju Bosanka</p> <p>Ustupiti prostor za potrebe MO Bosanka</p> <p>Zahtjev za uvrštenje kat. čest. 1881/4 K. O. Dubrovnik u izmjene i dopune PPU i GUP (zona streljane na predjelu Žarkovica)</p>
5.	Ljubač*	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upisivanje svih cesta i pješačkih staza u plan 2. Proširenje ceste u dijelu Jerkovići 3. Proširenje jednotračne u dvotračnu cestu do spoja na cestu Osojnik-Ljubač 4. Upis zgrade i pripadajućeg zemljišta 5. Prenamjena poljoprivrednog u građevinsko zemljište oko kuća u selu 6. Ograničiti gradnju na 3 kata s krovom u stilu tradicionalne gradnje 7. Izmjena statusa poljoprivrednog zemljišta 8. Zahtjev za statusom zaštićenog krajobraza 9. Uređenje i upis pojilišta u U. P. 10. Izgradnja pješačkih i biciklističkih staza 11. Upis crkve i groblja u plan 12. Izgradnja novog igrališta 13. Prenamjena postojećeg nogometnog igrališta za dječje igralište 14. Ucertavanje obilaznica po varijanti vjećnika Ive Lučića 15. Uvrštavanje parcela u građevinska zemljišta (GUP)
6.	Gromača	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ucertavanje obilaznica po varijanti vjećnika Ive Lučića 2. Uvrštavanje parcela u građevinska zemljišta (GUP) 3. Ucertavanje ceste Orašac – Gromača 4. Planiranje i izgradnja makadamske ceste za špilju vlakom 5. Probijanje protupožarnog puta iz sela do granice na Bračevu 6. Uređenje lokvi sa zelenim rekreacijskim parkom 7. Ucertavanje postojećih cesta i puteva kroz i oko sela
7.	Lopud	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zahtjev za registriranje puta oko crkve Gospe od Šunja
8.	Mravinjac	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ucertavanje obilaznica po varijanti vjećnika Ive Lučića 2. Uvrštavanje parcela u građevinska zemljišta (GUP)
9.	Osojnik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izgradnja vrtića 2. Rekonstrukcija prometnice i izgradnja nogostupa s javnom rasvjetom kroz mjesto od spomenika poginulim braniteljima Domovinskog rata do crkve sv. Jure 3. Uvrstiti u građevinsko zemljište zahtjeve mještana koji su podnijeli zahtjeve za to (GUP)
10.	Kliševo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ucertavanje obilaznica po varijanti vjećnika Ive Lučića 2. Uvrštavanje parcela u građevinska zemljišta (GUP)
11.	Mrčevo	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ucertavanje obilaznica po varijanti vjećnika Ive Lučića 2. Uvrštavanje parcela u građevinska zemljišta (GUP)
12.	Riđica	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ucertavanje obilaznica po varijanti vjećnika Ive Lučića 2. Uvrštavanje parcela u građevinska zemljišta (GUP)

13.	Dubravica	<ol style="list-style-type: none"> 1. Proširenje građevinskog pojasa u naselju gdje su smještene stare obiteljske kuće (GUP) 2. Postavljanje nove građevinske zone za izgradnju obiteljskih kuća uz more iznad plaže Veliki Žali (GUP)
14.	Orašac	<p>Svi prijedlozi traže zahtjev za <u>uvrštenje zemljišta u zone PP-a Orašac</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Upis kupališta „Havaji Orašac“ s postojećim sadržajem (parkiralište za automobile, parkiralište za motocikle, toalet za plažu, prostor za tuševe, zgradu ribarskog i vaterpolskog društva i prostor za spasilačku službu) (891/7, 891/8, 891/3, *322, 891/2, 1969/2, 870/1, 870/4, 870/3) R3 2. Upis postojećeg sportskog igrališta s postojećim sadržajem (parkiralište i kupalište) i prijedlog izrade toaleta, tuševa, prostora za suce sportskih natjecanja i natkrivanje igrališta (891/1) R4 3. Upis postojećeg dječjeg igrališta i ambulante DZ Dubrovnik s pripadajućim okolišem (968/3, 968/5 (dječje igralište), *334, 968/3, 968/2 (ambulanta i parkiralište)) R2 D3 4. Upis parkirališta sukladno građevinskoj čestici, prostora za koji se planira proširenje parkinga i instalacija vatrogasnog vježbališta ispostave Dubrovačkih vatrogasaca (602/1) D1 5. Upis postojećeg groblja u stvarnom obliku i površini (186, 5, 2, 1, *1, dio 1931/1) 6. Navesti put za motorna vozila (323/3, 324/1, 325/1, 323/1, 325/2, 338, dio 1928) 7. Navesti put za motorna vozila (773/29, 773, 42, 773/25, 773/19, 773/18, 773/18, 773/38, 773/7, 773/2, 773/11, 2013/1) 8. Navesti pješački put (1329/1, 1373/1, 1368/2, 1373/6, 1373/2, 1428, 1429/2, 1429/3) 9. Navesti put za motorna vozila (632/1, 2014/2, 625/1, 625/2, 1955) 10. Navesti postojeću pješačko-turističku stazu za jezero Orašac (94/2, 94/1, 94/3, 93, 91, 89, 1312, 135/2, 133) 11. Navesti postojeći put za motorna vozila „Dolina-Kodo“ (1987, 1988, 1534/1, 1534/2, 1373/8) 12. Navesti postojeću povijesno-šumsku-pješačko-turističku-protupožarnu stazu (1329/1, 1329/9, 1373/1, 1370, 1376/10, 1376/8, 1376/7, 1376/4, 1376/2, 1376/29, 1376/28, 1376/31, 1376/32, 1376/35, 1423/14, 1377, 1423/13, 1378, 1423/12, 1423/11, 1423/9, 1423/10, 1383/1, 1384/3, 1384/2, 1384/1, 1385, 1386/2) 13. Navesti postojeću pješačku stazu za groblje i crkvu sv. Nikole (1983/2, 1373/1, 1329/2, 1326/1, 1325/2, 1325/1) 14. Navesti postojeću turističku i protupožarnu stazu od Bračevog brda do spomen križa (1959, 474/2, 474/1, 650, 658, 461, 666/1, 460/1, 666/2, 666/8, 446/5, 446/1, 445/2, 445/1, 444) 15. Navesti postojeći put „put Maslina“ (359, 314, 312, 1998, 313, 230/1, 231, 232/5, 1925, 216/1, 216/3, 216/2, 1997/1, 1855/3, 1860, 1861, 1863, 1996, 1995, 1840, 1869/1, 1896, 1897/1, 1905/2, 1905/1, 1906, 1908, 1874/6, 1874/7, 1909/1, 1890, 1889, 1888/3, 1888/2, 1874/3, 1874/14, 2056/1, 2056/3, 1886/3, 1877/2, 1876, 1885/1, 1885/4, 1885/3) 16. Navesti postojeću pješačku stazu (968/8, 958/1)
15.	Suđurađ	<p>Trajektno pristanište (GUP) Vatrogasni dom (1509/1) (GUP) Dom umirovljenika (1503/2 i 1503/1) (GUP) POS-ovi stanovi i parking (GUP) (1602 k.o.) Izrada, proširenje i ucrtavanje cesta/puteva (6)**katastarske čestice u PDF-u (GUP) Prenamjena parcela u građevne parcele (GUP)</p>

16.	Mokošica	<ol style="list-style-type: none"> 1. Priključna cesta sa starog puta na magistralu 2. Povezivanje parcela Gornjeg Obuljena 3. Osposobljavanje dionice puta koja je pod ključem Vodovoda 4. Izmještanje fekalnog kolektora 5. Planiranje i izradu centralnog dijela Mokošice – prijedlog trg – javni prostor s javno dostupnim društvenim sadržajem 6. Podzemna garaža na više etaža 7. Izrada parkirnih novih mjesta 8. Povezivanje Gornjeg Obuljena i Stare Mokošice sa odvojkom za Podbrežje tj. most 9. Izmjena mjesta reciklažnog dvorišta na periferiju s trenutnog ulaza u Mokošicu 10. Izmjena u GUP-u – spojene ceste između magistrale i donjeg puta uz rijeku – prilog slike prijedloga 11. Pokrenuti postupak uknjižbe postojeće ceste Petrovo selo-Pobrežje. U privitku dostavljen trase ceste na kat. podlozi br.1. 12. Pokrenuti postupak uknjižbe postojeće ceste Nova Mokošica - Petrovo selo. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 2. 13. Planirati izgradnju spojne ceste-priključka iz naselja Nova Mokošica na most Dr. Franje Tuđmana, trasom poviše naselja stara Mokošica. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 3. 14. Planirati izgradnju protupožarne ceste istočno od „Vodospreme Nova Mokošica“ koja bi se trasa protezala do poviše ulice-predjela Brnino. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 4. 15. Planirati izgradnju spojne ceste iz ulice Put za Pobrežje na u ulicu Put Od Osojnika – st. Mokošica. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 5. 16. Planirati izgradnju spojne ceste od „ceste uz more“, kod dvorca Gučetić-Lazarević na „ex magistralu“. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 6. 17. Planirati izgradnju spojne ceste od „ceste uz more“ na lokaciji od „ex ambulante na moru“, blizu kanalizacijske pumpe Mokošica „na ex magistralu“. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 7. 18. Planirati izgradnju spojne ceste iz ulice Za Gosparevo na ulicu Kitoš (ispod groblja) – st. Mokošica. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 8. 19. Planirati izgradnju dvotračne spojne ceste od ulice Put za Dubravu- Mokošica do ranije planiranih stambenih objekata na predjelu „TAMARIĆ“. U privitku dostavljen prikaz trase ceste na kat. podlozi br. 9. 20. Planirati izgradnju travnatog nogometnog igrališta uz cestu za Osojnik, lokacija „nasip - ex Odlagalište Nikše Radulović Raduka“. U privitku, prikaz lokacije na kat. podlozi br. 10. 21. Planirati izgradnju teniskog terena na području Gradskog kotara 22. Planirati izgradnju javnog športskog bazena na području Gradskog kotara, 23. Planirati izmještanje visokog i po zdravlje stanovnika opasnog „Antenskog stupa VIPNET“ sa sadašnje lokacije u naselju – neposredno blizu stambene zgrade „A-1“ na suprotnu stranu (brda) Rijeke dubrovačke. 24. U privitku dostavljen prikaz sadašnje lokacije „antenskog tornja“ na kat. podlozi br. 11. 25. Planirati izgradnju -spajanje ulice Pomutićevo na ulicu Put za Dubravu (kod ob. kuća Grčić/Zec).
-----	----------	---

PRILOG 11: Teme i pripadajuće asocijacije „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“

Identitetski označitelj (simbolička slika Grada)	Turizam	Priroda	Povijesni označitelj (simbolička slika Grada)	Emocionalni označitelji (vezanost uz Grad)
Sv. Vlaho, Festa, Arhitektura, Orlando, teatar, muzeji, Stradun, baština, kultura, Grad, zidine, Mediteran, porat	Turisti, kruzeri, odmor, turizam	Litice, klima, zelenilo, priroda, kamen, sunce, Banje, Elafiti, otoci, Lokrum, more, Srđ, žičara, panorama	Tradicija, sloboda, Republika, Libertas, neovisan, Karantena, povijest	Obitelj, sigurnost, djetinjstvo, jezik, ljudi, idila, raj, ljubav, prijatelji, ljepota, dom, ponos, biser

PRILOG 12: Tablica svih asocijacija s pripadajućim frekvencijama „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“

Tablica frekvencija asocijacija	f
More	61
Zidine	54
Grad	54
Kultura	32
Povijest	29
Dom	24
Ljepota	23
Turizam	21
Baština	21
Stradun	19
Lokrum	15
Sv. Vlaho	9
Turisti	8
Sunce	8
Srđ	7
Tradicija	7
Sloboda	7
Sklad	6
Festa	4
Ljubav	3
Kamen	3
Otoci	3
Biser	3
Zelenilo	3
Priroda	3

Obitelj	3
Sigurnost	3
Ponos	3
Djetinjstvo	3
Republika	2
Libertas	2
Žičara	2
Mediteran	2
Jezik	2
Odmor	2
Arhitektura	2
Banje	2
Muzeji	2
Prijatelji	2
Elafiti	2
Starina	2
Neovisan	1
Panorama	1
Orlando	1
Kruzeri	1
Porat	1
Klima	1
Raj	1
Ljudi	1
Idila	1
Karantena	1
Teatar	1
Litice	1

PRILOG 13: Teme i pripadajuće negativne asocijacije „Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“

Infrastrukturni problemi	Turizam	Kvaliteta života	Ostalo
Betonizacija, loša infrastruktura, preizgrađenost, gužva, nedostatak parkinga, izolacija,	Masovni turizam, neodrživi turizam	Skupo, velike cijene, stagnacija, prazan grad, demografska depopulacija, loša kvaliteta života	Komodifikacija, provincija, kilavost, uljuljkanost na staroj slavi

**PRILOG 14: Tablica svih negativnih asocijacija s pripadajućim frekvencijama
„Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik“**

Tablica frekvencija N	f
Gužva	31
Skupo	9
Nered	5
Nema sadržaja	3
Preizgrađenost	3
Velike cijene	3
Masovni turizam	3
Loša infrastruktura	2
Nedostatak parkinga	2
Izolacija	2
Uljuljkanost na slavi prošlosti	1
Neodrživi turizam	1
Stagnacija	1
Nedostatak ponude i resursa	1
Kilavost	1
Pretencioznost	1
Prazan grad	1
Demografska depopulacija	1
Loša kvaliteta života	1
Provincija	1
Komodifikacija	1
Betonizacija	1

**PRILOG 15: Teme uzroka zadovoljstva/nezadovoljstva i pripadajući kodovi na pitanje
„Objasnite prethodni odgovor (čime ste najviše nezadovoljni, a čime najzadovoljniji)“**

Uzroci nezadovoljstva	f	Uzroci zadovoljstva	f
Infrastruktura	161	Infrastruktura	52
Komunalni pitanja	101	Okolišni faktori	50
Javni, društveni i kulturni sadržaji	62	Mir i sigurnost	37
Turizam	37	Javni, društveni i kulturni sadržaji	19
Generalno nezadovoljstvo	31	Odnosi u zajednici	10
Preizgrađenost	25	Komunalna pitanja	6
Skupoća	22	Stil života (mediteranski)	4
Problemi sigurnosti	6	Ostalo	19
Demografija	1	-	-
Ostalo	8	-	-

PRILOG 16: Teme i kodovi za pitanje otvorenog tipa „Koje sadržaje biste najviše željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika u svrhu poboljšanja kvalitete prostora i života?“

Zelena infr.	Prometna infr.	Sportsko rekreacijska infr.	Društvena i kulturna infr.	Stambena infr.	Komunalna infr.	Turistička infr.	Znanost i razvoj
Povećanje broja zelenih površina	Ograničenje prometa	Sportsko rekreativni sadržaj	Igrališta za djecu	Smanjenje katnosti/visine gradnje/ograničiti gradnju velikih gabarita	Poboljšanje komunalne infrastrukture	Planski turizam	Istraživanje i razvoj
Povećanje broja šetnica	Veći broj parkirnih mjesta	Sportska dvorana	Prostori za kulturne sadržaje	Priuštivo stanovanje	Park za pse Skladišni prostori	Povoljni ugostiteljski sadržaji	
Drvoredi, sadnja drveća	Izgradnja garaža	Bazen otvoren za građane	Vrtići i bolja kvaliteta vrtića	Ograničiti izgradnju i izgled građevina/smanjiti građevinske zone	Ograničiti pristup psima u uvalu		
Uređenja i dostupnost plaže građanima	Biciklističke staze/infrastruktura	Sportski centar	Javni i društveni sadržaji (besplatni)	Širenje grada na izvangradsko područje			
Zaštita, uređenje i održavanje preostalih zelenih površina	Poboljšana prometna infrastruktura/rješenje prometnih problema	Javni pomorski prijevoz	Trgovački centri	Stanogradnja/više objekata za stanovanje			
Javne površine	Poboljšanje pješačke infrastrukture	Stadion	Igraonica za djecu	Ograničiti apartmanizaciju/izgradnju u svrhu turizma			
Javna oborinska odvodnja	Jačanje javnog prijevoza, rasterećenje cestovnog prometa		Pristupačni zabavni sadržaji za mlade (izvan grada)	Ukidanje zahtjeva za minimalnom površinom građevinske čestice			
Zelena izgradnja	Povećanje broja prometnica, širenje prometnica		Škole (ili revitalizacija postojećih)				
Ograničenje betonskih površina			Dom za starije i nemoćne				
Širenje parkova	Popravak i uređenje postojećih cesta		Zaštita ljetnih kina				
Pošumljavanje	Parking (vezovi) za brodice/izgradnja lučica						
	Mini žičare/liftovi						
	Autocesta						
	Mjesta za posebne kategorije prometa (invalidi, hitna služba)						
	Izgradnja tunela						

PRILOG 17: Teme i kodovi za pitanje otvorenog tipa „Koje sadržaje nikako ne biste željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije?“

Zelena infr.	Prometna infr.	Sportsko rekreacijska infr.	Društvena i kulturna infr.	Stambena infr.	Komunalna infr.	Turistička infr.	Znanost i razvoj
Prenamjena zelenih površina u građevinske/ uništenje zelenih površina Betonizacija plaža/ izgradnja uz more	Novi parkinzi Izgradnja javnih garaža Autocesta/ brza cesta Smanjenje parkirnih mjesta Komerrijalne luke	Golf tereni	Izgradnja trgovačkih objekata Ugostiteljski objekti	Pretjerana izgradnja stambenih zgrada Visoka katnost i veliki gabariti građevina Izgled građevina koji narušava vizuru grada Izgradnja novih zgrada bez parkirnih mjesta	-	Povećanje turističke izgradnje	Industrija

PRILOG 18: Sadržaji koji nedostaju prema prostornoj podjeli na mjesne odbore i gradske kotare grada Dubrovnika. „Ako smatrate da je potrebno istaknuti još neki sadržaj navedite koji i ocijenite ga.“

Specificirani sadržaji koji nedostaju (otvoreni odgovori)	Gradski kotar/Mjesni odbor
Sportski, rekreacijski, kulturni, obrazovni sadržaji	Grad, Mokošica, Montovjerna, Ploče iza Grada, Sudurađ
Vrtić, jaslice i dječja igrališta	Gruž, Lapad, Ploče iza Grada
Metode zbrinjavanja otpada	Lapad, Mokošica, Montovjerna
Zdravstvene usluge	Grad, Mokošica, Ploče iza Grada
Trgovina	Grad, Mokošica, Ploče iza Grada
Parking	Gruž, Ploče iza Grada, Pile-Kono
Autobusne linije	Komolac, Bosanka
Biciklističke staze	Lapad, Montovjerna
Vež za brodice	Komolac, Mokošica
Pješačke staze	Montovjerna
Sanacija prometnica	Montovjerna
Dom za starije i nemoćne	Lapad
Održavanje zelenih površina	Lapad, Mokošica
Azil za životinje	Montovjerna
Ovovodnja oborinskih voda	Ploče iza Grada

PRILOG 19: Anketno istraživanje u svrhu participacije u pripremi sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostorno planske dokumentacije (GUP i PPU) Grada Dubrovnika

INFORMIRANI PRISTANAK

Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša Grada Dubrovnika ovom anketom nastavlja aktivnosti prikupljanja podataka izravnim uključivanjem građana u proces pripreme prostorno-planske dokumentacije koja će definirati budući urbani razvoj grada.

Kako bi se omogućilo izravno sudjelovanje građana Dubrovnika u prijedlozima za planiranje i upravljanje prostornim transformacijama, izrađuje se sociološka studija (za koju se podaci prikupljaju ovim upitnikom). Svrha sociološke studije je izrada stručne podloge usmjerene na kvalitetu života i prostorne potrebe stanovnika Grada Dubrovnika te priprema podataka za prostorne planove. Detaljnije informacije možete pronaći na stranicama Grada Dubrovnika (<https://www.dubrovnik.hr/vijesti/prvi-put-u-hrvatskoj-gradjani-kroz-fokus-grupe-ukljuceni-u-izradu-gup-a-i-ppu-a-16805>).

Kako bismo prikupili precizne podatke molimo Vas da na svako postavljeno pitanje odgovorite na način kako se to od Vas zatraži: izborom jednog ili više ponuđenih odgovora, stupnjem slaganja s pojedinom ponuđenom tvrdnjom ili kraćim komentarom na određenu temu. Upitnik je anonimn (ne bilježe se IP adrese), svi prikupljeni podaci bit će analizirani kao skupni i upotrijebljeni isključivo u znanstvene i stručne svrhe izrade sociološke studije i participacije građana u izradi navedene prostorno planske dokumentacije. Sudjelovanje u istraživanju je u potpunosti dobrovoljno i u svakom trenutku možete odustati. Izrazi koji imaju rodno značenje u anketi se koriste u muškom rodu, a obuhvaćaju na jednak način i muški i ženski rod.

Trajanje ankete procjenjuje se na 15-20 minuta.

Pritiskom na DALJE pristajete na navedene uvjete provedbe ankete.

Na kraju ankete pritisnite PODNESI kako bi se Vaš odgovor zabilježio.

Zahvaljujemo na izdvojenom vremenu!

Uvodna pitanja o Vašem doživljaju Dubrovnika

Stavovi o odnosu kulturne, prirodne baštine i razvoja grada

1. Navedite tri Vaše asocijacije na Dubrovnik
2. U kojoj je mjeri svaka od značajki Dubrovnika dio njegove prepoznatljivosti i lokalnog identiteta? (1 predstavlja najniži stupanj slaganja, a 5 najviši; zaokružiti jednu vrijednost za svaku tvrdnju)

Prirodne ljepote (čisto more, plaže, šume...)	1	2	3	4	5
Materijalna kulturna baština (gradska jezgra, ljetnikovci, gradski vrtovi...)	1	2	3	4	5
Turizam i turistička ponuda	1	2	3	4	5
Tradicionalni običaji (Festa, način govora, Ljetne igre, divlja liga vaterpolo)	1	2	3	4	5
Mediteranski način života (mediteranska prehrana i dr.)	1	2	3	4	5

Sociodemografski podaci

Osnovni podaci o prebivalištu, obrazovnoj, dobnoj i spolnoj strukturi te kućanstvu

1. Na području kojeg gradskog kotara (GK) ili mjesnog odbora (MO) Grada Dubrovnika živite?

GK Grad
GK Gruž
GK Komolac
GK Mokošica
GK Montovjerna
GK Pile-Kono
GK Ploče iza Grada
GK Lapad
MO Bosanka
MO Brsečine
MO Dubravica
MO Gromača
MO Kliševo
MO Koločep
MO Lopud
MO Šipanska Luka
MO Ljubač
MO Mravinjac
MO Mrčevo
MO Orašac
MO Osojnik

MO Riđica
MO Suđurađ
MO Trsteno
MO Zaton

2. Spol

Muški
Ženski

3. Koliko imate godina? (Potrebno je napisati broj)

4. Koji je Vaš najviši postignuti stupanj obrazovanja?

Bez škole ili nepotpuna osnovna škola
Osnovna škola
Trogodišnja strukovna srednja škola
Četverogodišnja srednja škola/gimnazija
Viša škola
Visoka škola, fakultet ili više

5. Kakav je Vaš bračni status:

Oženjen/udata/formalno sklopljeno životno partnerstvo
Samac/samica
Razveden/razvedena
Udovac/udovica
izvanbračna zajednica/neformalno životno partnerstvo

6. Imate li djecu?

Da
Ne

7. Koliko članova broji Vaše kućanstvo?

jednog
dva
tri
četiri
pet
šest
sedam i više

8. Koji je Vaš radni status?

Nezaposlen
Zaposlen
Student
Umirovljenik

Kvaliteta života u Dubrovniku

Pitanja u ovom dijelu ankete se odnose na određene objektivne i subjektivne čimbenike kvalitete života.

1. Koliko ste zadovoljni kvalitetom života u Dubrovniku?

Izrazito sam nezadovoljan

1

2

3

4

5

Izrazito sam zadovoljan

2. Koliko ste zadovoljni kvalitetom života u GK ili MO u kojem živite?

Izrazito sam nezadovoljan

1

2

3

4

5

Izrazito sam zadovoljan

3. Objasnite prethodni odgovor (čime ste najviše nezadovoljni, a čime najzadovoljniji)

4. Za svaki od navedenih sadržaja procijenite u kolikoj mjeri je dostupan u gradu Dubrovniku?

(U potpunosti nedostupan, Nedovoljno je dostupan, Niti je dostupan niti nedostupan, Dostupan je u dovoljnoj mjeri, U potpunosti je dostupan)

priuštivo stanovanje	1	2	3	4	5
obrazovni sadržaji	1	2	3	4	5
društveni i kulturni sadržaji	1	2	3	4	5
sportski i rekreacijski sadržaji	1	2	3	4	5
javne zelene površine	1	2	3	4	5
javne plaže	1	2	3	4	5
šetnica	1	2	3	4	5
prometna infrastruktura	1	2	3	4	5
komunalna infrastruktura	1	2	3	4	5
turistički sadržaji	1	2	3	4	5

5. Ako smatrate da je potrebno istaknuti još neki sadržaj navedite koji i ocijenite ga.

6. Za svaki od navedenih sadržaja procijenite u kolikoj mjeri je dostupan u Vašem gradskom kotaru ili mjesnom odboru gdje živite?

(U potpunosti nedostupan, Nedovoljno je dostupan, Niti je dostupan niti nedostupan, Dostupan je u dovoljnoj mjeri, U potpunosti je dostupan)

priuštivo stanovanje	1	2	3	4	5
obrazovni sadržaji	1	2	3	4	5
društveni i kulturni sadržaji	1	2	3	4	5
sportski i rekreacijski sadržaji	1	2	3	4	5
javne zelene površine	1	2	3	4	5
javne plaže	1	2	3	4	5
šetnica	1	2	3	4	5
prometna infrastruktura	1	2	3	4	5
komunalna infrastruktura	1	2	3	4	5
turistički sadržaji	1	2	3	4	5

7. Ako smatrate da je potrebno istaknuti još neki sadržaj navedite koji i ocijenite ga.

8. Osjećate li se sigurno u gradu Dubrovniku?

Da

Ne

9. Koliko se osjećate sigurno u GK ili MO u kojem živite od navedenih aspekata?

(Osjećam se u izrazito nesigurno, Osjećam se nesigurno, Niti se osjećam sigurno niti nesigurno, Osjećam se sigurno, Osjećam se izrazito sigurno)

Prometa	1	2	3	4	5
Kriminala	1	2	3	4	5
Drugih ljudi	1	2	3	4	5
Prirodnih katastrofa (potres)	1	2	3	4	5
Posljedica klimatskih promjena (dizanje ravnine mora, suše, poplave, zagrijavanje i dr.)	1	2	3	4	5
Zagađenja zraka, mora, buka i sl.	1	2	3	4	5
Otpada	1	2	3	4	5

10. Objasnite prethodni odgovor.

Specifične teme GUP-a i PPUG-a

U pitanjima koja slijede molimo Vas iskažite stupanj svog slaganja s tvrdnjama o različitim temama vezanim uz prostorne planove (GUP i PPUG Grada Dubrovnika).

1. Procijenite u kolikoj se mjeri slažete sa sljedećim tvrdnjama o sadržajima koje treba uvesti prostornim planovima.

(Nimalo se ne slažem, Ne slažem se, Niti se slažem niti ne slažem, Slažem se, U potpunosti se slažem)

Dubrovniku su potrebne nove stambene zone opremljene pratećim sadržajima (vrtići, park, škola i dr.).	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potrebna revitalizacija postojećih stambenih zona opremanjem pratećim sadržajima (vrtić, park, škola i dr.).	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potrebno uvođenje novih zelenih površina.	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potrebna šetnica (lungo mare) na potezu od Zatona do Orsule.	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potrebno strogo ograničenje daljnje izgradnje.	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potreban razvoj različitih turističkih aktivnosti (izletnički turizam, turizam u OPG-ovima...).	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potreban razvoj turističkih aktivnosti u manje eksponiranim dijelovima.	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potreban razvoj novih gospodarskih aktivnosti koje nemaju veze s turizmom.	1	2	3	4	5
Dubrovniku je potreban razvoj turizma u skladu s nosivim kapacitetom destinacije.	1	2	3	4	5

2. Procijenite u kolikoj se mjeri slažete sa sljedećim tvrdnjama koje se tiču prometne infrastrukture.

(Nimalo se ne slažem, Ne slažem se, Niti se slažem niti ne slažem, Slažem se, U potpunosti se slažem)

Potrebno je poboljšati javni prijevoz.	1	2	3	4	5
Potrebno je uvesti javni dužobalni pomorski prijevoz (pomorska linija javnog prijevoza).	1	2	3	4	5
Potrebno je izgraditi javne garaže na što više lokacija u Dubrovniku.	1	2	3	4	5
Potrebno je izgraditi javnu garažu u Vašem MO/GK.	1	2	3	4	5
Potrebno je ograničiti automobilski promet u Dubrovniku.	1	2	3	4	5
Potrebno je ograničiti automobilski promet u Vašem MO/GK.	1	2	3	4	5
Potrebno je poboljšati pješačku infrastrukturu u Dubrovniku.	1	2	3	4	5
Potrebno je poboljšati pješačku infrastrukturu u Vašem MO/GK.	1	2	3	4	5
Potrebno je uvesti biciklističku infrastrukturu na što više lokacija u Dubrovniku.	1	2	3	4	5
Potrebno je uvesti pješačke zone na što više lokacija u Dubrovniku.	1	2	3	4	5

3. Kojim se načinom prijevoza Vi osobno koristite svakodnevno?

javni prijevoz
taksi
automobil
bicikl
motocikl ili motor
skuter, romobil i sl.
ne koristim prijevoz nego pješćim
koristim više vrsta prijevoza

4. Zašto je navedeni oblik prijevoza Vaš svakodnevni izbor?

5. Procijenite u kolikoj se mjeri slažete sa sljedećim tvrdnjama koje se tiču održivog razvoja i zelene infrastrukture (mreža zelenih površina, parkova, drvoreda i sl.).
(Nimalo se ne slažem, Ne slažem se, Niti se slažem niti ne slažem, Slažem se, U potpunosti se slažem)

U Dubrovniku je potrebno ograničenje izgradnje velikih gabarita i broja stanova i apartmana te visoke katnosti. 1 2 3 4 5

U Dubrovniku je potrebno značajno unaprijediti stanje postojećih zelenih površina (veća zastupljenost). 1 2 3 4 5

U Dubrovniku je potrebno povezati javne zelene površine u kontinuirane šetnice. 1 2 3 4 5

U Dubrovniku je potrebno više ulagati u javnu zelenu infrastrukturu. 1 2 3 4 5

6. Koje sadržaje biste najviše željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije Grada Dubrovnika u svrhu poboljšanja kvalitete prostora i života?

7. Koje sadržaje nikako ne biste željeli da budu uvedeni izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije?

8. Molimo Vas napisite ako imate još koji komentar povezan s budućim prostornim razvojem grada.

Hvala Vam na ispunjavanju upitnika!

BILJEŠKA O AUTORICI I SURADNICAMA

Dr. sc. Jana Vukić je izvanredna profesorica i zamjenica pročelnika Odsjeka za sociologiju Sveučilišta u Zagrebu Filozofskog fakulteta te predstojnica Katedre za urbanu sociologiju. Predaje kolegije iz područja sociologije grada, participacije u prostornom planiranju i održivog urbanog razvoja te suvremenih socioloških teorija. Primarna područja interesa su joj kvaliteta života, održivi urbani razvoj i kulturna baština u suvremenom društvenom kontekstu te participativni procesi temeljeni na socijalnoj održivosti i otpornosti lokalnih zajednica. Autorica je nekoliko knjiga i publikacija iz područja urbane sociologije, više znanstvenih radova i socioloških studija vezanih uz prostorne transformacije. Sudjeluje u više znanstveno-istraživačkih projekata, članica je više strukovnih udruženja i voditeljica je društvene sekcije Znanstvenog vijeća za turizam i prostor Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU). (<https://theta.ffzg.hr/ECTS/Osoba/Index/5128> i <https://www.croris.hr/osobe/profil>)

Tihana Pierov, magistra sociologije (jednopedmetni studij). Diplomirala pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Jane Vukić na temu *Splitska riva kao javni prostor*. Dobitnica stipendije grada Splita 2018./2019. godine i nagrade za izvrsnost u studiju ak. god. 2021./2022. Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Kao vanjska suradnica za tvrtku Urbanex je na projektu „Palača života-grad mijena, City of Life Palace of Changes“ tijekom 2022. godine provodila intervjue, pripremala preliminarna izvješća te radila obradu i analizu podataka. Područje znanstvenog interesa uključuje suvremenu sociologiju, urbanu sociologiju i kvalitetu života. Kao suradnica na ovom istraživanju je sudjelovala u obradi i analizi podataka (anketa, intervjui, fokus grupe).

Lora Rajčić, magistra povijesti umjetnosti i sociologije. Primarni interesi usmjereni na zaštitu kulturne baštine i urbanu sociologiju s naglaskom na interdisciplinarnan pristup. Dobitnica nagrade Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske za 2021. godinu za izvrstan diplomski rad, jedinstveni rad pod nazivom *Vrednovanje modernističke baštine na primjeru sklopa Zagrebačkog Velesajma*, izrađen pod mentorstvom prof. dr. sc. M. Špikića i izv. prof. dr. sc. J. Vukić. Tijekom rada u tvrtci Urbanex, sudjelovala je u izradi Plana upravljanja starom gradskom jezgrom grada Splita i Lokalnog plana upravljanja *Obrambenim sustavom Zadra*, kao i strategijama razvoja urbanih područja. Kao studentica sudjelovala je na znanstveno-istraživačkim projektima i ljetnim školama. Izlagala je na nekoliko znanstvenih konferencija, a u koautorstvu su joj objavljeni radovi u časopisima *Portal* i *Agroeconomia Croatica*. Kao suradnica na ovom istraživanju, sudjelovala je u analizi strateških dokumenata i stručnih podloga, transkripciji i analizi fokus grupa.

Pia Helena Markota, magistra sociologije (jednopedmetni studij). Znanstveni interes usmjeren je na urbanu sociologiju, participaciju građana u odlučivanju o javnim

prostorima, industrijsku baštinu i identitet grada te kvalitetu života. Diplomirala je pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Jane Vukić na temu *Bivša tvornica Bubara - novo središte trešnjevačkog života*. Kao studentica sudjelovala je na znanstveno-istraživačkim projektima i ljetnim školama te izlagala na znanstvenim konferencijama. Trenutno je zaposlena na Projektu oporavka od potresa i jačanja pripravnosti javnog zdravstva u Hrvatskoj, kao suradnica na društvenim aspektima u Jedinici za provedbu projekta Ministarstva graditeljstva, prostornog uređenja i državne imovine. Kao suradnica na ovom istraživanju, sudjelovala je u dijelu obrade pitanja otvorenog tipa u anketi.

Tijekom izrade urbanističkih i prostornih planova (bilo) je uobičajeno da se izrađuje sociološka studija kao obavezan prilog i sastavni dio polazišta plana. No ova studija je znatno više od toga i ponudila je novi, inovativan pristup sudjelovanju građana u postupku planiranja prostora i izrade urbanističkih i prostornih planova. Sociološka studija u svrhu izrade sveobuhvatnih izmjena i dopuna prostornog plana uređenja i generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika (2022./2023.) ima sve karakteristike znanstvenog istraživanja, a ujedno nudi inovativan model participacije građana u postupku planiranja razvoja prostora u kojem žive. Zašto je to izrazito važno? Upravo zato da to ne bude studija koja je sama sebi svrha ili služi uskom krugu stručnjaka, nego suprotno – da bude oslonac planerima u daljnjem procesu izrade planova, ali i snažna poveznica građana te njihovo aktivno sudjelovanje u postupku izrade plana od samih početaka. Odnosno, u pravom se smislu može govoriti o participativnom pristupu.

Iz recenzije Tihomira Jukića

Na 41. generalnoj skupštini UNESCO-a u Krakowu 2017. god. Dubrovnik, više godina „pod povećalom“ zbog različitih problema, ponovno je bio predmetom interesa, u prvom redu na temu *buffer zone*, a onda i korištenja posebno zaštićenog prostora Staroga grada. Stoga je normalno da lokalna zajednica reagira i počinje promišljati, ali i da je to dala u ruke stručnjaka. Početak procesa nužno se začinja pitanjima što doista lokalna zajednica želi, što je financijski moguće, što je u skladu s nacionalnom legislativom, i što je u konačnici u skladu s pravilima UNESCO-a. Dvije su ključne točke u dugotrajnom procesu, od kojih je prva usklađivanje prostornog plana i generalnog urbanističkog plana, a druga da to bude u skladu s običajima, htijenjima i pragmatikom življenja lokalne zajednice. Ova studija, slijedeći postulate Milana Preloga, na suvremeni način pokazuje važnost interdisciplinarnog pristupa i nezaobilazne participacije lokalne zajednice i stručnjaka tijekom čitavog procesa izrade prostornih planova.

Iz recenzije Miljenka Jurkovića

Produkcija:

FF press